

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ

Vivian Geiran
Ioan Durnescu

Κατευθυντήριες
γραμμές

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ

Κατευθυντήριες γραμμές

Vivian Geiran

Ioan Dumescu

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έργο αποτελούν ευθύνη των συγγραφέων και δεν εκφράζουν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όλα τα αιτήματα που αφορούν την αναπαραγωγή ή τη μετάφραση του συνόλου ή μέρους του παρόντος εγγράφου πρέπει να απευθύνονται στη Διεύθυνση Επικοινωνίας (F-67075 Strasbourg Cedex ή publishing@coe.int). Όλη η υπόλοιπη αλληλογραφία που σχετίζεται με το παρόν έγγραφο θα πρέπει να απευθύνεται στη Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Κράτους Δικαίου.

Εξώφυλλο και σχεδιασμός: Τμήμα Παραγωγής Εγγράφων και Εκδόσεων (SPDP), Συμβούλιο της Ευρώπης
Φωτογραφίες εξωφύλλου: Shutterstock.

Το κείμενο της παρούσας δημοσίευσης δεν έχει υποβληθεί σε επιμέλεια από τη Συντακτική Μονάδα του SPDP για τη διόρθωση τυπογραφικών και γραμματικών λαθών.

© Συμβούλιο της Ευρώπης,
Δεκέμβριος 2019
Εκτυπώθηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης.

Οι συντάκτες:

Vivian Geiran, Διευθυντής Υπηρεσίας Επιμελητών Κοινωνικής Αγωγής της Ιρλανδίας· πρώην Πρόεδρος του Συμβουλίου Ποινολογικής Συνεργασίας (PC-CP) του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ioan Durnescu, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου, Τμήμα Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Εργασίας, Ρουμανία

Contents

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ	7
3. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ	11
4. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ	13
5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ	17
α) Διοίκηση	17
β) Προσωπικό	19
6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ	23
6.1 Θεωρητικά μοντέλα στα οποία στηρίζεται η αποτελεσματική πρακτική	23
6.2 Βιβλιογραφία σχετικά με το «Ποιοι εργάζονται»	30
Παραδείγματα (ακατάλληλων σχημάτων μεταξύ ριζοσπαστικοποιημένων δραστών)	39
Παραδείγματα (γνωσιακά σφάλματα)	40
7. ΠΩΣ ΡΥΘΜΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ	43
8. ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ	49
9. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ	55
10. ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΥΤΕΣ	59
11. ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ	63
12. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ	67
13. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ	73
14. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ	77
15. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΒΙΑΙΟΥΣ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΕΣ ΔΡΑΣΤΕΣ	83
16. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΝ· ΠΟΛΥΚΛΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ· ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	87
17. Η ΦΩΝΗ ΚΑΙ Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΩΝ	91
18. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ	93
19. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ	95
20. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	97
21. ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	99
22. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΜΜΕ	101
23. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	105
24. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	109
ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΗ	115

Η εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων θα βασίζεται στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ του κατηγορούμενου ή του δράστη, του επιμελητή και των συμμετεχόντων οργανισμών ή ατόμων που προέρχονται από την κοινότητα, εστιάζοντας στη μείωση της υποτροπής και στην κοινωνική επανένταξη.¹

1. Εισαγωγή

Η παρούσα δημοσίευση έχει ως στόχο την παροχή καθοδήγησης στη διοίκηση και το προσωπικό των υπηρεσιών που εφαρμόζουν κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, και συγκεκριμένα εκείνες που είναι υπεύθυνοι για την παροχή υπηρεσιών που είναι γενικά γνωστές ή περιγράφονται ως υπηρεσίες *επιμελητών κοινωνικής αρωγής*. Έχει επίσης στόχο να προωθήσει την ανάπτυξη και εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων σε όλη την Ευρώπη και να αποτελέσει χρήσιμη πηγή για τη θέσπιση σχετικών πολιτικών και πρακτικών στις διάφορες δικαιοδοσίες. Έχει, ως σημείο εκκίνησης και βάση τα διάφορα πρότυπα και μέσα του Συμβουλίου της Ευρώπης που αφορούν τους τομείς της κοινωνικής αρωγής και των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Τα πρότυπα αυτά παρέχουν σαφή κατεύθυνση για τις πολιτικές και τις πρακτικές στο ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα. Η ανάπτυξη των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών προέκυψε μετά από μια πολυμερή συνάντηση για την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο της Γαλλίας τον Νοέμβριο του 2018 στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τεχνικής συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης στον σωφρονιστικό τομέα, οι οποίες υλοποιήθηκαν από το Τμήμα Τεχνικής Συνεργασίας σε θέματα Ποινικού Δικαίου. Οι δύο συντάκτες συνέβαλαν σε αυτή την πολυμερή συνάντηση ως σύμβουλοι.

Το παρόν έγγραφο κατευθυντηρίων γραμμών δεν σκοπεύει να αποτελέσει μια λεπτομερή, ρυθμιστική μονογραφία σχετικά με το τι πρέπει να συνιστά πρακτική κοινωνικής αρωγής, αλλά να καταστεί ένας ισχυρός και χρήσιμος οδηγός, βασισμένος σταθερά στα θεμέλια των προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε διεθνή επιστημονικά στοιχεία και στην εμπειρία που αποκτήθηκε εδώ και πολλά χρόνια, σε πολλές δικαιοδοσίες. Παραπομπές σε έρευνες και άλλες χρήσιμες πηγές στη σχετική βιβλιογραφία, καθώς και σύνδεσμοι προς σχετικά πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλα διεθνή

1. Σύσταση (2017)3 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, Κανόνας 31, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680700a5a

πρότυπα παρέχονται στη συνέχεια. Ωστόσο, οι εν λόγω παραπομπές έχουν σκοπό να αποτελέσουν χρήσιμους «δείκτες» και εναύσματα, και όχι εξαντλητικούς καταλόγους πηγών.

Οι συντάκτες αξιοποιούν την εκτεταμένη εμπειρία τους στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, και συγκεκριμένα στους τομείς της παροχής και διαχείρισης των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, της έρευνας και άλλων εργασιών σε διεθνές επίπεδο, ιδίως των εργασιών που διεξάγονται στο Συμβούλιο της Ευρώπης και εξ ονόματος αυτού. Ελπίζουν ότι η εμπειρία με την οποία οι ίδιοι και οι συνεργάτες τους θα συμβάλουν στην παρούσα δημοσίευση, θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός εγχειριδίου πηγών με θετικό περιεχόμενο για συναδέλφους σε όλη την Ευρώπη.

Σημείωση σχετικά με την ορολογία: δεδομένου ότι για τα άτομα που βρίσκονται υπό επίβλεψη στην Ευρώπη χρησιμοποιούνται διαφορετικοί όροι από τη μία δικαιοδοσία στην άλλη, οι συντάκτες επέλεξαν να χρησιμοποιούν εναλλακτικά αλλά με την ίδια γενική έννοια τις ονομασίες των δραστών, των πελατών και των υπό επίβλεψη δραστών. Θεώρησαν ότι η προσέγγιση αυτή θα σέβεται την ευρεία ποικιλομορφία στην Ευρώπη όσον αφορά αυτό το θέμα.²

2. Herzog-Evans, M. (2013), "What's in a name. Penological and institutional connotations of probation officers' labeling in Europe," *EuroVista*, 2(3), σελ. 121-133.

2. Ορισμός κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων

Οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, ιδίως αυτά που γνωρίζουμε ως «επιμέλεια κοινωνικής αρωγής» και «απόλυση υπό όρους», έχουν μακρά ιστορία στην Ευρώπη, η οποία ξεπερνάει τα εκατό χρόνια. Σχεδόν πριν από έναν αιώνα, ο Trought,³ για παράδειγμα, συνόψισε την κατάσταση σχετικά με την κοινωνική αρωγή και συναφή θέματα σε σχεδόν τριάντα ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες σε όλη την Ευρώπη, την εποχή εκείνη. Η ήδη μακρά και εκτεταμένη ιστορία της κοινωνικής αρωγής, καθώς και η εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων στην Ευρώπη, μπορούν να διδαχθούν και να βασιστούν, καθώς και να αναπτυχθούν περαιτέρω μέσω της δημιουργίας νέων υπηρεσιών, οργανισμών και συστημάτων.

Δύο από τα βασικά ή θεμελιώδη μέσα και πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης στον τομέα των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων είναι: Η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2017)3 για τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων και η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (2010)1 για τους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή⁴.

Οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα ορίζονται⁵ ως εξής:

ως κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα νοούνται κυρώσεις και μέτρα με τα οποία κατηγορούμενοι ή δράστες παραμένουν στην κοινότητα με ορισμένους περιορισμούς στην ελευθερία τους μέσω της επιβολής όρων ή/και υποχρεώσεων. Ο όρος υποδεικνύει κάθε κύρωση που επιβάλλεται από δικαστική ή διοικητική αρχή, και κάθε μέτρο που λαμβάνεται πριν από ή αντί απόφασης σχετικά με την επιβολή κύρωσης, καθώς και τρόπους έκτισης μιας ποινής στερητικής της ελευθερίας εκτός καταστήματος κράτησης.

Δύο άλλοι σημαντικοί ορισμοί,⁶ είναι αυτοί που αφορούν τις αρχές λήψης αποφάσεων και εφαρμογής:

3. Trought, T. W. (1927), *Probation in Europe*, Basil Blackwell, Oxford.
4. Σύσταση (2010)1 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τους κανόνες για την κοινωνική αρωγή https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cfbc7
5. Σύσταση (2017)3
6. Αυτόθι.

ως αρχή λήψης αποφάσεων νοείται μια δικαστική, διοικητική ή άλλη αρχή εξουσιοδοτημένη από τον νόμο να επιβάλλει ή να ανακαλεί κοινοτική κύρωση ή μέτρο ή να τροποποιεί τους αντίστοιχους όρους και τις υποχρεώσεις·

ως εκτελεστικές αρχές νοούνται οι φορείς που είναι εξουσιοδοτημένοι να αποφασίζουν για την πρακτική εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων ή μέτρων, και είναι υπεύθυνοι για αυτή· Σε πολλές χώρες, η εκτελεστική αρχή είναι η υπηρεσία κοινωνικής αρωγής.

Για τους σκοπούς των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών, οι «αρχές λήψης αποφάσεων» είναι συνήθως δικαστικές αρχές ή εισαγγελείς· η πραγματική «εκτελεστική αρχή» είναι συχνά, αν όχι γενικότερα, μια «υπηρεσία κοινωνικής αρωγής», η οποία παρέχει ό,τι περιγράφεται γενικά ως υπηρεσίες «κοινωνικής αρωγής», και ορίζονται⁷ και οι δύο ως εξής:

Κοινωνική αρωγή: σχετίζεται με την εφαρμογή στο πλαίσιο της κοινότητας κυρώσεων και μέτρων, που προβλέπονται στον νόμο και επιβάλλονται σε έναν δράστη. Περιλαμβάνει ένα φάσμα δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων, οι οποίες εμπεριέχουν επίβλεψη, καθοδήγηση και συνδρομή με στόχο την κοινωνική ένταξη του δράστη, καθώς και τη συμβολή στην προστασία της κοινότητας

Υπηρεσία επιμελητών κοινωνικής αρωγής: σημαίνει κάθε φορέα που ορίζεται εκ του νόμου για την εφαρμογή των ανωτέρω καθηκόντων και αρμοδιοτήτων. Ανάλογα με το εθνικό σύστημα, το έργο μιας υπηρεσίας επιμελητών κοινωνικής αρωγής μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνει την παροχή πληροφοριών και τη διατύπωση προτάσεων στις δικαστικές και λοιπές αρχές λήψης αποφάσεων για να τις βοηθήσει να καταλήξουν σε τεκμηριωμένες και δίκαιες αποφάσεις, την παροχή καθοδήγησης και υποστήριξης στους δράστες κατά τη διάρκεια της κράτησης για την προετοιμασία της απόλυσης και της αποκατάστασής τους, την παρακολούθηση και υποστήριξη των προσώπων που λαμβάνουν πρόωρη απόλυση, παρεμβάσεις επανορθωτικής δικαιοσύνης και την παροχή βοήθειας στα θύματα εγκληματικών πράξεων

Τα δύο μέσα που προαναφέρθηκαν αποτελούν βασικά στοιχεία για την κατανόηση των προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα, ιδίως επειδή αντανακλούν την πρωταρχική θέση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα. Ωστόσο, δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση τα μόνα σχετικά πρότυπα αυτού του είδους. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει αναπτύξει μια σειρά άλλων εγγράφων προτύπων όσον

7. Σύσταση (2010)¹

αφορά τη διαχείριση των κοινοτικών (καθώς και των στερητικών της ελευθερίας) κυρώσεων. Ορισμένα από αυτά σχετίζονται με συγκεκριμένα θέματα (π.χ. ηλεκτρονική επιτήρηση, ριζοσπαστικοποίηση και βίαιο εξτρεμισμό ή επανορθωτική δικαιοσύνη) ή με κατηγορίες ατόμων (όπως επικίνδυνους δράστες και ανήλικες εγκληματίες).⁸

Δείκτης πολιτικής

Το Συμβούλιο της Ευρώπης καταρτίζει και δημοσιεύει μια επίτομη συλλογή όλων των Συμβάσεων, Συστάσεων, εγγράφων προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών, που σχετίζονται με την κοινωνική αρωγή και τα καταστήματα κράτησης, η οποία αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο, αν όχι απαραίτητο, εγχειρίδιο πηγών και συστήνεται ιδιαίτερα σε όσους δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα εργασίας. Αυτή η επίτομη συλλογή επικαιροποιείται τακτικά, ιδίως όταν προστίθενται νέα πρότυπα, ή αντικαθίστανται τα παλαιότερα. Η τρέχουσα έκδοση (2019) της επίτομης συλλογής είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την Ομάδα Εργασίας Ποινολογικής Συνεργασίας (PC-CP).⁹

8. Σύσταση (2014)4 της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με την ηλεκτρονική παρακολούθηση, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016805c64a7 Council of Europe (2017), *Handbook for Prison and Probation Services regarding Radicalisation and Violent Extremism*, [https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=09000016805c1a69](https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016806f4fbd_Council of Europe (2016), Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism, https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=09000016805c1a69) Recommendation (2018)8 of the Committee of Ministers concerning restorative justice in criminal matters, [https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016805d2716](https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016808e35f3_Recommendation (2014)3 of the Committee of Ministers concerning dangerous offenders, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016805c649d_Recommendation (2008)11 of the Committee of Ministers on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objectId=09000016805d2716)
9. Συμβούλιο της Ευρώπης (2019) Επίτομη συλλογή συμβάσεων, συστάσεων και αποφάσεων σχετικά με τα σωφρονιστικά ιδρύματα και τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, <https://rm.coe.int/compendium-e-2019/16809372d2>

3. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και πρότυπα σχετικά με τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής αρωγής

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε το 1949, από τις στάχτες μιας Ευρώπης που είχε καταστραφεί από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ενώ οι πρωταρχικές προτεραιότητες ήταν τα Κράτη Μέλη να συμφωνήσουν στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και να συσταθεί το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αναπτύχθηκαν και άλλες πρωτοβουλίες από το Συμβούλιο της Ευρώπης κατά τα επόμενα έτη, συμπεριλαμβανομένων των οργάνων που εργάζονται για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και την υποστήριξη της Σύμβασης ως προς τα συστήματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων των κρατών μελών. Εντός περίπου μιας δεκαετίας από την ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης, το έργο του είχε επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει εκείνο των προτύπων σε σχέση με τις ποινικές κυρώσεις και συναφή θέματα.

Τα πρότυπα στον ποινολογικό τομέα, καθώς και σε οποιονδήποτε άλλο τομέα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Ευρώπης, είναι σταθερά θεμελιωμένα στις αρχές που κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.¹⁰ Αντανακλούν επίσης τη βέλτιστη διαθέσιμη πρακτική, όπως αναδεικνύεται από διεθνείς έρευνες και προκύπτει από αρμόδιους εμπειρογνώμονες, και η οποία έχει συμφωνηθεί συλλογικά από τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εγκληματολογικών Προβλημάτων (CD-PC)¹¹ του Συμβουλίου της Ευρώπης ιδρύθηκε το 1958 και είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη και το συντονισμό των δραστηριοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης στον τομέα της πρόληψης και του ελέγχου του

10. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή για προβλήματα εγκλημάτων (CDPC), <https://www.coe.int/en/web/cdpc/european-committee-on-crime-problems>

εγκλήματος. Στη συνέχεια, η PC-CP¹² ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1980, αρχικά ως συμβουλευτικό όργανο της CDPC. Από το 2011, η PC-CP έχει καταστεί επικουρικό όργανο της CD-PC, συνεδριάζοντας σε ολομέλεια μία φορά ετησίως. Διαθέτει ομάδα εργασίας η οποία αποτελείται από εννέα μέλη που συνεδριάζουν τέσσερις φορές ετησίως και τα οποία εκλέγονται υπό την προσωπική τους ιδιότητα από την CDPC, κατά τη σύνοδο ολομέλειας. Πρόκειται για εκπροσώπους υψηλού επιπέδου διοικήσεων ή υπηρεσιών καταστημάτων κράτησης και σωφρονιστικών φορέων, ή ερευνητές, ή άλλους ποινολογικούς εμπειρογνώμονες.

Τα κύρια καθήκοντα, ο ρόλος και ο στόχος της PC-CP καθορίζονται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων ράς και στις μεθόδους εργασίας¹³. Η PC-CP, μεταξύ άλλων:

συντάσσει κείμενα καθορισμού προτύπων, εκθέσεις, γνωμοδοτήσεις, συλλέγει πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή από τις υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης και υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής των σχετικών συστάσεων που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή Υπουργών, εποπτεύει την ετήσια συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα καταστήματα κράτησης και τις μη στερητικές της ελευθερίας ποινές και μέτρα (SPACE I και II), διοργανώνει συνεδριάσεις και διασκέψεις υψηλού επιπέδου των Διευθυντών των καταστημάτων κράτησης και των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής των 47 κρατών μελών.

12. Ομάδα Εργασίας Ποινολογικής Συνεργασίας, <https://www.coe.int/en/web/prison/council-for-penological-co-operation>

13. Council for Penological Co-operation, Terms of reference (2018-2019) and working methods of the PC-CP, <https://rm.coe.int/terms-of-reference-council-for-penological-co-operation-pc-cp-2018-201/16807619d0>

4. Υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής

Οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής επιδιώκουν να μειώσουν την υποτροπή δημιουργώντας θετικές σχέσεις με τους δράστες προκειμένου να τους επιβλέπουν (συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου κατά περίπτωση), να τους καθοδηγούν και να τους βοηθούν και να προωθούν την επιτυχή κοινωνική τους ένταξη. Οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής συμβάλλουν με αυτόν τον τρόπο στην ασφάλεια της κοινότητας και στη δίκαιη απονομή της δικαιοσύνης¹⁴.

Οι σχετικές συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης παρέχουν καθοδήγηση όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής οργανώνουν και παρέχουν υπηρεσίες σε δράστες και άλλους, καθώς και τις ευθύνες τους να συνεργάζονται με άλλους φορείς και οργανισμούς, να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις, να προσφέρουν υπηρεσίες στους δράστες, στις οικογένειές τους και στα θύματα.¹⁵ Συγκεκριμένα, στη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών (2010) 1 τονίζεται επίσης ότι ο νόμος πρέπει να καθορίζει τον ρόλο των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ότι οι οργανισμοί αυτοί πρέπει να εργάζονται σύμφωνα με τα υψηλότερα δεοντολογικά και επαγγελματικά πρότυπα, ανεξάρτητα από το αν είναι ιδιωτικοί ή δημόσιοι, ότι πρέπει να εγκρίνονται από το κράτος και να λειτουργούν σύμφωνα με τις κρατικές πολιτικές και κανονισμούς. Άλλοι σημαντικοί κανόνες τονίζουν ότι το κράτος πρέπει να διασφαλίζει ότι η δομή, το καθεστώς και οι πόροι των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής θα αντιστοιχούν στον όγκο των καθηκόντων και ευθυνών και πρέπει να αντανακλούν τη σημασία της δημόσιας υπηρεσίας που παρέχουν¹⁶.

14. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 1.

15. Βλ. Σύσταση (2010)1

16. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 8-10, 13 και 18-19.

Η ίδια αρχή τονίζεται επίσης στους Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων¹⁷, στους οποίους ορίζεται συγκεκριμένα ότι:

Το προσωπικό των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να επαρκεί για την αποτελεσματική εκτέλεση του έργου τους. Ο αριθμός υποθέσεων που αναλαμβάνουν τα μεμονωμένα μέλη του προσωπικού πρέπει να είναι τέτοιος που να τους επιτρέπει να επιβλέπουν, να καθοδηγούν και να συνδράμουν τους δράστες αποτελεσματικά και με ανθρωπινό τρόπο και, εφόσον ενδείκνυται, να συνεργάζονται με τις οικογένειές τους και, όπου είναι δυνατόν, με τα θύματα. Όταν η ζήτηση είναι μεγάλη, είναι ευθύνη της διοίκησης να αναζητά λύσεις και να καθοδηγεί το προσωπικό όσον αφορά τα καθήκοντα στα οποία πρέπει να δίδεται προτεραιότητα.

Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, αυτή η τελευταία αρχή, και ιδίως όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους σε σχέση με τις απαιτήσεις εργασίας, είτε δεν εξετάστηκε ανοιχτά, είτε τουλάχιστον δεν φαίνεται να έχει εφαρμοστεί. Με άλλα λόγια, δεν καθορίστηκε το θέμα του ποιο είναι το κατάλληλο επίπεδο πόρων που αντιστοιχεί σε έναν ορισμένο όγκο δραστηριοτήτων ή των ορίων του φόρτου εργασίας ανά επιμελητή κοινωνικής αρωγής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η βέλτιστη ισορροπία μεταξύ του όγκου δραστηριοτήτων και των διαθέσιμων πόρων έχει συμφωνηθεί μεταξύ των σχετικών κρατικών αρχών και άλλων φορέων (όπως συνδικαλιστικές οργανώσεις ή ενώσεις εργαζομένων) κατόπιν διαπραγματεύσεων. Σε άλλες περιπτώσεις, οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους για να αντιμετωπίσουν μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων. Ελλείψει συμφωνημένου ευρωπαϊκού προτύπου, ο χρόνος του προσωπικού - ο κύριος πόρος οποιασδήποτε υπηρεσίας επιμελητών κοινωνικής αρωγής - θεωρείται συχνά ως ελαστικός πόρος, επιτρέποντας σε έναν επιμελητή κοινωνικής αρωγής ή άλλο μέλος του προσωπικού να εργάζεται με 30, 40, 100 ή ακόμη και 200 δράστες, ανάλογα με τη δικαιοδοσία και το ευρύτερο πλαίσιο, ανά πάσα στιγμή.

Δεν υπάρχει απλή λύση για αυτό το θέμα και πρέπει να εκτιμηθεί το γεγονός ότι το προσωπικό των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής μπορεί να έχει διαφορετικές απαιτήσεις και προσδοκίες για αυτούς, σε σχέση με τον ρόλο και τα καθήκοντά τους, καθώς και τους καθιερωμένους τρόπους εργασίας, ανάλογα με την εκάστοτε δικαιοδοσία. Επιπλέον, ορισμένοι οργανισμοί ενδέχεται να επιδιώξουν τον περιορισμό ή τον έλεγχο της ζήτησης υπηρεσιών, παρά ή εκτός από το να ελέγχουν την παροχή υπηρεσιών. Μπορεί επίσης να υπάρχουν διαφορετικές προσδοκίες όσον αφορά το προσωπικό σε ορισμένες χώρες. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, η ιδιαίτερη έμφαση στο έργο κοινωνικής αρωγής μπορεί να αφορά απλώς την παρακολούθηση και τον

17. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 29.

έλεγχο των υπό επιμέλεια δραστών, ενώ σε άλλες μπορεί να αναμένεται από το προσωπικό να συμμετέχει σε διάφορα προγράμματα ατομικής ή ομαδικής αναμόρφωσης. Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής σε ορισμένα πλαίσια μπορεί να έχουν μεγαλύτερη ή μικρότερη πρόσβαση στη διοικητική υποστήριξη, σε επικουρικές υπηρεσίες, ή σε άλλο (μεταξύ άλλων εξειδικευμένο) προσωπικό ή προγράμματα. Ωστόσο, οι υπερβολικές απαιτήσεις ή ο υπερβολικός φόρτος εργασίας των υπαλλήλων της υπηρεσίας επιμέλειας κοινωνικής αρωγής λειτουργούν επιβαρυντικά όχι μόνο για την υγεία, την ασφάλεια και την ευημερία του προσωπικού, αλλά και για την αποτελεσματικότητα της ίδιας της υπηρεσίας.

Δείκτης πολιτικής

Μπορεί να είναι χρήσιμο για τις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής να δημιουργήσουν τη δική τους βέλτιστη αναλογία προσωπικού/πελατών, γεγονός που εξασφαλίζει την ποιότητα των υπηρεσιών. Ένα καλό παράδειγμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η Υπηρεσία επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην Εσθονία, η οποία χρησιμοποιεί ένα βαθμολογικό σύστημα για να κατανείμει τους πελάτες στους επιμελητές κοινωνικής αρωγής ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου. Η τρέχουσα πρακτική κοινωνικής αρωγής σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες υποδεικνύει ότι ο περιορισμός του φόρτου των ατομικών υποθέσεων μεταξύ 40 και 60 πελατών ανά επιμελητή (πλήρους απασχόλησης) ανά πάσα στιγμή μπορεί να διασφαλίσει την ποιότητα των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής¹⁸.

Όσον αφορά τη διοικητική οργάνωση των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην Ευρώπη, μπορούμε να βρούμε στην πράξη πολλά διαφορετικά μοντέλα:

- ▶ οι περισσότερες υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι δημόσιοι φορείς, συχνά τμήματα ή υπηρεσίες εντός κυβερνητικών οργανισμών, κυρίως το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ενώ άλλοι είναι ιδιωτικοί οργανισμοί (όπως στην Αυστρία ή στις Κάτω Χώρες).
- ▶ οι περισσότερες υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι εθνικοί φορείς και καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας του κράτους. Ωστόσο, υπάρχουν ομοσπονδιακά κράτη όπου οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής ακολουθούν τη διοικητική δομή κάθε περιφέρειας (όπως στη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ελβετία κ.λπ.).

18. Confederation of European Probation, Probation in Europe <https://www.cep-probation.org/knowledgebases/probation-in-europe-updates/>

- ▶ ορισμένες υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής λειτουργούν ως αυτόνομες δομές υπό την εξουσία ή εντός του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Άλλες υπηρεσίες έχουν συγχωνευθεί - σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό - με τις υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης στην αντίστοιχη δικαιοδοσία τους (όπως στην Αγγλία και την Ουαλία, τη Γαλλία, την Κροατία κ.λπ.). Άλλοι λειτουργούν εντός άλλων δομών (όπως εντός της τοπικής αρχής ή των κοινωνικών υπηρεσιών (Σκωτία) ή εντός της Εισαγγελίας (Λουξεμβούργο).

Δείκτης πολιτικής

Δεν υπάρχει ενιαία λύση για τη διοικητική οργάνωση των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην Ευρώπη. Αυτό που φαίνεται να είναι σημαντικό για μια αποτελεσματική διοικητική οργάνωση είναι να λαμβάνεται υπόψη η ιστορία και οι παραδόσεις του εκάστοτε κράτους και να διασφαλίζεται ότι οι υπηρεσίες διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους, το καθεστώς, τη διαρκή και λειτουργική αυτονομία που χρειάζονται για την εκτέλεση των καθηκόντων τους, σε πρώτη φάση. Επιπλέον, θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό να εντάσσονται στη διοικητική δομή του κράτους κατά τρόπο ο οποίος διασφαλίζει την αποτελεσματική συνεργασία με τα αρμόδια όργανα εταίρους, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, των φορέων της κοινότητας και των υπηρεσιών καταστημάτων κράτησης, συγκεκριμένα.

Η συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική εργασία στον τομέα των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας οι διοικήσεις των υπηρεσιών να αναπτύσσουν και να διατηρούν αρμονικές εργασιακές σχέσεις και καλές επαφές με άλλους οργανισμούς και θεσμικούς εταίρους, καθώς και με εθελοντές, δημόσιες αρχές, τα ΜΜΕ και το ευρύ κοινό¹⁹. Αυτά τα σημεία επαφής και οι τομείς συνεργασίας θα αναπτυχθούν περαιτέρω παρακάτω.

19. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 31

5. Προσωπικό υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής

Το προσωπικό των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής αποτελεί το κύριο μέσο με τη βοήθεια του οποίου εφαρμόζονται οι κυρώσεις και τα μέτρα. Αυτό αναγνωρίζεται σε μια σειρά ειδικών προτύπων και μέσω του Συμβουλίου της Ευρώπης. Τόσο οι Κανόνες για την κοινωνική αρωγή όσο και Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων του Συμβουλίου της Ευρώπης περιέχουν εκτεταμένα τμήματα σχετικά με το προσωπικό και συναφή θέματα. Τα θέματα που καλύπτονται μπορούν σε γενικές γραμμές να χωριστούν σε εκείνα που αφορούν: α) τη διοίκηση και β) το ίδιο το προσωπικό.

α) Διοίκηση

Οι αρμοδιότητες των οργανισμών υλοποίησης και η οργανωτική τους διοίκηση περιλαμβάνουν σε πρώτη φάση την εξασφάλιση και τη διατήρηση της επαγγελματικής ποιότητας του προσωπικού. Η πρόσληψη και η κατάρτιση προσωπικού, καθώς και η συνεχής ανάπτυξη πρέπει να διεξάγονται χωρίς διακρίσεις και σύμφωνα με τις κατάλληλες αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης, με βάση εγκεκριμένα κριτήρια: ακεραιότητα, προσωπική και επαγγελματική ικανότητα και καταλληλότητα, καθώς και εξασφάλιση των κατάλληλων νομικών, οικονομικών και εργασιακών όρων και προϋποθέσεων. Η πρόσληψη του προσωπικού πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία και τις ιδιαίτερες ανάγκες συγκεκριμένων κατηγοριών δραστών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της παροχής ηγεσίας, καθοδήγησης, εποπτείας και κινήτρων, διασφαλίζοντας ότι οι ίδιες οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, το προσωπικό τους και το έργο τους απολαμβάνουν τον σεβασμό

άλλων υπηρεσιών δικαιοσύνης και της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών. Άλλες διοικητικές αρμοδιότητες περιλαμβάνουν τη διασφάλιση επαρκών ανθρώπινων πόρων για την παροχή των σχετικών υπηρεσιών και την εξεύρεση κατάλληλων λύσεων όταν οι απαιτήσεις του φόρτου εργασίας είναι υπερβολικά μεγάλες, συμπεριλαμβανομένης της λήψης αποφάσεων σχετικά με τις προτεραιότητες εργασίας, όπου οι απαιτήσεις εργασίας υπερβαίνουν, για παράδειγμα, τους διαθέσιμους ανθρώπινους πόρους.²⁰

Η λογοδοσία και η αξιολόγηση των υπηρεσιών πρέπει επίσης να αποτελεί ευθύνη των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής προκειμένου να καθορίζονται τα καθήκοντα, τα δικαιώματα και οι ευθύνες του προσωπικού και να εξασφαλίζεται η κατάλληλη διοίκηση, εποπτεία και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του έργου τους. Οι διοικήσεις των υπηρεσιών πρέπει επίσης να εξασφαλίζουν τους κατάλληλους μισθούς και όρους παροχής υπηρεσιών του προσωπικού τους, εκτός από τη συνεννόηση με το προσωπικό τους ως φορείς, ιδίως όσον αφορά τους όρους απασχόλησής τους.²¹

Δείκτης πολιτικής

Ενώ τα προσόντα και οι δεξιότητες του προσωπικού «πρώτης γραμμής» θεωρούνται πάντα ως βασικά στοιχεία για την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια ότι ο ρόλος των ηγετών σε όλα τα επίπεδα των οργανισμών που παρέχουν και διαχειρίζονται κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα είναι εξίσου καθοριστικός για την επιτυχία²². Εκτός από την ανάγκη να επιδεικνύουν κατάλληλες ηγετικές δεξιότητες για την ανάληψη ανώτερων θέσεων σε υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, η συνεχής ανάπτυξη των εν λόγω ηγετών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων σε διευθυντικό επίπεδο, μπορεί να παρέχεται μέσω επίσημων προγραμμάτων ηγεσίας, καθώς και μέσω της παροχής συμβουλών «στον χώρο εργασίας», καθοδήγησης και «παρακολούθησης» για παράδειγμα, καθώς και μέσω της «εκμάθησης στην πράξη».

20. Σύσταση (2010)1, Κανόνες: 21-22 και 29-30. Σύσταση (2017)3, Κανόνες: 77, 80-82 και 84.

21. Σύσταση (2017)3, Κανόνες: 78 - 79 και 84.

22. Για παράδειγμα, Lamont C. and Geiran V (2017), "Making the Difference That Makes a Difference: Leading Probation on the Island of Ireland", Irish Probation Journal 14(1), σελ. 21-37, [http://www.justice.ie/EN/PB/0/6E80A40B6DF9B0CC802581D300460346/\\$File/IP17%20full%20Version.pdf](http://www.justice.ie/EN/PB/0/6E80A40B6DF9B0CC802581D300460346/$File/IP17%20full%20Version.pdf)

β) Προσωπικό

Όσον αφορά το ίδιο το προσωπικό, όσοι προσλαμβάνονται σε υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αργής πρέπει να διαθέτουν τις προσωπικές ικανότητες και τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων τους. Πρέπει να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, ανάλογα με τον ρόλο και τις ευθύνες τους, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής κατάρτισης, για την παροχή σχετικών δεξιοτήτων, γνώσεων και αξιών, και στην εξειδικευμένη κατάρτιση για την εργασία με συγκεκριμένες κατηγορίες δραστών και με δράστες ή θύματα που μπορεί να έχουν διαφορετικές ανάγκες ή να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα. Το προσωπικό είναι υπεύθυνο για τις πρακτικές που ακολουθεί και έχει την ευθύνη να διατηρεί και να βελτιώνει τις επαγγελματικές του γνώσεις και ικανότητες, μέσω κατάρτισης και της εξέλιξης του εντός των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης που παρέχει κίνητρα για την ενίσχυση του έργου του.²³

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και συγκεκριμένα εκείνα τα τμήματα του οργανισμού που ασχολούνται με την ποινολογική συνεργασία και τεχνική συνεργασία έχουν αναγνωρίσει εδώ και καιρό τη σημασία της διασφάλισης υψηλότερων προτύπων στους τομείς των εισαγωγικών εκπαιδευτικών προσόντων, των προσλήψεων, της κατάρτισης και της εξέλιξης του προσωπικού στις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής και σε σχετικούς φορείς. Το θέμα της 22ης Διάσκεψης των Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, που πραγματοποιήθηκε στο Lillestrom, Νορβηγία, το 2017, ήταν: «Επιλογή προσωπικού, κατάρτιση και ανάπτυξη στον 21ο αιώνα»²⁴.

Μετά από αυτή τη Διάσκεψη, συμφωνήθηκε να εκπονηθεί ένα έγγραφο κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τα πρότυπα για τα κράτη μέλη, και η Ομάδα Εργασίας Ποινολογικής Συνεργασίας επιφορτίστηκε με αυτό το καθήκον. Οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την πρόσληψη, την επιλογή, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική εξέλιξη του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης και των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, οι οποίες εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών²⁵, συνοψίζουν και αναλύουν λεπτομερώς τις παραμέτρους ορθών πρακτικών σε αυτόν τον τομέα. Συγκεκριμένα, οι κατευθυντήριες γραμμές αντιπαραβάλλουν όλα τα

23. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 25, 78 και 82-83 Σύσταση (2010)1 Κανόνες 23-24, 28 και 30

24. Πληροφορίες σχετικά με την Διάσκεψη είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα: <https://www.coe.int/en/web/prison/conferences/lillestrom-2017-22conference-directors-prison-probation-services>

25. Συμβούλιο της Ευρώπης (2019), Council of Europe (2019), Guidelines regarding Recruitment, Selection, Education, Training and Professional Development of Prison and Probation Staff https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809661fd

σχετικά πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως ήδη συνοψίστηκαν ανωτέρω, και συστήνουν περαιτέρω η παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης να περιλαμβάνει κατάρτιση στον τομέα της επαγγελματικής δεοντολογίας, προώθηση της επαγγελματικής ταυτότητας και ανάπτυξη της τρόπου σκέψης του οργανισμού σύμφωνα με τη συνολική του αποστολή. Επιπλέον, και όπου χρειάζεται, πρέπει να παρέχονται ευκαιρίες για κοινή, διϋπηρεσιακή κατάρτιση του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης και των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής και για κατάρτιση με προσωπικό από άλλες υπηρεσίες της ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου να ενθαρρύνεται η διοργανική και διεπιστημονική εργασία. Η συνεργασία αυτή θα προωθήσει τους κοινούς στόχους των αντίστοιχων υπηρεσιών, δηλαδή τη δημόσια ασφάλεια, την αναμόρφωση και την επανένταξη. Πρέπει να παρέχονται ευκαιρίες ενημέρωσης στους επιμελητές κοινωνικής αρωγής και το προσωπικό των καταστημάτων κράτησης πρέπει να έχει παρόμοιες ευκαιρίες να μαθαίνει για την εργασία στον τομέα της κοινωνικής αρωγής.

Δείκτης πολιτικής

Το έγγραφο κατευθυντήριων γραμμών του 2019 περιλαμβάνει μια πολύ χρήσιμη ανάλυση των συγκεκριμένων γνώσεων, δεξιοτήτων και αξιών, ζητημάτων και τομέων που πρέπει να περιλαμβάνει η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού επιμελητών κοινωνικής αρωγής (και του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης) με αντίστοιχες συνοπτικές περιγραφές. Σε αυτά περιλαμβάνονται:

- ▶ η πρακτική στο νομικό πλαίσιο και προσεγγίσεις που βασίζονται σε δικαιώματα·
- ▶ η αποτελεσματική εργασία για την προώθηση αλλαγών·
- ▶ η προώθηση της συμμόρφωσης και οι τρόποι αντιμετώπισης της μη συμμόρφωσης·
- ▶ προγράμματα και παρεμβάσεις·
- ▶ διαχείριση περιπτώσεων (case management)·
- ▶ σύνταξη αναφορών·
- ▶ αξιολόγηση κινδύνων·
- ▶ ειδικό τύπο παραβατικών συμπεριφορών·
- ▶ διϋπηρεσιακή συνεργασία και κοινοτικό πλαίσιο·
- ▶ καταγραφή υποθέσεων, προστασία δεδομένων και εμπιστευτικότητα
- ▶ ηλεκτρονική επιτήρηση και χρήση της τεχνολογίας·
- ▶ πρακτικές εξάλειψης διακρίσεων·

- ▶ εργασία με ανήλικους δράστες.
- ▶ ισότητα φύλων.
- ▶ ψυχική υγεία, διανοητικές αναπηρίες και κατάχρηση ουσιών.
- ▶ αλλοδαποί υπήκοοι.
- ▶ εργασία με θύματα.
- ▶ προσεγγίσεις επανόρθωσης.
- ▶ εξέλιξη προσωπικού.

6. Εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων

Τόσο οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή όσο και Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων τονίζουν ότι οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής πρέπει να αποσκοπούν στη μείωση της υποτροπής, μέσω της δημιουργίας θετικών σχέσεων με τους δράστες και της προώθησης της κοινωνικής επανένταξής τους, επιδιώκοντας τη συγκατάθεση και τη συνεργασία των δραστών κατόπιν ενημέρωσης, και μέσω της προώθησης τεκμηριωμένων πολιτικών και πρακτικών. Επιπλέον, οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής πρέπει να αναπτύσσονται για τη διασφάλιση ενεργούς συμμόρφωσης και δεν πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά σε κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση. Τα προγράμματα και οι παρεμβάσεις σχετικά με την αναμόρφωση πρέπει να βασίζονται σε ποικίλες μεθόδους και η κατανομή των κατηγορουμένων ή δραστών σε συγκεκριμένα προγράμματα και παρεμβάσεις πρέπει να καθορίζεται από σαφή κριτήρια.²⁶ Στόχος της επόμενης ενότητας είναι να περιγράψει τα κύρια θεωρητικά πλαίσια που ισχύουν επί του παρόντος στις υπηρεσίες που εφαρμόζουν κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα στην Ευρώπη. Με αυτόν τον τρόπο, ελπίζουμε να παράσχουμε κάποια καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των εν λόγω κυρώσεων και μέτρων με τεκμηριωμένο τρόπο. Η ενότητα περιγράφει περαιτέρω αυτές που είναι γνωστές ως *βασικές σωφρονιστικές δεξιότητες* και τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται στην πράξη. Καθώς το παρόν δεν αποτελεί εγχειρίδιο κατάρτισης, οι αναγνώστες ενθαρρύνονται να αναζητήσουν τις παραπομπές που παρέχονται, καθώς και άλλες παρόμοιες πηγές, που μπορούν να τους βοηθήσουν να εργαστούν πιο αποτελεσματικά.

6.1 Θεωρητικά μοντέλα στα οποία στηρίζεται η αποτελεσματική πρακτική

Από τη στιγμή που οι κυρώσεις στην κοινότητα εντάχθηκαν στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, οι «μέθοδοι αντιμετώπισης» εξελίχθηκαν σύμφωνα με μια σειρά συνεπιδρώντων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου του κυρίαρχου πολιτικού κλίματος και της πολιτικής ή της ευαισθησίας του κοινού,

26. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 31: 1, 85 και 104 Σύσταση (2017)3, Κανόνας: 31, 35 και 38

καθώς και του εύρους των γνώσεων στον εν λόγω τομέα. Πράγματι, όπως έχουμε δει μέσα από την ιστορική πορεία των ιδεών για την αναμόρφωση, οι βασικές φιλοσοφίες πέρασαν από το «δώστε τους το βιβλίο του αντιαλκοολικού αγώνα»²⁷, σε διαγνώσεις σχετιζόμενες με την κοινωνική εργασία, μετά στο «δεν λειτουργεί τίποτα», στη συνέχεια στο «τί λειτουργεί» και -πιο πρόσφατα - στην αποχή από το έγκλημα. Σύμφωνα με τα εν λόγω μοντέλα θεραπείας, οι δράστες ήταν πρώτα *αμαρτωλοί*, αργότερα *απροσάρμοστα άτομα* (σχεδόν *ασθενείς*), και πιο πρόσφατα *δράστες* ή *χρήστες υπηρεσιών* όπως είναι σήμερα γνωστοί.

Υπάρχουν δύο βασικά θεωρητικά μοντέλα που καθορίζουν την εφαρμογή των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων στα περισσότερα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης σήμερα: «τι λειτουργεί» και «αποχή από το έγκλημα». Και τα δύο αυτά μοντέλα επωφελούνται ουσιαστικής υποστήριξης από διάφορες συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, ιδίως από τους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή. Αυτοί τονίζουν από την πρώτη βασική αρχή ότι «οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής επιδιώκουν να μειώσουν την υποτροπή δημιουργώντας θετικές σχέσεις με τους δράστες προκειμένου να τους επιβλέπουν (συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου κατά περίπτωση), να τους καθοδηγούν και να τους βοηθούν και να προωθούν την επιτυχή κοινωνική τους ένταξη». Περαιτέρω, οι Κανόνες υπογραμμίζουν ότι οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής πρέπει να επιδιώκουν τη συγκατάθεση και τη συνεργασία του δράστη κατόπιν ενημέρωσης. Πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στους δράστες να συμβάλλουν ενεργά στην επίσημη αξιολόγηση και η αξιολόγηση πρέπει να είναι συστηματική και διεξοδική. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι αυτά τα δύο θεωρητικά μοντέλα αντανακλούν την τρέχουσα αντίληψη όσον αφορά το γιατί ορισμένοι άνθρωποι διαπράττουν αδικήματα, γιατί κάποιοι από αυτούς αποποιούνται το έγκλημα και ποιος είναι ο ρόλος των φορέων υλοποίησης για την προώθηση της δημόσιας ασφάλειας και την αναμόρφωση των δραστών.

Η ρητορική «τι λειτουργεί» κατέστη σημαντική και άρχισε να τροφοδοτεί την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων μετά τη δεκαετία του 1990, όταν κάποιες ερευνητικές εκθέσεις από τον Καναδά²⁸ επανεξέτασαν ορισμένα από τα στοιχεία του Martinson και συμπέραναν με αποτελεσματικό τρόπο ότι «μερικές φορές, κάτι λειτουργεί με ορισμένους δράστες». Βάσει αυτής της αναβίωσης και της έρευνάς τους, οι Andrews και Bonta²⁹ έθεσαν

27. Holmes, T. (1900), *Pictures and Problems from London Police Courts*, Thomas Nelson and Sons, London, σελ. 40.

28. Ross R. R., Fabiano E. A. και Ewles C. D. (1988), "Reasoning and rehabilitation"; *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* αριθ. 20, σελ. 165-173.

29. Andrews D. και Bonta, J. (1998), *The Psychology of Criminal Conduct*, 2η έκδ., Anderson, Cincinnati.

μαζί τη βάση αυτού που είναι σήμερα γνωστό ως μοντέλο RNR – Κίνδυνοι-ανάγκες-ανταπόκριση (risk-needs-responsivity). Παρόλο που η πρώτη έκδοση τόνισε τη σημασία αυτών των τριών αρχών, η τελευταία έκδοση (η 10η) περιγράφει τουλάχιστον 15 αρχές. Η εφαρμογή όλων αυτών φαίνεται να μειώνει σημαντικά την υποτροπή. Αυτές οι αρχές είναι οι εξής:

1. **Σεβασμός του ατόμου και του κανονιστικού πλαισίου:** οι υπηρεσίες παρέχονται με σεβασμό στο άτομο και την προσωπική του αυτονομία· να είναι ανθρώπινες, δεοντολογικές, δίκαιες, νόμιμες, αξιοπρεπείς και κανονιστικές (σύμφωνα με το προφίλ της σωφρονιστικής υπηρεσίας)·

2. **Ψυχολογική θεωρία:** προγράμματα και παρεμβάσεις που βασίζονται σε εμπειρικά τεκμηριωμένη ψυχολογική θεωρία. Η εν λόγω αρχή προϋποθέτει την ίδια ανάγκη που αναφέρεται στις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προαγωγή στοιχειοθετημένων και τεκμηριωμένων πρακτικών·

3. **Γενική ενίσχυση των υπηρεσιών πρόληψης της εγκληματικότητας:** η μείωση της θυματοποίησης, συγκεκριμένα μέσω της μείωσης της υποτροπής, αποτελεί θεμιτό στόχο κάθε σωφρονιστικής υπηρεσίας. Επομένως, αυτός πρέπει να είναι ο ρητός στόχος κάθε τέτοιας υπηρεσίας·

4. **Υπηρεσίες βασισμένες στον ανθρωπισμό:** δεν πρέπει να βασίζομαστε αποκλειστικά στην αποτροπή ή στην επιβολή κυρώσεων. Να αντιμετωπίζουμε τους ανθρώπους με σεβασμό. Αυτή η αρχή απαιτεί να αποφεύγουμε μια πρακτική επίβλεψης η οποία βασίζεται σε απειλές και στην αποτροπή. Οι υπό επίβλεψη δράστες πρέπει να ενθαρρύνονται να αναπτύσσουν θετικές κοινωνικές συμπεριφορές και «ενεργό συμμεόρφωση» αντί της αυστηρής συμμόρφωσης με όρους και υποχρεώσεις·

5. **Κίνδυνος:** πρέπει να αντιστοιχούμε το εύρος της προσφερόμενης υπηρεσίας με το καθορισμένο επίπεδο κινδύνου της εκάστοτε περίπτωσης. Να εργαζόμαστε με περιπτώσεις μέσου ή υψηλού κινδύνου. Να αποφεύγουμε την αλληλεπίδραση μεταξύ περιπτώσεων χαμηλού και υψηλού κινδύνου·

6. **Ανάγκη:** εστίαση κυρίως στις εγκληματογόνες ανάγκες. Μετατροπή εγκληματογόνων αναγκών σε πλεονεκτήματα. Η αρχή των εγκληματογόνων αναγκών εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι, προκειμένου να μειωθεί η υποτροπή, ο επιμελητής πρέπει να επικεντρωθεί στις ανάγκες που συναποτελούν το επίπεδο κινδύνου ενός δράστη. Οι συντάκτες του παρόντος εγχειριδίου χωρίζουν αυτές τις ανάγκες σε δύο κατηγορίες, καθώς η πρώτη κατηγορία συσχετίζεται σε μεγάλο

βαθμό με τη μείωση της υποτροπής: **Οι βασικοί τέσσερις παράγοντες (Big four)** - ιστορικό αντικοινωνικής συμπεριφοράς, αντικοινωνικό πρότυπο προσωπικότητας (π.χ. παρορμητική, επιθετική κ.λπ.), αντικοινωνική αντίληψη (π.χ. συμπεριφορές, αξίες, εκλογικεύσεις, κ.λπ.) και αντικοινωνικοί παράγοντες («κοινωνική υποστήριξη για την εγκληματικότητα»)· **Οι μεσαίοι τέσσερις παράγοντες (Moderate four)** - οικογένεια/οικογενειακές συνθήκες, σχολείο/εργασία, διασκέδαση/αναψυχή και κατάχρηση ουσιών. Μπορούν να εξεταστούν και άλλες ανάγκες των δραστών αλλά μόνο σε μικρότερη κλίμακα και μόνο για την υποστήριξη της επαγγελματικής σχέσης ή των κινήτρων για αλλαγή. Ορισμένες μη εγκληματογενείς ανάγκες ενδέχεται επίσης να επηρεάσουν έμμεσα τις εγκληματογενείς ανάγκες.

7. Γενική αρχή ανταπόκρισης: όπως συμβαίνει με όλους τους ανθρώπους, οι δράστες φαίνεται να μαθαίνουν ευκολότερα με βάση τις γνωσιακές συμπεριφορικές και κοινωνικές προσεγγίσεις μάθησης, πρέπει λοιπόν να χρησιμοποιούνται στρατηγικές ανάπτυξης δεξιοτήτων.

8. Ειδική ανταπόκριση: προσαρμογή του ύφους και του είδους της προσφερόμενης υπηρεσίας στα σχετικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε δράστη, όπως τα πλεονεκτήματά του, τα κίνητρα, τις προτιμήσεις, την προσωπικότητα, την ηλικία, το φύλο, την εθνότητα, την πολιτιστική ταυτότητα, τη διαπροσωπική ωριμότητα, το επίπεδο κατανόησης, το είδος προσκόλλησης κ.λπ.

9. Ευρύτητα (ή πολυτροπικότητα): εστίαση σε μια σειρά εγκληματογενών αναγκών σε σχέση με τις μη εγκληματογενείς ανάγκες. Οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στις εγκληματογενείς και όχι στις μη εγκληματογενείς ανάγκες. Ωστόσο, οι μη εγκληματογενείς ανάγκες μπορούν να στοχοθετηθούν με περιορισμένο τρόπο για τη βελτίωση της ανταπόκρισης ή την ενίσχυση της ποιότητας της σχέσης.

10. Πλεονεκτήματα/δυνατότητες: εκτίμηση των δυνατών σημείων για την ενίσχυση της πρόβλεψης και της συγκεκριμένης ανταπόκρισης. Τα πλεονεκτήματα μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για παρεμβάσεις και για τους διαθέσιμους πόρους.

11. Δομημένη αξιολόγηση: χρήση δομημένων και επικυρωμένων μέσων για την αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων, των αναγκών κινδύνου και των παραγόντων ανταπόκρισης. Κάθε παρέμβαση πρέπει να τεκμηριώνεται μέσω της αξιολόγησης. Αυτές οι τυποποιημένες μορφές αξιολόγησης κινδύνων έχουν αναπτυχθεί σε ορισμένα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης: LSI-R (Αγγλία και Ουαλία, στο παρελθόν), OASys (Αγγλία και Ουαλία), SAVRI (Καταλονία), RISC (Κάτω Χώρες),

SAPRO (Δημοκρατία της Τσεχίας), CSNA (Λετονία), BRIK (Νορβηγία), SERN (Ρουμανία).

12. Επαγγελματική ευθύτητα: απόκλιση από αυτές τις αρχές (;) μόνο για πολύ συγκεκριμένους λόγους. Σύμφωνα με την αρχή ότι δεν υπάρχει «μία λύση για όλους», οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής μπορούν να αποκλίνουν από το πρότυπο αλλά μόνο για σημαντικούς και δικαιολογημένους λόγους.

13. Υπηρεσίες βασισμένες στην κοινότητα: οι υπηρεσίες που βασίζονται στην κοινότητα προτιμώνται αλλά οι αρχές RNR μπορούν να εφαρμοστούν επίσης σε καταστήματα κράτησης και άλλες αρχές.

14. Βασικές πρακτικές προσωπικού καταστημάτων κράτησης: οι αποτελεσματικές παρεμβάσεις ενισχύονται όταν παρέχονται από προσωπικό με υψηλού επιπέδου δεξιότητες για την ανάπτυξη σχέσεων σε συνδυασμό με δεξιότητες υψηλής ποιότητας για την δημιουργία/δόμηση σχέσεων. Οι ποιοτικές σχέσεις περιγράφονται ως: σεβασμός, φροντίδα, ενθουσιασμός, συνεργασία και σεβασμός της προσωπικής αυτονομίας. Οι δομικές πρακτικές περιλαμβάνουν: ανάπτυξη θετικών κοινωνικών συμπεριφορών, επίλυση προβλημάτων, αποτελεσματική χρήση εξουσίας, προάσπιση-διαμεσολάβηση, γνωσιακή αναδιάρθρωση και συνεντεύξεις κινητοποίησης.

15. Διοίκηση: προώθηση της επιλογής, της κατάρτισης και της κλινικής εποπτείας του προσωπικού βάσει των αρχών RNR και εισαγωγή συστημάτων παρακολούθησης, ανατροφοδότησης και προσαρμογής. Προώθηση της συνέχισης της περίθαλψης. Χρήση εγχειριδίων, συστημάτων για την παρακολούθηση της προόδου και της αλλαγής, παροχή του κατάλληλου όγκου (αρχή δοσολογίας) πληροφοριών, και πρόβλεψη διεξαγωγής έρευνας για τον σχεδιασμό και την παροχή της υπηρεσίας.

Παρά την περαιτέρω εξέλιξη του στον χρόνο, το μοντέλο εξακολουθεί να είναι γνωστό στην πράξη ως μοντέλο αρχών RNR. Ως εκ τούτου, η πλήρης μεταφορά του, όπως αναπτύχθηκε στην πράξη, εξακολουθεί να είναι κατά κάποιο τρόπο περιορισμένη.

Δείκτης πολιτικής

Είναι επιθυμητό όλες οι αρχές του «τί λειτουργεί» να αξιοποιούνται στην πράξη. Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής, οι ερευνητές και οι επιμορφωτές πρέπει να τονίζουν όλες τις προαναφερθείσες αρχές και όχι μόνο τις τρεις αρχικές ή τις πιο «γνωστές» από αυτές.

Εκτός από αυτό το μοντέλο, ένα νέο θεωρητικό πλαίσιο εισάγεται σταδιακά στην πρακτική της κοινωνικής αρωγής - το *παράδειγμα της αποχής από το έγκλημα*. Ενώ το προηγούμενο μοντέλο επικεντρώνεται περισσότερο στους παράγοντες κινδύνου, θέτοντας ερωτήματα όπως το γιατί κάποιοι άνθρωποι εξακολουθούν να διαπράττουν εγκλήματα, το παράδειγμα της αποχής θέτει το αντίθετο ερώτημα, δηλαδή το γιατί κάποιοι άνθρωποι σταματούν να διαπράττουν εγκλήματα.

Υπάρχουν πέντε κύριες κατηγορίες θεωριών αποχής. Μερικές από αυτές τονίζουν τη σημασία της ωρίμανσης. Κάποιες άλλες δίνουν έμφαση στη βούληση και στην επιλογή ως παράγοντες που προκαλούν την αποχή. Οι κοινωνικοί δεσμοί φαίνεται επίσης να είναι εξαιρετικά σημαντικοί σε αυτή τη διαδικασία. Σύμφωνα με τους Sampson και Laub,³⁰ η διάπραξη εγκλημάτων είναι πιο πιθανή όταν οι κοινωνικοί δεσμοί είναι αδύναμοι ή διασπασμένοι. Διάφοροι παράγοντες κατά τη διάρκεια της ζωής μπορούν να συμβάλουν στην ισχυροποίηση των δεσμών μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας: για τους εφήβους, παράγοντες όπως το σχολείο, η οικογένεια και οι συνομήλικοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, ενώ για τους ενήλικες φαίνεται ότι η απασχόληση, ο γάμος και η ιδιότητα του γονέα διαδραματίζουν τον ίδιο ρόλο. Οι «θεωρίες αυτοπροσδιορισμού» υποδεικνύουν ότι οι αυτοπροσδιορισμοί είναι εξαιρετικά σημαντικοί στη διαδικασία της αποχής. Ο Maruna ισχυρίστηκε ότι «για την αποχή από το έγκλημα, οι πρώην δράστες πρέπει να αναπτύξουν μια συνεκτική ταυτότητα, μια ταυτότητα θετικών κοινωνικών συμπεριφορών (pro-social) για τον εαυτό τους».³¹ Οι πρώην δράστες είναι πιο πιθανό να απέχουν εάν τα επίπεδα αυτο-αποτελεσματικότητας είναι υψηλά, γεγονός που σημαίνει ότι θεωρούν ότι μπορούν να ελέγχουν τη ζωή τους και έχουν μια σαφή αίσθηση του σκοπού και του νοήματος της ζωής. Η συμμετοχή σε «παραγωγικές δραστηριότητες» είναι συνήθως χρήσιμη για την εδραίωση αυτής της ταυτότητας θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς. Οι θεωρίες «γνωσιακού μετασχηματισμού» υποδηλώνουν ότι η αποχή απαιτεί υποστήριξη από τις γνωστικές διεργασίες. Ο Giordano και οι συνάδελφοί του,³² για παράδειγμα, περιέγραψαν μια θεωρία τεσσάρων σταδίων του γνωσιακού μετασχηματισμού που περιλαμβάνει:

- μια γενική γνωσιακή δεκτικότητα στην αλλαγή.

30. Sampson R.J. και Laub J.H. (1993), *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*, Harvard University Press, Harvard.

31. Maruna S. (2001): *Making Good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*, American Psychological Association, Washington, D.C, σελ.7.

32. Giordano P., Cernovich S. και Rudolph J. (2002) «Gender, crime and desistance: Toward a theory of cognitive transformation», *American Journal of Sociology* αριθ. 107, σελ. 990-1064.

- ▶ έκθεση και αντίδραση σε σημεία αλλαγής (hooks of change) ή σημεία καμπής·
- ▶ προσκόλληση σε έναν «εναλλακτικό εαυτό» (replacement self)·
- ▶ μετασχηματισμό σε μια επιθυμητή κατεύθυνση.

Με βάση αυτές τις θεωρίες, ο McNeill και οι συνάδελφοί του³³ συνόψισαν με εποικοδομητικό τρόπο τις συνέπειες για την πρακτική της ποινικής δικαιοσύνης σε οκτώ θέματα:

1. Η αποχή είναι μια δύσκολη και πολύπλοκη διαδικασία, που πιθανόν να συνεπάγεται μεταπτώσεις και υποτροπές. Επομένως, είναι σημαντικό οι εργαζόμενοι στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης να είναι ρεαλιστές και να λαμβάνουν υπόψη αυτές τις υποχωρήσεις και να τις αντιμετωπίζουν εποικοδομητικά·
2. Η αποχή είναι μια εξατομικευμένη και υποκειμενική διαδικασία. Αυτό σημαίνει ότι οι προσεγγίσεις «μίας μοναδικής λύσης για όλους» (one size fits all) δεν θα λειτουργήσουν και οι υπηρεσίες ποινικής δικαιοσύνης πρέπει να λάβουν υπόψη τους ζητήματα όπως η ταυτότητα και η ποικιλομορφία·
3. Η ανάπτυξη κινήτρων και ελπίδας είναι πολύ σημαντικά καθήκοντα για όσους εργάζονται σε θέματα ποινικής δικαιοσύνης·
4. Η αποχή είναι μια διαδικασία ανάπτυξης σχέσεων, η οποία συνεπάγεται την καλή σχέση μεταξύ του δράστη και του επιμελητή αλλά και εποικοδομητικές σχέσεις μεταξύ των δραστών και εκείνων που έχουν σημασία για αυτούς·
5. Εκτός από τους κινδύνους και τις ανάγκες, οι δράστες έχουν επίσης δυνατότητες και πόρους που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να ξεπεράσουν τα εμπόδια που τίθενται για την αποχή. Η υποστήριξη και η ανάπτυξη αυτών των ικανοτήτων είναι χρήσιμη για τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης·
6. Η αποχή αφορά την αυτογνωσία και την αποτελεσματικότητα. Ωστόσο, είναι σημαντικό για όσους εργάζονται στον τομέα της κοινωνικής αρωγής να βοηθήνε τους δράστες να χαράσσουν τη δική τους πορεία: πρέπει να εργαζόμαστε με τους δράστες και όχι να εργαζόμαστε για αυτούς·
7. Η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου - δεξιότητες και ικανότητες - δεν αρκεί. Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής πρέπει επίσης να εργαζονται για την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου και των

33. McNeill F. et al. (2012), "Reexamining evidence-based practice in community corrections: beyond 'a confined view' of what works", *Justice Research and Policy* αριθ. 14 (1), σελ. 35-60.

ευκαιριών για τους πρώην δράστες ώστε οι τελευταίοι να ασκούν αυτές τις νέες δεξιότητες και την ταυτότητά τους.

8. Η γλώσσα κατά την διάρκεια της εργασίας πρέπει να είναι πιο θετική και εποικοδομητική και να αποφεύγει την ταυτοποίηση των ατόμων με τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές τους.

6.2 Βιβλιογραφία σχετικά με το «Ποιοι εργάζονται»

Και τα δύο θεωρητικά μοντέλα - RNR και Αποχή από το έγκλημα- υποστηρίζουν ότι, παρόλο που το περιεχόμενο μιας παρέμβασης είναι κρίσιμη σημασίας, ο τρόπος που αξιοποιείται είναι εξίσου σημαντικός. Αυτή η ιδέα αναπτύχθηκε περαιτέρω στη λεγόμενη βιβλιογραφία σχετικά με το «ποιοι εργάζονται» (“who works literature”), η οποία περιγράφει τις δεξιότητες και τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται ώστε οι επιμελητές να εργάζονται αποτελεσματικά για τη μείωση του κινδύνου υποτροπής και την υποστήριξη της αποχής από το έγκλημα. Ορισμένοι μελετητές καταδεικνύουν ότι η υβριδική προσέγγιση στον τομέα της κοινωνικής αρωγής είναι πιο αποτελεσματική - αντί της αποκλειστικής εστίασης είτε στην επιβολή του νόμου είτε στην αναμόρφωση³⁴. Ο Rex ³⁵, για παράδειγμα, απέδειξε ότι οι δράστες που απέδωσαν την αλλαγή τους στην υπηρεσία επιμέλεια κοινωνικής αρωγής, είχαν θεωρήσει την επίβλεψη ως ενεργό και συμμετοχική διαδικασία. Η αλλαγή των υπό επιμέλεια δραστών φαίνεται να αποδίδεται στην προσωπική και επαγγελματική αφοσίωση που επέδειξαν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής. Η αίσθηση λογικής, δικαιοσύνης και ενθάρρυνσης των επιμελητών φαίνεται πως προκάλεσε μια αίσθηση προσωπικής αφοσίωσης και λογοδοσίας από την πλευρά των υπό επιμέλεια δραστών. Ομοίως, οι υπό επιμέλεια δράστες αντιλαμβάνονται συχνά τη λήψη συμβουλών σχετικά με τη συμπεριφορά και τα προβλήματά τους ως θέμα που τους αφορά άμεσα ως άτομα.

Όλο και περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι η επιμέλεια των δραστών από πιο έμπειρους επιμελητές κοινωνικής αρωγής έχουν οδηγήσει στη μείωση της υποτροπής, ενώ οι επιμελητές που επιμορφώνονται έχει περισσότερες δεξιότητες και επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα από τους επιμελητές που δεν έχουν επιμορφωθεί.

Όπως μπορεί να σημειωθεί, όλες αυτές οι μελέτες δίνουν έμφαση σε ορισμένες ιδιαίτερες δεξιότητες ή χαρακτηριστικά που φαίνεται να λειτουργούν

34. Skeem J. L. και Manchak S. (2008), “Back to the future: From Klockars’ model of effective supervision to evidence-based practice in probation”, *Journal of Offender Rehabilitation* αριθ. 47, σελ. 220-24.

35. Rex S. (1999), “Desistance from offending: experiences of probation”, *Howard Journal of Criminal Justice* αριθ. 38(4), σελ. 366-383.

καλύτερα σε σχέση με τους δράστες. Οι Dowden και Andrews³⁶ ήταν οι πρώτοι που διενήργησαν μια μετα-ανάλυση για να προσδιορίσουν τι αποκαλούσαν *βασικές σωφρονιστικές δεξιότητες*. Αυτές οι δεξιότητες είναι εκείνες που συνδέονται με τη μείωση της υποτροπής: αποτελεσματική χρήση εξουσίας, ανάπτυξη θετικών κοινωνικών συμπεριφορών, χρήση πόρων εντός της τοπικής κοινότητας, επίλυση προβλημάτων και θετικές σχέσεις με τους υπό επίβλεψη δράστες. Δεδομένου ότι οι εν λόγω δεξιότητες φαίνεται να καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό από την εγκληματολογική βιβλιογραφία, θα τις παρουσιάσουμε σύντομα στις επόμενες σελίδες.

α) Δεξιότητες ανάπτυξης σχέσεων

Στις περισσότερες περιπτώσεις, όσοι υπόκεινται σε κοινοτικές κυρώσεις και κοινοτικά μέτρα είναι ακούσιοι πελάτες. Αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή δεν έχουν επιλέξει ελεύθερα να αναζητήσουν βοήθεια ή καθοδήγηση από την υπηρεσία κοινωνικής αρωγής, αλλά υποχρεώθηκαν έμμεσα να δεχθούν την επίβλεψη υπό την απειλή της επιβολής στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων. Στη βιβλιογραφία οι πελάτες αυτοί αποκαλούνται *ακούσιοι ή λαμβάνοντες εντολή πελάτες* (involuntary or mandated clients).

Λόγω της φύσης αυτής της σχέσης, πρέπει να αναμένεται κάποιο επίπεδο αντίστασης από τον πελάτη. Η αντίσταση αυτή εκφράζεται συνήθως με τις προσπάθειες του δράστη να ανακτήσει τον έλεγχο της ζωής του, προσποιούμενος τη συμμετοχή, διαπράττοντας μικρές παραβιάσεις, υποκινώντας άλλους να παραβούν τους κανόνες κ.λπ. Ωστόσο, όπως πάντα, δεν υπάρχει απόλυτη αντίσταση και δεν υπάρχει απόλυτη συμμετοχή.

Αντίθετα, στην πράξη, το κίνητρο του δράστη να συμμετέχει στη διαδικασία επίβλεψης μπορεί να διακυμαίνεται συνεχώς ανάμεσα στην ακούσια και στην εθελοντική συμμετοχή. Επιπλέον, το κίνητρο είναι συχνά ρευστό και ως εκ τούτου μπορεί να αλλάξει ανάλογα με κάποια προσωπικά ή κοινωνικά γεγονότα στη ζωή των δραστών.

Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στο να επηρεάσουν τα κίνητρα για συμμετοχή, με το να εργάζονται για την ποιότητα της επαγγελματικής σχέσης ή εφαρμόζοντας άλλες προτρεπτικές τεχνικές. Γνωρίζουμε από την πρακτική της ψυχοθεραπείας ότι η ποιότητα της θεραπευτικής συμμαχίας αποτελεί καλό προγνωστικό παράγοντα για το αποτέλεσμα.

36. Dowden C. και Andrews D. A. (2004), "The importance of staff practice in delivering effective correctional treatment: A meta-analytic review of core correctional practice", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* αριθ. 48, σελ. 203-214.

Η θεραπευτική συμμαχία έχει οριστεί στη βιβλιογραφία με πολλούς τρόπους αλλά ένας από τους πιο χρήσιμους λειτουργικούς ορισμούς είναι εκείνος που αναπτύχθηκε από τον Bordin³⁷ ο οποίος την περιγράφει ως έχουσα τρία βασικά στοιχεία: συμφωνία ως προς τον στόχο, συνεργασία για τις προς ανάθεση εργασίες/καθήκοντα (tasks) και εδραίωση δεσμού. Ο δεσμός είναι μια συναισθηματική σύνδεση μεταξύ του επιμελητή και του δράστη.

Όπως πρότεινε ο Newman³⁸ οι ακόλουθες στρατηγικές φαίνεται να είναι αποτελεσματικές για την καθιέρωση της θεραπευτικής συμμαχίας στην ψυχοθεραπεία:

- ▶ μιλήστε άμεσα, απλά και ειλικρινά.
- ▶ ρωτήστε για τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ασθενή που υποβάλλεται σε θεραπεία.
- ▶ επικεντρωθείτε στον πόνο του ασθενή.
- ▶ αναγνωρίστε την αμφισημία του ασθενή.
- ▶ εξερευνήστε τον σκοπό και τους στόχους της θεραπείας.
- ▶ συζητήστε το ζήτημα της εμπιστευτικότητας.
- ▶ αποφύγετε υποκειμενικά σχόλια.
- ▶ προσεγγίστε την θετική αυτοεκτίμηση του ασθενή.
- ▶ αναγνωρίστε ότι η θεραπεία είναι δύσκολη.
- ▶ θέστε ανοιχτές ερωτήσεις και στη συνέχεια να είστε καλός ακροατής.

Πρακτική συμβουλή

Εκτός από τα προαναφερθέντα θέματα θα ήταν επίσης χρήσιμο στην εκπαίδευση του προσωπικού να περιλαμβάνονται τα εξής: εργασία με βίαιους πελάτες, εργασία με ήρεμους πελάτες, τρόποι μεγιστοποίησης επιλογών, τρόποι ανάπτυξης προτρεπτικής συμφωνίας, τρόποι αντιμετώπισης κρίσεων (ρήξεις και αποφάσεις) κ.λπ.

Ορισμένες από αυτές τις στρατηγικές θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές και σε ακούσιους πελάτες. Ειδικότερα για αυτή την ομάδα, ο Trotter³⁹ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, για την ανάπτυξη μιας ισχυρής θεραπευτικής

37. Bordin E.S. (1994), "Theory and research on the therapeutic working alliance: New Directions" In Horvath A.O. and Greenberg L. S. (εκδ.), *The working alliance: Theory, research and practice*, New York, NY: Wiley, σελ. 13-17.

38. Newman M. (1997), "Evolution of the theory of health as expanded consciousness", *Nursing Science Quarterly* αριθ. 10(1), σελ. 22-25.

39. Trotter C. (2006), *Working with Involuntary Clients: A guide to practice*, Sydney, Allen & Unwin.

συμμαχίας, ο επιμελητής πρέπει να χρησιμοποιεί τις ακόλουθες στρατηγικές: αποσαφήνιση ρόλων, ενσυναίσθηση, αισιοδοξία, χιούμορ και εξωτερίκευση.

Όσον αφορά την αποσαφήνιση ρόλων, οι επιμελητές πρέπει να βεβαιώνονται ότι καλύπτουν τις ακόλουθες πτυχές το συντομότερο δυνατό στα πρώτα στάδια της επαφής:

- ▶ τον διπτό ρόλο της επίβλεψης·
- ▶ τι είναι διαπραγματεύσιμο και τι όχι·
- ▶ ποια είναι τα όρια της εμπιστευτικότητας·
- ▶ τι είναι η εξέταση υποθέσεων και τι η διαχείριση υποθέσεων·
- ▶ ποιες είναι οι προσδοκίες του δραστη·
- ▶ ποια είναι τα όρια της σχέσης·
- ▶ ποιες είναι οι απαιτήσεις του οργανισμού.

Πρακτική συμβουλή

Είναι σημαντικό ο επιμελητής να εξετάσει αυτά τα θέματα μαζί με τον δράστη το συντομότερο δυνατό, πριν ακόμη συντάξει την προδικαστική έκθεση ή πριν από τη διενέργεια της πρώτης αξιολόγησης. Μια καλή θεραπευτική συμμαχία θα έχει επίδραση στην ποιότητα της αξιολόγησης καθώς και σε ό,τι μπορεί να ακολουθήσει κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε περιόδου επίβλεψης.

β) Ανάπτυξη θετικών κοινωνικών συμπεριφορών

Η ανάπτυξη θετικών κοινωνικών συμπεριφορών ορίστηκε από τον Trotter⁴⁰ ως ο «τρόπος με τον οποίο οι επιμελητές, ή άλλοι που εργάζονται με ακούσιους πελάτες, αναπτύσσουν θετικές κοινωνικές αξίες και συμπεριφορές κατά τις αλληλεπιδράσεις τους με πελάτες». Οι περισσότερες από τις στρατηγικές θετικών κοινωνικών συμπεριφορών βασίζονται σε θεωρίες μάθησης. Πράγματι, η ανταμοιβή ή η ενθάρρυνση θετικών κοινωνικών συμπεριφορών ή η αποθάρρυνση αντικοινωνικών ή ανεπιθύμητων συμπεριφορών αποτελούν τα πιο κρίσιμα στοιχεία και των δύο θεωριών.

Σύμφωνα με τον Trotter,⁴¹ η ανάπτυξη θετικών κοινωνικών συμπεριφορών στην πράξη φαίνεται να έχει τέσσερα κύρια στοιχεία:

- ▶ προσδιορισμός της θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς που πρέπει να ενισχυθεί·

40. Trotter C. (2009), "Pro-social Modelling", *European Journal of Probation* αριθ. 1 (2), σελ. 142-152.

41. Αυτόθι.

- ▶ ενίσχυση της θετικής συμπεριφοράς·
- ▶ αντιμετώπιση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς·
- ▶ το να αποτελεί κάποιος παράδειγμα προς μίμηση.

Πρακτική συμβουλή

Με βάση τις ίδιες θεωρίες μάθησης και την εκτεταμένη πρακτική του Trotter⁴², είναι σημαντικό τα οφέλη να αφορούν τους πελάτες και να υποβάλλονται σε αποτελεσματική διαχείριση. Είναι επομένως σημαντικό η κατάρτιση του προσωπικού να καλύπτει όλες αυτές τις λεπτομέρειες μαζί με τα εξής: ανατροφοδότηση θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς, πώς και πότε πρέπει να αντιμετωπίζεται η αντικοινωνική συμπεριφορά, πώς μπορεί να αποτελέσει κάποιος παράδειγμα προς μίμηση, κ.λπ.

γ) Επίλυση προβλημάτων

Φαίνεται ότι ιδίως οι υπότροποι δράστες ενδέχεται να έχουν μειωμένες δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων. Οι Spivak και Damphousse,⁴³ για παράδειγμα, απέδειξαν ότι οι δράστες αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στην αναγνώριση προβλημάτων, στην εναλλακτική σκέψη, στην αιτιώδη σκέψη, στη δημιουργία εναλλακτικών λύσεων και στην υιοθέτηση προοπτικών άλλων ανθρώπων.

Αυτός μπορεί να είναι ο λόγος για τον οποίο ιδίως ορισμένοι υπότροποι δράστες επιλέγουν την πρώτη λύση που φαίνεται να επιλύει τα προβλήματά τους. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτή η παρορμητική λύση συνεπάγεται βία ή προβληματική κατανόηση του προβλήματος. Για πολλούς, η παράβαση είναι απλώς ένας ακατάλληλος τρόπος επίλυσης προβλημάτων.

42. Αυτόθι.

43. Spivak A.I. and Damphousse K.R (2006), "Who return to prison? A survival Analysis of Recidivism Among Adult Offenders Released in Oklahoma, 1985-2004", *Justice Research and Policy* αριθ. 8(2), σελ. 57-88.

Όπως στην καθημερινή ζωή, η επίλυση προβλημάτων είναι μια διαδικασία που αφορά σε μεγάλο βαθμό τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά. Καθένας από εμάς έχει τον τρόπο του/της να ορίζει και να επιλύει προβλήματα. Συνεπώς, είναι σημαντικό οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής να έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά σε σχέση με την επίλυση προβλημάτων:

Πρακτική συμβουλή

Η εκπαίδευση για τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής μπορεί επίσης να περιλαμβάνει ασκήσεις σχετικά με το πώς μπορεί να ενισχυθεί η αιτιώδης, αποκλίνουσα ή συγκλίνουσα σκέψη για τους δράστες.

1. να είναι ευαίσθητοι/ες σε σχέση με το πολιτιστικό και υποκειμενικό πλαίσιο των προβλημάτων του δράστη·
2. να αποδέχονται τον δράστη όπως είναι·
3. να αντιλαμβάνονται τις δυσκολίες του δράστη·
4. να διδάσκουν στους δράστες τη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων αντί να λύνει τα προβλήματα για αυτούς·
5. να είναι σε θέση να παρακινούν τους δράστες να έχουν αυτοπεποίθηση και να αναζητούν εναλλακτικές λύσεις·
6. να καλλιεργούν την υπομονή κατά την ανάλυση εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα·
7. να θέτουν σχετικές ερωτήσεις κ.λπ.

Πρακτική συμβουλή

Πιο συχνά, ο ρόλος του προσωπικού κοινωνικής αρωγής είναι να παρέχει πληροφορίες ή να καθοδηγεί τη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων με διδακτικό τρόπο. Ωστόσο, είναι απαραίτητο οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής να μην δίνουν στον δράστη έτοιμες λύσεις. Γνωρίζουμε ότι αυτό είναι δύσκολο όταν οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλο όγκο περιπτώσεων, μακροπρόθεσμα όμως τα αποτελέσματα θα αποδώσει καρπούς.

Υπάρχουν πολλά μοντέλα επίλυσης προβλημάτων τα οποία περιγράφονται στη βιβλιογραφία. Ένα από τα πιο διαισθητικά είναι ωστόσο ένα μοντέλο το οποίο αποτελείται από επτά βήματα: καθορισμός του προβλήματος, συλλογή πληροφοριών, προσδιορισμός των αιτιών, δημιουργία λύσεων και ανάλυση τους, σύγκριση κόστους και οφέλους και επιλογή της καλύτερης λύσης, εφαρμογή της λύσης και επαναξιολόγηση του προβλήματος.

δ) Κινητοποιητικές/προτρεπτικές συνεντεύξεις

Οι κινητοποιητικές/προτρεπτικές συνεντεύξεις αποτελούν μια μέθοδο που αναπτύχθηκε από τους Miller και Rollnick⁴⁴ ως μια αποτελεσματική προσέγγιση για την αντιμετώπιση της αμφισημίας που εμποδίζει τους ανθρώπους να προβούν στις επιθυμητές αλλαγές στη ζωή τους. Οι κινητοποιητικές/προτρεπτικές συνεντεύξεις δεν είναι μια παρέμβαση μετασχηματισμού, αλλά μια μέθοδος επικοινωνίας η οποία ενισχύει τα κίνητρα του δράστη για αλλαγή. Ως εκ τούτου, ο ρόλος των επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι να δημιουργήσουν ένα συγκεκριμένο πλαίσιο κινήτρων το οποίο απαιτείται για να πραγματοποιηθούν αλλαγές.

Οι κύριες γενικές αρχές των προτρεπτικών/κινητοποιητικών συνεντεύξεων είναι οι εξής:

- ▶ ενσυναίσθηση
- ▶ στήριξη τυχόν αποκλίσεων
- ▶ αποφυγή αντιπαράθεσης
- ▶ αντιμετώπιση αντίστασης και
- ▶ ενίσχυση αυτοποπεποίησης.

Η ενσυναίσθηματική επικοινωνία είναι καθοριστική κατά τη διεξαγωγή προτρεπτικών/κινητοποιητικών συνεντεύξεων. Η αποδοχή είναι ένα από τα κύρια συστατικά αυτού του εργαλείου. Ωστόσο, η αποδοχή από μέρους του δράστη δεν σημαίνει απαραίτητα έγκριση. Η απάντηση των επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να είναι η εξής: «Σε αποδέχομαι ως άνθρωπο αλλά δεν εγκρίνω ορισμένες από τις συμπεριφορές σου». Η αποδοχή και η μη επικριτική συμπεριφορά θα ενθαρρύνουν τους δράστες να κατανοήσουν καλύτερα και να διερευνήσουν βαθύτερα το ιστορικό της συμπεριφοράς τους. Επιπλέον, η ενσυναίσθηση και η αποδοχή ενισχύουν τη θεραπευτική συμμαχία και την αυτοεκτίμηση του πελάτη, τα οποία είναι πολύ σημαντικά στη διαδικασία αλλαγής.

Καθένας από εμάς έχει ορισμένους ρητούς ή έμμεσους στόχους ζωής. Η στήριξη των αποκλίσεων είναι μια τακτική που θέτει σε αντιπαράθεση αυτούς τους στόχους με ορισμένες αντικοινωνικές συμπεριφορές. Για παράδειγμα, η επιθυμία δημιουργίας οικογένειας και η αντικοινωνική συμπεριφορά που οδηγεί τον δράστη να περάσει πολύ καιρό στο κατάστημα κράτησης. Αυτές οι γνωσιακές δυσαρμονίες τονίζουν τη διαφορά μεταξύ του τι επιθυμεί να γίνει ο πελάτης και τι είναι αυτή τη στιγμή.

44. Miller W.R. and Rollnick S. (1991), *Motivational Interviewing, Preparing People to Change Addictive Behavior*. New York: Guilford Press.

Ο ρόλος των επιμελητών κοινωνικής αρωγής σε αυτήν την περίπτωση είναι να θέτουν ανοικτές ερωτήσεις σχετικά με τις συνέπειες ορισμένων συμπεριφορών και των επιπτώσεών τους στην επίτευξη στόχων της ζωής. Εάν αυτό γίνει σωστά, ο ίδιος ο πελάτης θα βρει εσωτερικούς λόγους αλλαγής.

Η αποφυγή της αντιπαράθεσης είναι καθοριστική, καθώς οι προτρεπτικές/κινητοποιητικές συνεντεύξεις δεν έχουν σκοπό να πείσουν τους ανθρώπους ότι έχουν ένα πρόβλημα, αλλά αποτελούν ένα εργαλείο το οποίο τους βοηθά να βρουν τους δικούς τους λόγους να αλλάξουν τη ζωή τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να επιδιώξουν τους στόχους ζωής τους πιο αποτελεσματικά. Επομένως, κάθε φορά που ένας επιμελητής κοινωνικής αρωγής αντιλαμβάνεται οποιαδήποτε μορφή αντίστασης από τον πελάτη, πρέπει να αλλάζει τη στρατηγική του. Ένας τρόπος που θα προκαλέσει σίγουρα αντίσταση είναι ο χαρακτηρισμός. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής να αποφεύγουν να αποκαλούν του δράστες αλκοολικούς, κ.λπ.

Η αντίσταση αντιμετωπίζεται συνήθως παρέχοντας στους πελάτες όλο και περισσότερες αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με το πρόβλημα. Συνήθως, οι απόψεις μας στηρίζονται σε ορισμένες πληροφορίες. Εάν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες ή οι πληροφορίες είναι ακριβέστερες, είναι πιθανό ότι οι απόψεις μας θα αλλάξουν. Ένας άλλος τρόπος για την αντιμετώπιση της αντίστασης είναι ο επαναπροσδιορισμός του προβλήματος ή εξέταση του προβλήματος από μια άλλη οπτική γωνία. Για παράδειγμα, το πρόβλημα του δράστη μπορεί να παρουσιαστεί ως το πρόβλημα του καλύτερου φίλου του.

Μία από τις προϋποθέσεις για την έναρξη μιας μακράς και μερικές φορές δύσκολης διαδικασίας αλλαγής είναι η ισχυρή αυτοεκτίμηση, πάνω στην οποία χτίζουμε την παρέμβαση. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι βέβαιοι ότι μπορούν να κάνουν την αλλαγή προκειμένου ακόμη και να ξεκινήσουν τη διαδικασία. Κατά κάποιο τρόπο, η αυτοεκτίμηση αποτελεί σαφή ένδειξη για το τελικό αποτέλεσμα. Στην πράξη, η αυτοεκτίμηση μπορεί να ενισχυθεί από τον επαγγελματία μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων των πελατών, επιβραβεύοντάς τους ή παρέχοντάς τους άλλα πρακτικά κίνητρα όταν σημειώνουν μικρή πρόοδο ή παρέχοντας στον πελάτη θετικά παραδείγματα από το παρελθόν.

Οι προτρεπτικές/κινητοποιητικές συνεντεύξεις μπορούν να προσαρμοστούν ανάλογα με τον κύκλο της αλλαγής. Σύμφωνα με τους Prochaska και DiClemente,⁴⁵ η διαδικασία αλλαγής περιλαμβάνει έξι στάδια: προκαταρκτικός στοχασμός, προβληματισμός, απόφαση, δράση, διατήρηση και υποτροπή.

Πρακτική συμβουλή

Καθώς η μέθοδος εξελίχθηκε με την πάροδο του χρόνου, είναι σημαντικό η εκπαίδευση του προσωπικού να περιλαμβάνει επίσης τα εξής: πώς να χρησιμοποιείται η «συζήτηση σχετικά με την αλλαγή», πώς να παίζει κανείς τον συνήγορο του διαβόλου, πώς να χρησιμοποιεί την τεχνική Colombo κ.λπ

Ανάλογα με το στάδιο του πελάτη, οι προτρεπτικές/κινητοποιητικές συνεντεύξεις μπορεί να συνεπάγονται διαφορετικές τακτικές και προτεραιότητες. Για παράδειγμα, για έναν πελάτη στο στάδιο του προκαταρκτικού στοχασμού, οι τακτικές είναι οι εξής: ανάπτυξη θεραπευτικής συμμαχίας, ενεργή ακρόαση, στήριξη των διαφορών και επισήμανση των πλεονεκτημάτων του ατόμου. Η προτεραιότητα σε αυτό το στάδιο είναι η ενίσχυση των αμφιβολιών σχετικά με την προβληματική συμπεριφορά.

ε) Γνωσιακή αναδιάρθρωση

Όπως αναφέρεται στην ενότητα «Ποιος εργάζεται», η αρχή της ανταπόκρισης φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι γνωσιακές συμπεριφορικές τεχνικές - όπως το παιχνίδι ρόλων, η καθοδήγηση κ.ο.κ. - είναι οι πιο αποτελεσματικές στη μείωση της υποτροπής.

Εν συντομία, οι γνωσιακές συμπεριφορικές θεωρίες είναι ένας συνδυασμός γνωσιακών και συμπεριφορικών θεωριών. Οι πρώτες υπογραμμίζουν το ρόλο της γνωσιακής διαδικασίας. Με άλλα λόγια, τονίζουν την κεντρική θέση που κατέχει η διαδικασία σκέψης στην αυτορρύθμιση και την αντίληψη.

Από την άλλη πλευρά, οι συμπεριφορικές θεωρίες ανέδειξαν τη σημασία του περιβάλλοντος στη διαδικασία μάθησης. Ανάλογα με την ανατροφοδότηση που λαμβάνεται, μια συμπεριφορά μπορεί να ενισχυθεί ή όχι. Εκτός από αυτά τα βασικά συστατικά, οι γνωσιακές συμπεριφορικές θεωρίες τονίζουν τη σημασία της αλληλεξάρτησης σκέψεων-συναισθημάτων-συμπεριφοράς. Επηρεάζοντας ένα από αυτά, επηρεάζονται και τα άλλα δύο συστατικά στοιχεία.

45. Prochaska J. and Di Clemente C. (1984), The Transtheoretical Approach: Crossing Traditional Boundaries of Therapy, Homewood, Dow Jones Irwin.

Όσον αφορά την εργασία με τους δράστες, μπορούν να προσδιοριστούν τρεις εφαρμογές με βάση αυτές τις θεωρίες: «εσωτερικός διάλογος» (self-talk), «σχήματα» και στρεβλή γνωσιακή λειτουργία⁴⁶.

Πρακτική συμβουλή

*(Αναφέρετε στον πελάτη):
Φανταστείτε μια βίαιη κατάσταση από το πρόσφατο παρελθόν. Ποιες ήταν οι πρώτες σκέψεις που ήρθαν στο μυαλό σας; Ήταν χρήσιμες σε αυτή τη συγκεκριμένη κατάσταση;*

Ο **εσωτερικός διάλογος** αποτελεί μια αυτο-δήλωση σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι ζητάνε από τους εαυτούς τους να υποστηρίξουν διαφορετικές συμπεριφορές. Ορισμένες από αυτές τις συνομιλίες με τον εαυτό είναι χρήσιμες, ενώ κάποιες άλλες δεν βοηθούν μία θετική στάση ζωής και κοινωνικής συμπεριφοράς.

Τα **Σχήματα** ορίζονται με πολλούς τρόπους. Μπορούν να είναι «γνωσιακές δομές για τον έλεγχο, την κωδικοποίηση και την αξιολόγηση του ερεθίσματος...» Μπορούν επίσης να είναι «υποδείγματα για την επεξεργασία της εμπειρίας...» Με άλλα λόγια, τα σχήματα είναι γενικές υποθέσεις για τον κόσμο και τους ανθρώπους, βάσει προηγούμενων εμπειριών. Μπορούν να συγκριθούν με γυαλιά μέσα από τα οποία οι άνθρωποι βλέπουν και ερμηνεύουν το περιβάλλον και τα γεγονότα. Τα περισσότερα από αυτά αναπτύσσονται κατά την παιδική ηλικία αλλά αναθεωρούνται κατά την ενηλικίωση. Δεδομένου ότι είναι πολύ παλιά, βρίσκονται στο τμήμα της αμυγδαλής του εγκεφάλου και ως εκ τούτου είναι πολύ δύσκολο να αλλάξουν. Συνήθως, συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τα συναισθήματα.

Όπως συμβαίνει στην περίπτωση του εσωτερικού διαλόγου, ορισμένα σχήματα είναι προσαρμοστικά, καθώς βοηθούν τους ανθρώπους να ανταποκρίνονται καλύτερα στο περιβάλλον και ορισμένα είναι ακατάλληλα, δημιουργώντας δυσκολίες ή προβλήματα.

Παραδείγματα (ακατάλληλων σχημάτων μεταξύ ριζοσπαστικοποιημένων δραστών)

- ▶ *Θέση θύματος - βλέπουν τον εαυτό τους ως θύμα.*
- ▶ *Ανάγκη για σεβασμό και έλεγχο - εμμονή με τον έλεγχο πραγμάτων και ανθρώπων, φαντάζονται ότι είναι ήρωες κ.λπ.*

46. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του κεφαλαίου βασίζεται στο McGuire J. (2000), Cognitive-behavioral approaches. An introduction to theory and research. Manchester, HM Inspectorate of Probation.

- ▶ **Εκδικητικές πεποιθήσεις - πιστεύουν ότι οι άνθρωποι πρέπει να τιμωρούνται, πιστεύουν στη βία.**
- ▶ **Έλλειψη σεβασμού για τους άλλους ανθρώπους - πιστεύουν ότι η Γη πρέπει να κατοικείται μόνο από ανθρώπους που μοιράζονται τις ίδιες πεποιθήσεις ή τα ίδια χαρακτηριστικά με τους ίδιους, πιστεύουν στην ύπαρξη καθήκοντος εντός της «ομάδας» τους να πολεμήσουν άλλους, πιστεύουν ότι τα μέλη άλλων «ομάδων» δεν αξίζουν τίποτα.**

Οι **γνωστικές στρεβλώσεις** αποτελούν μερικές φορές εκφράσεις των σχημάτων, αλλά είναι συνήθως λιγότερο δομημένες και λιγότερο συναισθηματικές. Οι γνωστικές στρεβλώσεις ή τα γνωστικά σφάλματα είναι αυτόματες αντιδράσεις σε ερεθίσματα και μπορεί να είναι λειτουργικές ή δυσλειτουργικές ανάλογα με το αν βοηθούν τους ανθρώπους να αντιδρούν καλύτερα ή χειρότερα στο περιβάλλον.

Παραδείγματα (γνωσιακά σφάλματα)

- ▶ **Αυθαίρετο συμπέρασμα ή φιλτράρισμα - εστιάζουν σε ορισμένες πτυχές της κατάστασης και αγνοούν τους άλλους.**
- ▶ **Καταστροφολογία - περιμένουν το χειρότερο.**
- ▶ **Υπεργενίκευση - εξαγουν συμπεράσματα από μεμονωμένα περιστατικά ή από περιορισμένο φάσμα γεγονότων.**
- ▶ **Διάβασμα σκέψης - υποθέτουν ότι ξέρουν τι σκέφτονται οι άλλοι κ.λπ.⁴⁷**

Κατά την εργασία με σχήματα, τον εσωτερικό διάλογο ή τις γνωστικές στρεβλώσεις, οι επαγγελματίες αναμένεται να ακολουθούν διαφορετικές μεθόδους ή διαδικασίες. Μια μέθοδος θα μπορούσε να είναι η εξής:

- ▶ προσδιορισμός και περιγραφή του εσωτερικού διαλόγου, των σχημάτων ή γνωσιακών σφαλμάτων·
- ▶ αμφισβήτησή τους με γεγονότα και ανασκευαστική επιχειρηματολογία·
- ▶ ρύθμισή τους ώστε να προσαρμόζονται καλύτερα·
- ▶ ενσωμάτωσή τους στις καθημερινές συνήθειες του ατόμου.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτά τα γνωσιακά περιεχόμενα εντοπίζονται στις απευθείας συνομιλίες με τους δράστες. Είναι σημαντικό να ασχοληθούμε με αυτά τα στοιχεία, εφόσον συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την παραβατική συμπεριφορά.

47. Beck A.T. et al. (1979) *Cognitive Therapy of Depression*. Guilford Press, New York.

Εάν τα στοιχεία αυτά δεν εντοπίζονται απευθείας από τον λόγο του δράστη, μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές ασκήσεις ή στρατηγικές: περιπτωσιολογικές μελέτες που συνοδεύονται από συζητήσεις σχετικά με τα αναγνωρισμένα γνωσιακά λάθη, θετικά και αρνητικά στοιχεία γύρω από μια σκέψη, ημερολόγια κ.ο.κ. Η αμφισβήτηση των στρεβλωμένων ή ακατάλληλων σχημάτων ή των γνωσιακών σφαλμάτων δεν είναι εύκολη υπόθεση. Οι επαγγελματίες πρέπει να είναι πολύ υπομονετικοί και επιδέξιοι ώστε να καθοδηγούν τις συζητήσεις με τρόπο που δεν θα ενισχύει τα υπάρχοντα ακατάλληλα πρότυπα. Από αυτή την άποψη, οι τεχνικές προτρεπτικών/κινητοποιητικών συνεντεύξεων μπορεί να είναι χρήσιμες. Μόλις προσδιοριστούν και αμφισβητηθούν οι δυσλειτουργικές σκέψεις, οι εναλλακτικές λύσεις πρέπει να ενισχυθούν και να ενσωματωθούν στα υπάρχοντα πρότυπα. Στη συνέχεια πρέπει να εφαρμόζονται στρατηγικές για την εξασφάλιση βιώσιμων αλλαγών.

Παράδειγμα

Κάποιος που βρίσκεται σε στενή σχέση με τον δράστη (στενός φίλος, σύζυγος κ.λπ.) θα μπορούσε να εκπαιδευτεί ώστε να προσδιορίσει και να ενισχύσει το νέο και παραγωγικό πρότυπο σκέψης.

στ) Προγράμματα ομαδικής εργασίας

Η εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων μπορεί να πραγματοποιείται σε ατομικό επίπεδο, σε επίπεδο ομάδας, σε οικογενειακό επίπεδο κ.ο.κ. Η εργασία με περισσότερα από ένα άτομα ταυτόχρονα έχει πολλά πλεονεκτήματα. Καταρχάς, η ομάδα μπορεί να προσφέρει στα μέλη της αμοιβαία υποστήριξη. Οι συμμετέχοντες μπορούν να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνοι σε αυτή τη συγκεκριμένη περίπτωση. Το δεύτερο σημαντικό πλεονέκτημα είναι ότι, στο πλαίσιο μιας ομάδας, κάθε συμμετέχων μπορεί να ωφεληθεί αλλά και να προσφέρει υποστήριξη και καθοδήγηση, καθώς και να προκαλέσει με χρήσιμο τρόπο τους άλλους. Εκτός από αυτά τα δύο βασικά πλεονεκτήματα, οι συμμετέχοντες μπορούν επίσης να παρατηρήσουν, να δοκιμάσουν και να προσαρμόσουν ορισμένες νέες κοινωνικές συμπεριφορές, να ασκήσουν δεξιότητες επικοινωνίας, να αναπτύξουν δεξιότητες ομαδικής εργασίας κ.λπ.

Παρόλο που η μέθοδος αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1950 για εργασία με αλκοολικούς ή νευρωτικούς ασθενείς, τα τελευταία χρόνια το αντικείμενο της ομαδικής εργασίας έχει επεκταθεί με πολλούς τρόπους. Ειδικότερα από τη δεκαετία του 1990, η μέθοδος έχει καθιερωθεί στο πλαίσιο των σωφρονιστικών υπηρεσιών. Η εργασία με ομάδες απαιτεί ένα ορισμένο επίπεδο

εκπαίδευσης, αλλά σίγουρα η πρακτική δεν είναι τόσο περίπλοκη ή νέα για τους επαγγελματίες. Όλοι γνωρίζουμε την εμπειρία να είμαστε μέλη ορισμένων ομάδων: στο σχολείο, στον χώρο εργασίας κ.λπ. Η καθοδήγηση μιας ομάδας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην επαγγελματική χρήση των εν λόγω προηγούμενων εμπειριών ζωής.

Φυσικά, ένας καλός ηγέτης ομάδας πρέπει επίσης να γνωρίζει τη δυναμική της ομάδας, τους ρόλους της ομάδας, την επιλογή των συμμετεχόντων, τον τρόπο ηγεσίας κ.λπ. Εκτός από αυτά τα στοιχεία της θεωρίας εργασίας σε ομάδες, οι επικεφαλής πρέπει να είναι εξοικειωμένοι και εκπαιδευμένοι στην παροχή διαφορετικών ειδών προγραμμάτων ομαδικής εργασίας, όπως αυτά που αφορούν τα εξής: οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ, ενδοοικογενειακή βία, παραβατική συμπεριφορά, διαχείριση θυμού, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων κ.λπ. Αυτά είναι παραδείγματα μερικών από τα πλέον δημοφιλή προγράμματα εργασίας σε ομάδες. Συνήθως, τα προγράμματα αυτά συνοδεύονται από εγχειρίδια και οδηγίες που εξηγούν στους επικεφαλής των ομάδων τι πρέπει να κάνουν και πότε και πώς να αναλαμβάνουν ένα τέτοιο έργο.

Πρακτική συμβουλή

Σε ορισμένες χώρες, τα ομαδικά προγράμματα εργασίας για δράστες είναι διαπιστευμένα από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως ορθή πρακτική, διότι με αυτόν τον τρόπο η αρμόδια υπηρεσία εξασφαλίζει ότι οι δράστες λαμβάνουν τις καλύτερες, τεκμηριωμένες παρεμβάσεις.⁴⁸

48. Για παράδειγμα, δες Scottish Government, Scottish Advisory Panel on Offender Rehabilitation (2018), <https://www2.gov.scot/Topics/Justice/policies/reducing-reoffending/SAPOR> .

7. Πώς ρυθμίζονται οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα

Τα σχετικά πρότυπα και συναφή μέσα του Συμβουλίου της Ευρώπης αποσαφηνίζουν ότι η επιβολή και η εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων πρέπει να διέπονται από τον νόμο και να εκτελούνται από τις αρχές που ορίζονται από τον νόμο. Οι σχετικές αρχές και τα βασικά πρότυπα εκτίθενται λεπτομερώς στους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων.

Σε αυτούς αναφέρεται ότι οι κανόνες σχετικά με τον τύπο, τη διάρκεια και τις λεπτομέρειες εφαρμογής των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων ρυθμίζονται από τον νόμο και ότι οι όροι και οι υποχρεώσεις που συνοδεύουν τις κοινοτικές κυρώσεις και τα κοινοτικά μέτρα καθορίζονται με σαφείς και ρητές διατάξεις, όπως και οι συνέπειες της μη συμμόρφωσης με αυτούς τους όρους και τις υποχρεώσεις. Επιπλέον, οι αρχές λήψης αποφάσεων για την επιβολή, την τροποποίηση και την ανάκληση κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, όπως και οι εξουσίες και οι αρμοδιότητές τους, καθορίζονται από τον νόμο.

Οποιαδήποτε τυπικά εμπόδια, συμπεριλαμβανομένων των νομικών, τα οποία ενδέχεται να αποτρέψουν τη χρήση κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων στην περίπτωση σοβαρών και υπότροπων δραστών ή σε σχέση με ορισμένες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς ή οποιουσδήποτε άλλους νόμιμους περιορισμούς, πρέπει να επανεξετάζονται και να εξαλείφονται στο μέτρο του δυνατού. Η φύση και η διάρκεια μιας κοινοτικής κύρωσης ή μέτρου πρέπει να είναι ανάλογες της σοβαρότητας του αδικήματος και της βλάβης που υπέστησαν τα θύματα και να λαμβάνουν υπόψη τους ενδεχόμενους κινδύνους καθώς και τις ανάγκες και συνθήκες του ατόμου. Οι κατηγορούμενοι και οι δράστες έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν κατά απόφασης που τους επιβάλλει κοινοτική κύρωση ή μέτρο ενώπιον δικαστικής αρχής, καθώς και σε σχέση με μια σειρά άλλων διατάξεων αυτών των κανόνων.

Οι περισσότεροι από τους Κανόνες που προαναφέρθηκαν τονίζουν τις αρχές της νομιμότητας, της αναλογικότητας και της ορθής διαδικασίας (*due process*) που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι οι δράστες. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην καταλληλότητα και την αξία των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων ως εναλλακτικών μέτρων έναντι της επιβολής μίας στερητικής της ελευθερίας ποινής. Από την άποψη αυτή, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να διασφαλίζουν ότι καμία κατηγορία δράστη δεν αποκλείεται εξαρχής από την εφαρμογή αυτών των τύπων κυρώσεων και μέτρων.

Το κύριο έγγραφο του Συμβουλίου της Ευρώπης που εστιάζει στις πρωταρχικές αξίες της «δίκαιης και αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων» αποτελεί η Σύσταση σχετικά με τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Οι στόχοι, η φύση, η διάρκεια και ο τρόπος με τον οποίο ρυθμίζονται οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα προβλέπονται στο Κεφάλαιο 1 - Βασικές αρχές: οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα μπορούν να ενισχύσουν τις προοπτικές κοινωνικής ένταξης από τις οποίες εξαρτάται συνθήτως η αποχή από το έγκλημα· το εθνικό δίκαιο πρέπει να προβλέπει επαρκές εύρος κατάλληλα διαφοροποιημένων κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, τα οποία πρέπει να εφαρμόζονται στην πράξη· η φύση και η διάρκεια των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων πρέπει να είναι ανάλογες της σοβαρότητας του αδικήματος για το οποίο καταδικάζονται τα πρόσωπα ή για το οποίο έχουν κατηγορηθεί και να λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές τους συνθήκες· οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει να εφαρμόζονται με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και επιτρέπουν και ενθαρρύνουν τους κατηγορούμενους και τους δράστες να ανταποκρίνονται στις ευθύνες τους ως μέλη της κοινότητας· δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις κατά την επιβολή και εφαρμογή των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων λόγω φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής, εθνικότητας, φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, οικονομικής, κοινωνικής ή άλλης κατάστασης ή σωματικής ή ψυχικής κατάστασης· οι κοινοτικές κυρώσεις και τα μέτρα πρέπει να είναι διαθέσιμα για αλλοδαπούς κατηγορούμενους και δράστες και να εφαρμόζονται με δίκαιο τρόπο και σύμφωνα με τις αρχές των Κανόνων, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις σχετικές διαφορές στις περιστάσεις τους κ.λπ.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να τονιστούν ορισμένα πρόσθετα βασικά μηνύματα:

- ▶ οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, πέρα από τον επώδυνο χαρακτήρα τους, πρέπει να επιτρέπουν στους ανθρώπους να συνεχίζουν να ζουν τη ζωή τους στην κοινότητα σύμφωνα με τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες τους. Επομένως, οι κοινοτικές κυρώσεις πρέπει να ρυθμίζονται με

τέτοιο τρόπο ώστε να προάγουν την κοινωνική ένταξη και να μην έχουν μόνο τιμωρητικό και ανασταλτικό χαρακτήρα. Με τον όρο κοινωνική ένταξη εννοούμε όλα τα μέτρα που θα υποστηρίξουν την πλήρη και θετική συμμετοχή στην κοινότητα κάποιου, συμπεριλαμβανομένης της ουσιαστικής απασχόλησης, της στέγασης και των προσωπικών σχέσεων·

- ▶ η νομοθεσία πρέπει να προβλέπει ευρύ φάσμα κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, όπως:
 - στο στάδιο της προδικασίας: εγγύηση, κατ' οίκον περιορισμό, αναβολή δίωξης με επιμέλεια υπό όρους, ηλεκτρονική επιτήρηση,⁴⁹ διαμεσολάβηση,
 - άμεσες κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, μετά την καταδίκη: αναστολή της απαγγελίας της ποινής, αναστολή ποινής, αναβολή ποινής, κοινωφελής εργασία, απόφαση αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή απόλυση υπό όρους, αποζημίωση θύματος, εντολές θεραπείας, κατ' οίκον κράτηση κ.λπ.
 - κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα μετά την κράτηση: απόλυση υπό όρους, πρόωγη απόλυση, επιστροφή στην κοινότητα κ.λπ.

Οι εισαγγελείς και οι δικαστές πρέπει να είναι σε θέση να εξατομικεύουν τις αποφάσεις ή τις ποινές τους ανάλογα με τη σοβαρότητα του αδικήματος, τη ζημία που προκλήθηκε στο θύμα και τις ατομικές συνθήκες του δράστη. Συνεπώς, οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει να είναι ευέλικτα και να συνδυάζονται μεταξύ τους, καθώς και με άλλες κυρώσεις, κατά περίπτωση.

- ▶ οι κοινοτικές κυρώσεις και τα μέτρα πρέπει να είναι ανάλογα με τη σοβαρότητα του αδικήματος και σύμφωνα με την προσωπική κατάσταση του δράστη. Το βασικό στοιχείο εδώ είναι η αρχή της αναλογικότητας. Οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει να είναι αναλογικά και, ως εκ τούτου, δεν πρέπει να αποτελούν εναλλακτικές λύσεις έναντι μικρότερων κυρώσεων, όπως είναι πρόστιμα ή προειδοποιήσεις. Οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει να λειτουργούν ως εναλλακτικές λύσεις αντί της επιβολής μίας στερητικής της ελευθερίας ποινής και ως εκ τούτου να συμβάλλουν στη μείωση του πληθυσμού των καταστημάτων κράτησης, και να είναι πολύτιμες και κατάλληλες για κάθε περίπτωση.

49. Βλ.. επίσης Σύσταση (2014)4 της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με την ηλεκτρονική παρακολούθηση.

Δείκτης πολιτικής

Είναι σημαντικό οι κρατικές αρχές να ρυθμίζουν και να ιεραρχούν τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα για τους δράστες μεσαίου και υψηλού κινδύνου, αποφεύγοντας έτσι το λεγόμενο φαινόμενο της διεύρυνσης του δικτύου (το να εντάσσονται περισσότεροι άνθρωποι στο ποινικό δίκτυο από ό, τι είναι απαραίτητο). Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο, οι αρχές θα αποφύγουν ένα άλλο ανεπιθύμητο φαινόμενο – την μαζική επίβλεψη. Με τον όρο «μαζική επίβλεψη» νοείται, μεταξύ άλλων σχετικών φαινομένων, η μεγάλη εισροή υπό επίβλεψη δραστών χαμηλού κινδύνου υπό την επίβλεψη των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής.

- ▶ Οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει να είναι διαθέσιμα για όλους τους δράστες χωρίς διακρίσεις, επομένως οι πολιτικές και οι πρακτικές πρέπει να επανεξετάζονται τακτικά ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν οδηγούν άμεσα ή έμμεσα σε άδικη μεταχείριση.

Παράδειγμα

Ένα παράδειγμα έμμεσης κατάστασης που μπορεί να οδηγήσει σε προφυλάκιση είναι η έλλειψη στέγης. Σε πολλές περιπτώσεις, η έλλειψη στέγης μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή μίας στερητικής της ελευθερίας ποινής ακόμη και για λιγότερο σοβαρά αδικήματα.

- ▶ Οι κοινοτικές κυρώσεις και κοινοτικά μέτρα πρέπει να είναι διαθέσιμες επίσης για τους αλλοδαπούς δράστες.

Δείκτης πολιτικής

Οι νομοθέτες πρέπει να αποφεύγουν να θεσπίζουν προϋποθέσεις για κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα που αποκλείουν τους αλλοδαπούς υπηκόους δράστες από αυτή την επιλογή. Υπάρχουν κάποιες δικαιοδοσίες που περιορίζουν την εφαρμογή των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων λόγω της απαίτησης να χρειάζεται μια σταθερή διεύθυνση ή κατοικία ή ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί στη χώρα. Οι προϋποθέσεις αυτές συχνά αποκλείουν τους αλλοδαπούς δράστες από τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, εάν αυτοί δεν είναι σε θέση να τις εκπληρώσουν.

Η δικαστική εξουσία πρέπει να ενημερώνεται σε τακτική βάση σχετικά με την ύπαρξη της απόφασης-πλαισίου 947/2008 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη μεταφορά αποφάσεων αναστολής εκτέλεσης και εναλλακτικών κυρώσεων που επιτρέπουν στους δράστες της ΕΕ να

εποπτεύονται από κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο εκδόθηκε η καταδικαστική απόφαση.⁵⁰

50. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρακτική εφαρμογή της εν λόγω απόφασης-πλαίσιου, βλ. Probation Observatory, Training and Network www.probationobservatory.eu

8. Συμμόρφωση και παραβιάσεις

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους των κοινοτικών κυρώσεων, και συγκεκριμένα η υπό όρους επίβλεψη, είναι να μειωθεί η πιθανότητα υποτροπής. Αυτό πρέπει να επιτευχθεί μέσω της διττής προσέγγισης της *επίβλεψης* και της *βοήθειας* στην κοινότητα. Και οι δύο αυτές προσεγγίσεις ενσωματώνονται στην έννοια της *εποπτείας*, όπως ορίζεται στους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή:

Η επίβλεψη αναφέρεται στις δραστηριότητες βοήθειας που διεξάγονται από μια εκτελεστική αρχή ή για λογαριασμό της και οι οποίες αποσκοπούν στην παραμονή του δράστη στην κοινότητα, καθώς και στα μέτρα που λαμβάνονται για να εξασφαλιστεί ότι ο δράστης πληροί τυχόν επιβληθέντες όρους ή υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου, όπου απαιτείται. Η εποπτεία μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική (κατόπι αιτήματος του δράστη).

Καταρχήν, οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα πρέπει, όπως ορίζεται στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης⁵¹, να είναι αναλογικά⁵², για παράδειγμα όσον αφορά τη φύση των μέτρων και τη διάρκειά τους. Εάν δεν είναι αναλογικά, μπορεί να επιβαρύνουν αδικαιολόγητα τους εποπτευόμενους. Ιδίως εάν αυτές οι υπερβολικά επαχθείς ή ακόμη και παράλογες ή μη ρεαλιστικές απαιτήσεις επίβλεψης θεωρούνται άδικες ή/και ανέφικτες, αυτό μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα μη συμμόρφωσης με την απόφαση του Δικαστηρίου, ακυρώνοντας έτσι ολόκληρο τον σκοπό της, συμπεριλαμβανομένου του στόχου της μειωμένης υποτροπής. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, για παράδειγμα, αναγνωρίζεται ότι οι υπερβολικά αυστηρές κοινοτικές απαιτήσεις εποπτείας μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένα επίπεδα μη συμμόρφωσης, με αποτέλεσμα την επιβολή μίας στερητικής της ελευθερίας ποινής, για ο,τιδήποτε θεωρήθηκε «τεχνική παραβίαση» των όρων επίβλεψης.

51. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 3

52. Αυτό συμβαίνει, ανάλογα με τη σοβαρότητα του εξεταζόμενου αδικήματος και λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές συνθήκες του εποπτευόμενου προσώπου.

Δείκτης πολιτικής

Το ζήτημα της συμμόρφωσης με τους όρους μιας απόφασης επίβλεψης, παράλληλα με την επίτευξη του στόχου της μείωσης της υποτροπής, αποτέλεσε αντικείμενο σημαντικών ερευνών και προσοχής της πρακτικής εδώ και πολλά χρόνια, και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.⁵³

Για παράδειγμα, η νομοθεσία που θεσπίζει συστήματα κοινωνικής αρωγής, εδώ και πάνω από έναν αιώνα στην Αγγλία, την Ουαλία, τη Σκωτία και την Ιρλανδία - δηλαδή ο νόμος περί επιμέλειας κοινωνικής αρωγής του 1907 - προέβλεπε και την πρόωρη απόλυση, σε περίπτωση που το άτομο είχε συνεργαστεί επαρκώς και δεν ήταν πλέον απαραίτητη η επίβλεψη, ή για εκ νέου προσφυγή στο δικαστήριο σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την επιμέλεια κοινωνικής αρωγής⁵⁴. Αυτό το είδος νομοθετικής διάταξης εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα σε πολλές δικαιοδοσίες.

Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Κοινωνική Αρωγή, κατά τη γενική εξέταση των θεμάτων της επιβολής και της συμμόρφωσης, ζητούν από τις εκτελεστικές αρχές να διασφαλίζουν εξαρχής την ενεργή συμμόρφωση των υπό επίβλεψη δραστών, και να μην βασίζονται μόνο στην απειλή κυρώσεων για μη συμμόρφωση, στο πλαίσιο αυτό. Ταυτόχρονα, υπάρχει ανάγκη να είμαστε «ειλικρινείς» με τους πελάτες, ενημερώνοντάς τους σχετικά με τα όρια της επίβλεψης, σχετικά με το τι απαιτείται από αυτούς, τις ευθύνες των επιμελητών κοινωνικής αρωγής και τις πιθανές συνέπειες μη συμμόρφωσης με τους όρους της επίβλεψης. Σε περίπτωση που οι υπό επιμέλεια δράστες δεν συμμορφώνονται με την εποπτεία, το προσωπικό των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να ανταποκρίνεται έγκαιρα και με σαφήνεια, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τους λόγους της μη συμμόρφωσης. Τα θέματα αυτά προωθούνται επίσης στους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων⁵⁵.

Δείκτης πολιτικής

Οι λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της παραβίασης σε διαφορετικές δικαιοδοσίες μπορεί να ποικίλουν, όσον αφορά τη διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης αυτών των περιπτώσεων και ποια ακριβώς μέτρα

53. Δες ένα δείγμα από έρευνες/δημοσιεύσεις κάτωθι.

54. Irish Statute Book (1907), Probation of Offenders Act, Ενότητα 5, <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1907/act/17/enacted/en/print> [Σημείωση: ο νόμος αυτός εξακολουθεί να ισχύει στην Ιρλανδία].

55. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 85-87. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 62 και 72.

λαμβάνονται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, οποιαδήποτε επακόλουθη υποτροπή θα προκαλέσει διαδικασίες παραβίασης και θα παραπεμφθεί, για παράδειγμα, εκ νέου στο δικαστήριο. Σε άλλες δικαιοδοσίες, οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής μπορεί να κάνουν χρήση μεγαλύτερης διακριτικής ευχέρειας κατά τη λήψη τέτοιων αποφάσεων. Σε άλλες, η υποτροπή εξακολουθεί να θεωρείται απόλυτα ξεχωριστή από το αρχικό ζήτημα που οδήγησε εξαρχής στην επιβολή κοινοτικής κύρωσης εποπτείας σε κάποιο άτομο, και επομένως δεν προκαλεί απαραίτητα παραβίαση ή εκ νέου παραπομπή στο δικαστήριο. Στο τελευταίο σενάριο, ο επιτακτικός λόγος να αποφασιστεί το εάν μια παραβίαση είναι βάσιμη, είναι συχνά το εάν η επίβλεψη του δράστη επηρεάζεται ή μπορεί να επηρεαστεί άμεσα από τη νέα ενέργεια (συμπεριλαμβανομένης της επίπτωσής της στην παραβατική πράξη).

Κατά την εξέταση του θέματος της συμμόρφωσης και της παραβίασης, είναι σημαντικό να εξισορροπηθούν τα ανταγωνιστικά ζητήματα της συνέπειας και της δικαιοσύνης, με τις ατομικές συνθήκες και ανάγκες. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Κοινωνική Αρωγή ορίζουν ότι για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης, η επίβλεψη πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη την ποικιλομορφία και τις ιδιαίτερες ανάγκες των δραστών. Αυτός ο κανόνας επιδιώκει να αναγνωρίσει και να τονίσει το γεγονός ότι θέματα όπως το ατομικό υπόβαθρο και το ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς, όπως για παράδειγμα η κουλτούρα και η εθνικότητα, η σχετική φτώχεια, το επίπεδο γραμματισμού, η προηγούμενη (ίσως κακή) εμπειρία επαφής με κρατικές υπηρεσίες κ.λπ., μπορεί να επηρεάσουν την ικανότητά τους να συμμορφώνονται με την επίβλεψη, σε σύγκριση με κάποιο άλλο άτομο, το οποίο μπορεί να έχει ένα εντελώς διαφορετικό σύνολο εμπειριών ζωής και υφιστάμενο πλαίσιο αναφοράς. Αυτά τα θέματα αναλογικότητας και ισορροπίας, καθώς και η δυνατότητα τροποποίησης των όρων των εντολών της επίβλεψης, καλύπτονται επίσης στους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί Κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων⁵⁶.

56. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 54. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 67 και 71-72.

Πρακτική συμβουλή

Όπως αποδεικνύεται από έρευνες,⁵⁷ η συμμόρφωση είναι ένα σύνθετο και δυναμικό φαινόμενο. Η συμμόρφωση έχει πολλούς βαθμούς και διαστάσεις.⁵⁸ Συνήθως, οι υπό επίβλεψη δράστες ξεκινούν την εποπτεία με υπολειπόμενο κίνητρο τη συμμόρφωση με τους όρους και τις υποχρεώσεις. Καθώς η επίβλεψη εξελίσσεται, θα μπορούσαν να παρακινηθούν όλο και περισσότερο να αλλάξουν την παραβατική συμπεριφορά τους και να βελτιώσουν τις προοπτικές ζωής τους. Ωστόσο, αυτό δεν είναι μια γραμμική διαδικασία, αλλά κυμαινόμενη, γεμάτη αμφιβολίες, δισταγμό και κάποιες φορές ενθουσιασμό. Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής θα χρειαστεί να καταρτίζονται για να τους βοηθήσει να υποστηρίξουν την ουσιαστική συμμόρφωση και να ενισχύουν τα κίνητρα για αλλαγή.

Επιπλέον, οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων⁵⁹ τονίζουν επίσης ότι σε περίπτωση κίνησης διαδικασιών παραβίασης «η αναγνώριση για ικανοποιητική συμμόρφωση πρέπει να αποτυπώνεται στη διάρκεια της ποινής» που μπορεί να επιβληθεί για την παραβίαση.

Οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή⁶⁰ αναγνωρίζουν επίσης την ανάγκη για ιδιαίτερη σαφήνεια σχετικά με την ευθύνη, δηλαδή ποιος ή ποια υπηρεσία πρέπει να φέρει την ευθύνη για τη διαχείριση της συμμόρφωσης και της παραβίασης, σε διύπηρεσιακό πεδίο.

Αυτό σημαίνει ειδικά ότι σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τον αριθμό των επιμελητών ή των υπηρεσιών που εργάζονται με ένα άτομο, πρέπει να καθορίζεται ένας επιμελητής με σαφή ευθύνη για την αξιολόγηση και τον συντονισμό του γενικού πλάνου εργασίας και για την εξασφάλιση της διατήρησης της κατάλληλης επαφής με τους δράστες, καθώς και για τη διαχείριση της συμμόρφωσης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν ένας δράστης υπόκειται σε περισσότερες από μία παρεμβάσεις ή όταν εμπλέκονται

57. Sorsby A., Shapland J. και Robinson G. (2017), "Using compliance with probation supervision as an interim outcome measure in evaluating a probation initiative", *Criminology and Criminal Justice* αριθ. 17 (1), σελ. 40-61.

58. Βλ. Robinson G. και McNeill F. (2008): "Exploring the Dynamics of Compliance with Community Penalties", *Theoretical Criminology* αριθ. 12(4), σελ. 431-449. Robinson G. (2013), «What Counts? Community Sanctions and the Construction of Compliance». In Ugwuodike P. και Raynor P. (συντ.), *What Works In Offender Compliance International Perspectives and Evidence-Based Practice*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

59. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 70.

60. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 80.

περισσότερες από μία υπηρεσίες. Αυτό είναι επίσης καθοριστικό για την ομαλή εκτέλεση του διϋπηρεσιακού έργου, και ειδικότερα στο πλαίσιο της ανάγκης ώστε μόνο μία υπηρεσία να είναι υπεύθυνη για την «τήρηση» της απόφασης του δικαστηρίου ή της ποινής, και για την παροχή εγγυήσεων στο δικαστήριο ότι η διαχείριση των αποφάσεών του θα υλοποιείται με κατάλληλο και συνεπή τρόπο. Εκτός όλων των άλλων, αναγνωρίζεται ευρέως ότι μόνο ένας φορέας μπορεί να θεωρηθεί νομικά υπεύθυνος για τη διαχείριση μιας δικαστικής εντολής. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή προβλέπουν ότι οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής πρέπει να κατέχουν αυτόν τον ρόλο και ευθύνη, συμπεριλαμβανομένης της υποβολής εκθέσεων στο δικαστικό σώμα και άλλες αρμόδιες αρχές για το έργο που επιτελείται, την πρόοδο του δράστη και την έκταση της συμμόρφωσής του, όταν και όπως απαιτείται.

9. Συνεργασία με το δικαστήριο

Οι κοινοτικές κυρώσεις και τα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της επίβλεψης, έχουν το ιστορικό τους, τις ρίζες τους, και αντλούν τη νομιμότητά τους από τα δικαστήρια και το ευρύτερο δικαστικό σύστημα. Ενώ οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής σε ορισμένες δικαιοδοσίες συνεργάζονται με εκείνους που ενδέχεται να έχουν προβεί σε παραβατική πράξη εκτός του πλαισίου δικαστικής εντολής ή ποινής, ακόμα και σε εκείνες τις δικαιοδοσίες, η πλειονότητα των «υποθέσεων» δικαστικής επίβλεψης προκύπτουν και χρήζουν διαχείρισης βάσει απόφασης δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής⁶¹. Ομοίως, σε ορισμένες δικαιοδοσίες, οι παραπομπές των κατηγορουμένων ή των δραστών σε υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής μπορούν να κινηθούν από εισαγγελείς, για παράδειγμα σε προδικαστικό στάδιο. Η εν λόγω παραπομπή μπορεί να αφορά την αξιολόγηση ενός υπαλλήλου των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ή/και τη διαχείριση ορισμένων προδικαστικών μέτρων, όπως η επίβλεψη στην κοινότητα, εν αναμονή της δίκης. Ωστόσο, οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων⁶² αποσαφηνίζουν την πρωταρχική αρχή σύμφωνα με την οποία:

Οι αρχές λήψης αποφάσεων για την επιβολή, την τροποποίηση και την ανάκληση κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, όπως και οι εξουσίες και οι αρμοδιότητές τους, θα καθορίζονται από τον νόμο.

Το σχόλιο σε αυτόν τον κανόνα συνεπάγεται ότι: «Μια επιπλέον πτυχή στην αρχή της νομιμότητας αφορά τις εξουσίες και τα καθήκοντα των αρμόδιων αρχών λήψης αποφάσεων που πρέπει να καθορίζονται στο εθνικό δίκαιο,» και ότι «η αρχή σύμφωνα με την οποία η αρμοδιότητα για τη λήψη απόφασης σχετικά με την επιβολή, την τροποποίηση ή την ανάκληση κοινοτικής κύρωσης πρέπει να ανατίθεται σε αρχή λήψης αποφάσεων που είναι δικαστήριο, δικαστής, εισαγγελέας ή διοικητική αρχή, όπως προβλέπεται από τον νόμο. Το ίδιο συμβαίνει στην περίπτωση προδικαστικού μέτρου - μέτρο που επιβάλλεται πριν από την απόφαση περί ενοχής.»

61. Στο προσάρτημα II της Σύστασης (2010)1 η «δικαστική αρχή» ορίζεται ως: «ένα δικαστήριο, δικαστής ή εισαγγελέας.»

62. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 16.

Στην αρχή αυτή βασίζεται σταθερά η «επιβεβαίωση μιας αρχής που περιορίζει τέτοιες αποφάσεις σε μια αρχή λήψης αποφάσεων, η οποία αποτελεί από μόνη της εγγύηση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, και εξασφαλίζει τη δικαστική ανεξαρτησία λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρία του διαχωρισμού των εξουσιών και της αμεροληψίας. Αποτελεί εκδήλωση των αρχών που διέπουν το κράτος δικαίου, τις οποίες αποδέχονται και μοιράζονται από κοινού τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.» (Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων).

Ο βαθμός στον οποίο ένα δικαστήριο ή άλλη δικαστική αρχή μπορεί να εξακολουθήσει να εμπλέκεται σε μια υπόθεση, η οποία έχει παραπεμφθεί σε υπηρεσία κοινωνικής αρωγής, μπορεί να διαφέρει μεταξύ δικαιοδοσιών. Στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, ο ρόλος του δικαστηρίου που επιδικάζει μία καταδίκη γενικά τελειώνει όταν οριστικοποιηθεί μια απόφαση σχετικά με την επιβολή ποινής ή κύρωσης οποιουδήποτε είδους. Σε άλλες περιπτώσεις, το δικαστήριο καταδίκης μπορεί να απαιτεί τακτικές εκθέσεις ενημέρωσης σχετικά με την πρόοδο του δράστη όσον αφορά την επίβλεψη.

Ο ρόλος της παροχής συμβουλών και της υποβολής στοιχείων σε ένα δικαστήριο, όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, είναι κοπιάδης. Όσον αφορά αυτό το θέμα, οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αναφέρουν τα εξής:

Οι συμβουλές προς το δικαστήριο ή τον εισαγγελέα σχετικά με την προετοιμασία, την επιβολή ή την εφαρμογή κοινοτικής κύρωσης ή κοινοτικού μέτρου θα παρέχονται μόνο από το προσωπικό του οργανισμού που προβλέπεται από τον νόμο.

Ιδίως όταν έχει αποδειχθεί η ενοχή και η σοβαρότητα του αδικήματος, η δικαστική αρχή μπορεί να αναζητήσει συγκεκριμένες επαγγελματικές πληροφορίες ή/και συμβουλές πριν αποφασίσει σχετικά με την επιβολή της κατάλληλης κύρωσης. Αυτό μπορεί να συμβαίνει στην περίπτωση που ένας δικαστής, για παράδειγμα, εξετάζει τη δυνατότητα κοινοτικής κύρωσης, ή επιβολής στερητικής της ελευθερίας κύρωσης, στο πλαίσιο των οποίων επιθυμεί να παράσχει περισσότερες ευκαιρίες για αναμόρφωση και κοινωνική επανένταξη. Αυτός ο ρόλος και η λειτουργία της παροχής πλήρους και αμερόληπτης πληροφόρησης σχετικά με τις ατομικές συνθήκες ενός δράστη και μιας ανάλυσης της παράβασης την οποία έχει διαπράξει, και κάθε προηγούμενης σχετικής συμπεριφοράς, καθώς και η διατύπωση και παρουσίασή τους με τρόπο που είναι χρήσιμος για το δικαστήριο ή άλλη αρχή λήψης αποφάσεων, είναι εξαιρετικά σημαντικά. Πρέπει να ληφθούν πολύ σοβαρά υπόψη από τις υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής και η διαχείρισή τους πρέπει να γίνει με βάση τα υψηλότερα πρότυπα. Αυτά τα πρότυπα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εκθέσεις αξιολόγησης που παρέχονται στα δικαστήρια είναι αξιόπιστες

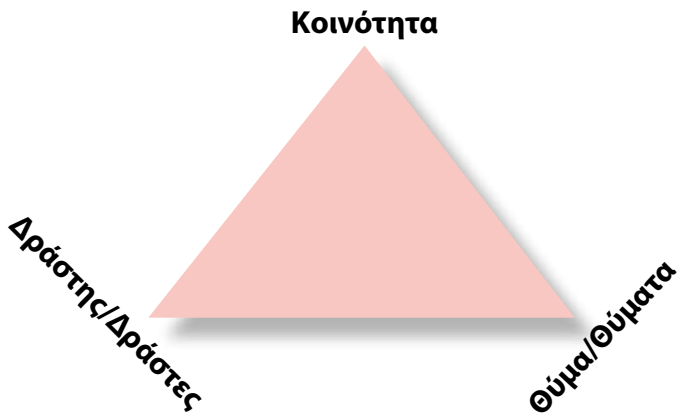
και καλής ποιότητας και ότι το προσωπικό που συμμετέχει σε αυτό το έργο είναι κατάλληλα καταρτισμένο, εκπαιδευμένο και ότι διοικείται σωστά. Το εν λόγω προσωπικό προβαίνει σε πλήρη αξιολόγηση της κατάστασης του ατόμου, εστιάζοντας την προσοχή του στις ανάγκες που σχετίζονται με την παράβαση, τους κινδύνους υποτροπής και τον τρόπο με τον οποίο αυτά μπορούν να περιοριστούν, στη σκοπιμότητα της εκτέλεσης οποιασδήποτε δικαστικής απόφασης, στην πιθανότητα συμμόρφωσης με οποιουδήποτε όρους ή υποχρεώσεις, στα δικαιώματα του ατόμου ως πολίτη και στις κοινωνικές του ευθύνες.

Πρακτική συμβουλή

Η έκθεση πριν από την επιβολή κυρώσεων ή σε προδικαστικό στάδιο είναι ένας εξαιρετικά σημαντικός διάυλος επικοινωνίας για τις υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής στα δικαστήρια. Πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή και εξειδικευμένη κατάρτιση στους επιμελητές κοινωνικής αρωγής για την υποβολή εκθέσεων υψηλού επιπέδου στο δικαστήριο. Η εν λόγω κατάρτιση πρέπει επίσης να «ανανεώνεται» και να επικαιροποιείται κατά καιρούς, ώστε να διασφαλίζεται ότι το αρμόδιο προσωπικό διατηρεί την ποιότητα των αξιολογήσεων και της σύνταξης εκθέσεων. Επιπλέον, είναι αναγκαίο οι προϊστάμενοι να ειδικεύονται ως επαγγελματίες σύμβουλοι και εκπαιδευτές, εξασφαλίζοντας πρότυπα ποιότητας σε συνεχή βάση, σε αυτή την πτυχή της εργασίας στον τομέα της κοινωνικής αρωγής.

10. Εργασία εντός των κοινοτήτων και συνεργασία με αυτές

Μια διαγραμματική αναπαράσταση των διασυνδέσεων μεταξύ των φορέων του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης εκφράζεται ορισμένες φορές με την ακόλουθη τριαδική σχέση:

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι «το μυστικό βρίσκεται στον τίτλο» - *κοινοτικές* κυρώσεις και μέτρα. Ενώ εργάζονται κυρίως με δράστες και κρατούν τις εμπειρίες και τις ανάγκες των θυμάτων στο επίκεντρο αυτού του έργου, οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής βασίζονται γενικά στην κοινότητα και είναι εστιασμένες στην κοινότητα όσον αφορά τη θέση τους, το πλαίσιο τους και τις προοπτικές τους. Η κοινωνική αρωγή αντλεί επίσης σημαντικό μέρος της νομιμότητάς της από την κοινότητα, μεταξύ άλλων όπου αυτό εκφράζεται στην εξουσία και τις αποφάσεις των δικαστηρίων, εξ ονόματος της ευρύτερης κοινότητας. Από αυτήν την άποψη, η συμμετοχή των κοινοτήτων είναι χρήσιμη για την αναμόρφωση και την επανένταξη των δραστών. Οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αναγνωρίζουν τα εξής:

Δεδομένου ότι η επανένταξη στην κοινότητα αποτελεί σημαντικό στόχο των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, οι εκτελεστικές αρχές θα συνεργάζονται ενεργά με άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς και τοπικές κοινότητες για την κάλυψη των αναγκών των κατηγορουμένων

ή των δραστών, την προώθηση της κοινωνικής τους ένταξης και την προαγωγή της ασφάλειας της κοινότητας⁶³.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της κοινοτικής διάστασης τόσο για το έργο στον τομέα της κοινωνικής αρωγής όσο και στα καταστήματα κράτησης, επέλεξε ως θέμα για την 21η Διάσκεψη των Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής (CDPPS) που πραγματοποιήθηκε στο Zaandam της Ολλανδίας, το εξής: «Συμμετοχή της κοινότητας στο έργο σε καταστήματα κράτησης και σε υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής»⁶⁴. Εκτός από τις εργασίες που παρουσιάστηκαν από πολλούς ακαδημαϊκούς, επαγγελματίες και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, η εν λόγω διάσκεψη φιλοξένησε επίσης μια κοινή παρουσίαση δύο πρώην κρατουμένων/δραστών από την Ιρλανδία· ήταν η πρώτη φορά που υποβλήθηκαν στοιχεία σχετικά με την υπηρεσία και τους χρήστες σε διάσκεψη Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής.

Οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή και οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων είναι γεμάτοι παραδείγματα όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής έχουν ενσωματωθεί στις κοινότητες και για τις κοινότητες. Σε πολύ βασικό επίπεδο, κεντρικός στόχος των δραστηριοτήτων των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής είναι η προώθηση και η βελτίωση της κοινοτικής ασφάλειας. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω μιας σειράς παρεμβάσεων, δραστηριοτήτων και προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωφελούς εργασίας, καθώς και ενός ευρύτερου φάσματος εποπτευόμενων κοινοτικών κυρώσεων. Αυτές αναλαμβάνονται από τους υπαλλήλους κοινωνικής αρωγής σε συνεργασία με μια σειρά κοινοτικών φορέων καθώς και από την πλευρά της ίδιας της κοινότητας.

Οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αναφέρουν ότι η ανάπτυξη της αίσθησης ευθύνης των δραστών στην κοινότητα είναι, από μόνη της, στο επίκεντρο αυτού του έργου. Οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αφιερώνουν συγκεκριμένη ενότητα (Κεφάλαιο IV) στην *Κοινοτική συμμετοχή* και καθορίζουν την αξία της εργασίας στο πλαίσιο μιας τέτοιας σύμπραξης, σύμφωνα με την οποία μια τέτοια κοινοτική συμμετοχή δεν θα έπρεπε να έχει ως στόχο το κέρδος αλλά μόνο όσα

63. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 50.

64. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη Διάσκεψη Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, συμπεριλαμβανομένων εργασιών και παρουσιάσεων εργαστηρίων, είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση <https://www.coe.int/en/web/prison/conferences/zaandam-2016-21-conference-directors-prison-probation-services>

προβλέπει η νομοθεσία και ότι, ανεξάρτητα από το επίπεδο συμμετοχής της κοινότητας σε κοινοτικές κυρώσεις, η συνολική αρμοδιότητα της διαχείρισής τους πρέπει να παραμείνει στην επίσημη εκτελεστική αρχή, ενώ οποιοσδήποτε κοινοτικός φορέας που εμπλέκεται στο έργο αυτό πρέπει να σέβεται τα κατάλληλα όρια εμπιστευτικότητας. Οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων υπογραμμίζουν επίσης ότι οι φορείς κοινωνικής αρωγής πρέπει να ενθαρρύνουν και να αναπτύσσουν την κοινότητα (να συμπεριλάβουν ιδιώτες, καθώς και ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς και υπηρεσίες) ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων και να βοηθούν τους δράστες να αναπτύξουν ουσιαστικούς δεσμούς με τις κοινότητες, και να ενθαρρύνουν τις κοινότητες να συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη των δραστών. Υποστηρίζουν επίσης ότι οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής πρέπει συνάψουν επίσημες συμφωνίες με κοινοτικούς οργανισμούς για την παροχή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της παροχής σαφήνειας όσον αφορά τη φύση των αντίστοιχων καθηκόντων και του τρόπου εκτέλεσης των διαφόρων καθηκόντων και λειτουργιών.⁶⁵

Αναγνωρίζεται επίσης ότι ενώ οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής διαδραματίζουν μοναδικό ρόλο συμβάλλοντας στην ασφάλεια της κοινότητας, μέσω της αναμόρφωσης και της επανένταξης των δραστών, άλλοι φορείς και υπηρεσίες, καθώς και η ίδια η κοινότητα διαδραματίζουν βασικούς ρόλους συνδυαστικά για τη διευκόλυνση της επανένταξης των δραστών.

Επομένως, στην πραγματικότητα, η κοινοτική ασφάλεια αποτελεί μια συνολική κοινοτική και κυβερνητική απαίτηση. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα εμφανές όταν λείπουν απαραίτητα κομμάτια του παζλ: είτε σε πρακτικό επίπεδο, όταν οι δράστες δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε κατάλληλα ή επαρκή καταλύματα, είτε σε πιο «εννοιολογικό» επίπεδο, όταν οι πρώην δράστες δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτοί εντός της κοινότητάς τους, μετά από παραβατικές πράξεις, ακόμα και μετά την ολοκλήρωση της επιβληθείσας κύρωσης. Ένας από τους πολύτιμους ρόλους των εργαζομένων και των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι να λειτουργούν ως υποστηρικτές και καταλύτες για θετικές αλλαγές, καθώς και να προάγουν τη θετική κοινοτική συμμετοχή στο έργο της αναμόρφωσης και επανένταξης των δραστών. Είναι επίσης σημαντικό, με τον τρόπο αυτό, να αξιοποιηθεί η καλή θέληση στις τοπικές κοινωνίες και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, να υπάρξει συνεργασία με υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής και άλλους κρατικούς φορείς, για την επιτέλεση αυτού του έργου.

65. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 27, 50-53 και 55.

Πρακτική συμβουλή

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα σχετικά με το πώς οι κοινότητες μπορούν να συμβάλουν στην αναμόρφωση των δραστών. Ένα εξαιρετικό παράδειγμα τέτοιου είδους είναι ο Κύκλος Υποστήριξης και Λογοδοσίας (COSA - Circle of Support and Accountability) που ξεκίνησε στον Καναδά ως συνεργατικό κίνημα μεταξύ κοινοτικών οργανώσεων, πιστών εθελοντών και της Σωφρονιστικής Υπηρεσίας του Καναδά. Χρησιμοποιώντας αυτό το μοντέλο, οι δράστες υψηλού κινδύνου μπορούν να συνοδεύονται από εθελοντές για τη διευκόλυνση της πορείας επανένταξής τους. Οι αρχές του COSA μεταφέρθηκαν με επιτυχία στην Ευρώπη σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία κ.λπ. Μια άλλη σημαντική πρωτοβουλία της κοινοτικής συνέργειας είναι το πρόγραμμα *Learning Together* που ξεκίνησε από το Πανεπιστήμιο του Cambridge (Ηνωμένο Βασίλειο) σε συνεργασία με διάφορα καταστήματα κράτησης, όπου φοιτητές από το πανεπιστήμιο και από τα καταστήματα κράτησης παρακολουθούν μαζί μαθήματα για τουλάχιστον ένα εξάμηνο.⁶⁶ Το πρόγραμμα εφαρμόζεται επίσης από το Πανεπιστήμιο της Loyola Ανδαλουσία/Ισπανία με πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα.

66. Για περισσότερες πληροφορίες: University of Cambridge, Learning Together, διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://www.learningtogethernetwork.co.uk/>

11. Κοινωνικής εργασία

Η κοινωνική εργασία, σύμφωνα με την οποία ένας δράστης είναι υποχρεωμένος να συμπληρώσει συγκεκριμένο αριθμό ωρών ή ημερών μη αμειβόμενης εργασίας στην κοινότητα, ως εναλλακτική λύση αντί μιας στερητικής της ελευθερίας ποινής, χρονολογείται τουλάχιστον από τη δεκαετία του 1970 σε ορισμένες δικαιοδοσίες. Ορισμένες παραλλαγές αυτού του τύπου κυρώσεων εφαρμόζονται σήμερα ευρέως σε όλες τις ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, όπως στην Ιρλανδία για παράδειγμα, η κοινωνική εργασία είναι μια άμεση εναλλακτική λύση σε μια συγκεκριμένη στερητική της ελευθερίας ποινή. Σε άλλες, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ανεξάρτητη κοινοτική κύρωση. Η κοινωνική εργασία περιγράφεται συνοπτικά από τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων ως «μη αμειβόμενη εργασία για λογαριασμό της κοινότητας» και «η πιο γνωστή μορφή αποκατάστασης στην κοινότητα», και αναγνωρίζεται ως μια από τις πιο συχνά εφαρμοσθείσες κοινοτικές κυρώσεις. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή⁶⁷ ορίζουν την κοινωνική εργασία ως εξής:

... μια κοινοτική κύρωση ή ένα μέτρο που συνίσταται στην οργάνωση και την επίβλεψη από τις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής άμισθης εργασίας προς όφελος της κοινότητας, η οποία προσφέρεται ως πραγματική ή συμβολική επανόρθωση της βλάβης που προκάλεσε ο δράστης. Η κοινωνική εργασία δεν πρέπει να έχει στιγματιστικό χαρακτήρα και οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να επιδιώκουν τον προσδιορισμό και τη χρήση εργασιακών καθηκόντων που υποστηρίζουν την ανάπτυξη ικανοτήτων και την κοινωνική ένταξη των δραστών.

Παρόλο που η κοινωνική εργασία θεωρήθηκε αρχικά τότε από ορισμένους επιμελητές κοινωνικής αρωγής ως «ξένη προς το ήθος της κοινωνικής εργασίας...»⁶⁸ όταν εισήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα, «υποστηρίχθηκε ως ανανέωση της αρχικής αποστολής της υπηρεσίας για τη διατήρηση των δραστών εκτός καταστημάτων κράτησης.»

67. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 47.

68. Nellis M. (2007), "Humanising Justice: the English Probation Service up to 1972", Gelsthorpe, L. και Morgan, R. (συντ.), *Handbook of Probation*, Cullompton, Willan, σελ.48.

Οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων έχουν αρκετές συγκεκριμένες απαιτήσεις όσον αφορά την εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των εξής:⁶⁹

- ▶ οι εργασίες που ανατίθενται σε δράστες που παρέχουν κοινωφελή εργασία θα είναι κοινωνικά χρήσιμες και ουσιαστικές και θα αξιοποιούν ή/και θα βελτιώνουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις ικανότητες του δράστη·
- ▶ η κοινωφελής εργασία δεν θα πραγματοποιείται με σκοπό να αποκομίσουν κέρδος οι εκτελεστικές αρχές ή το προσωπικό τους, ούτε για εμπορικό κέρδος·
- ▶ οι συνθήκες εργασίας και απασχόλησης των δραστήων που παρέχουν κοινωφελή εργασία θα είναι σύμφωνες με όλους τους ισχύοντες κανονισμούς για την υγεία και την ασφάλεια. Οι δράστες θα είναι ασφαλισμένοι για ατύχημα, τραυματισμό και αστική ευθύνη που μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της κύρωσης ή του μέτρου.

Παρά το γεγονός ότι η ιστορία της κοινωφελούς εργασίας είναι αυτή της οποίας η αξία και αξιοπιστία στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, και τμήμα αυτού που ο McCulloch⁷⁰ περιέγραψε ως «...ο συχνά αμφιλεγόμενος πίνακας κυρώσεων», θεωρήθηκε συχνά πως είναι η αυστηρή αποκαταστατική της φύση, εκτιμήθηκε με την πάροδο των ετών, σε πολλές δικαιοδοσίες, ως κύρωση θετικής αναμόρφωσης και επανένταξης.

Δείκτης πολιτικής

Προκειμένου να ενισχυθούν οι δυνατότητες αναμόρφωσης μέσω αυτής της κύρωσης, ορισμένες νομοθεσίες επιτρέπουν τη μετατροπή μέρους των ωρών κοινωφελούς εργασίας σε ώρες προγράμματος αναμόρφωσης ή θεραπείας.

Οι εποικοδομητικές δυνατότητες της κοινωφελούς εργασίας οδήγησαν σε αυξημένη ευνοϊκή μεταχείριση και χρήση από τα δικαστήρια σε πολλές χώρες, και στη διερεύνηση από τις εκτελεστικές αρχές του τρόπου με τον οποίο μπορεί να ενισχυθεί η θετική για την αναμόρφωση και επανένταξη κοινωφελής εργασία.

Παραδείγματα

69. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 39-41.

70. McCulloch, T. (2010), "Exploring community service, understanding compliance", McNeill, F., Raynor, P. και Trotter, C. (συντ.), *Offender Supervision: New directions in theory, research and practice*, Cullompton, Willan, σελ. 384.

- ▶ Στην Ιρλανδία, τα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας επεκτάθηκαν, ως βασικό συστατικό του εξαιρετικά επιτυχημένου προγράμματος Επιστροφή στην Κοινότητα (Community Return, πρόωρης απόλυσης υπό επίβλεψη)⁷¹, σε κατάλληλους κρατούμενους που είχαν εκτίσει ποινές φυλάκισης μεταξύ ενός και οκτώ ετών, στο πλαίσιο ενός αυστηρού διύπηρεσιακού προγράμματος κοινοτικής επίβλεψης.
- ▶ Μετά από σύσταση της (Ιρλανδικής) Στρατηγικής Επισκόπησης Ποινικής Πολιτικής (Strategic Review of Penal Policy) το 2014,⁷² εισήχθη στην πράξη η έννοια και η πρακτική αυτού που περιγράφεται ως «Ολοκληρωμένες Υπηρεσίες Κοινωφελούς Εργασίας» (Integrated Community Service)
- ▶ Στη Βόρεια Ιρλανδία, εισήχθη η Ενισχυμένη Συνδυαστική Εντολή (ECO-Enhanced Combination Order), η οποία συνδυάζει ομοίως τα στοιχεία αποζημίωσης και αποκατάστασης της κοινωφελούς εργασίας, με τα πιο αναμορφωτικά μιας εντολής επιμέλειας⁷³.

71. See McNally G. και Brennan A. (2015), "Community Return: A Unique Opportunity", *Irish Probation Journal* Τόμος 12, [http://www.probation.ie/EN/PB/0Z92A3B976DF13B9E28025802E00493470/\\$File/IPJ2015pages140to159.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0Z92A3B976DF13B9E28025802E00493470/$File/IPJ2015pages140to159.pdf)

72. Βλ.: Department of Justice and Equality of Ireland (2014) Strategic Review of Penal Policy, Final Report, Recommendation 11, σελ. 49.

73. Βλ. Doran P. (2017), "Enhanced Combination Orders", *Irish Probation Journal* Τόμος 14, [http://www.probation.ie/EN/PB/0/DC32ECC40C691B7F802581D30044E563/\\$File/PaulDoran_IPJ.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/DC32ECC40C691B7F802581D30044E563/$File/PaulDoran_IPJ.pdf)

12. Αποκαταστατική δικαιοσύνη και η οπτική των θυμάτων

Οπως επισημάνθηκε από τους Canton και Dominey:⁷⁴ «Δεν είναι εύκολο να αναφερθούμε σε μια εποχή που τα συμφέροντα των θυμάτων αποτελούσαν σημαντικό (αν όχι το κύριο) θέμα ενδιαφέροντος ενός συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, το οποίο θέτει για το ίδιο προτεραιότητες εντοπισμού, δίωξης, καταδίκης και τιμωρίας - διαδικασίες που επικεντρώνονται στον δράστη.» Σε μεγάλο βαθμό, σε πολλές ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες, αυτό έχει αλλάξει σημαντικά από τη στιγμή της θέσπισης της οδηγίας της ΕΕ για τα θύματα,⁷⁵ η οποία καθορίζει τα δικαιώματα των θυμάτων και τις ευθύνες των αρμόδιων υπηρεσιών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ποινικής δικαιοσύνης. Σε κάποιες δικαιοδοσίες, ιδίως από τη δεκαετία του 1990, πολλές υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ορισμένες φορές στο πλαίσιο μιας ευρύτερης αντίδρασης του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, καθιέρωσαν στρατηγικά μέτρα σε σχέση με τα θύματα. Αυτά περιελάμβαναν για παράδειγμα τη δημοσίευση Χαρτών για τα θύματα, τη δημιουργία γραφείων και διαδικασιών ενημέρωσης των θυμάτων, ή προγράμματα αποκαταστατικής δικαιοσύνης.

Παραδοσιακά, οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής σε πολλές δικαιοδοσίες δεν έρχονταν σε άμεση επαφή με τα θύματα εγκληματικών πράξεων. Ωστόσο, μπορεί να όφειλαν ή να παροτρύνονταν να λάβουν υπόψη τους τα θύματα με διάφορους τρόπους: μέσω της ενσωμάτωσης της εξέτασης των ζητημάτων των θυμάτων στις εκθέσεις τους πριν από την επιβολή κυρώσεων, ή λαμβάνοντας υπόψη τα θύματα στα προγράμματα δραστών. Σε οργανωτικό επίπεδο, η παροχή πληροφοριών σε θύματα εγκληματικών πράξεων μπορεί να υπήρξε η έκταση της άμεσης ενασχόλησης με οποιαδήποτε θύματα, για πολλά χρόνια. Πριν από τη δημοσίευση της Σύστασης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec (2018) 8 σχετικά με την αποκαταστατική δικαιοσύνη σε ποινικές υποθέσεις, το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνώρισε τον ρόλο των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής για την παροχή βοήθειας στα θύματα εγκληματικών πράξεων, εστιάζοντας ταυτόχρονα στη

74. Canton R. και Dominey J. (2018). *Probation*. 2η έκδ., Abingdon, Routledge, σελ. 238.

75. Ευρωπαϊκή Ένωση (2012), Οδηγία 2012/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας.

θέση του θύματος κατά την εργασία επιμέλειας των δραστών. Αυτό καταδεικνύεται στο κείμενο τόσο των Ευρωπαϊκών Κανόνων περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων όσο και των Κανόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή.

Η παροχή βοήθειας για τη δημιουργία και ανάπτυξη μιας γενικής αίσθησης ευθύνης στην κοινότητα για τους δράστες σε σχέση με την παραβατική συμπεριφορά τους, είναι ένα πράγμα· η παροχή βοήθειας για την ανάπτυξη αυτού του αισθήματος ευθύνης σε έναν δράστη σε σχέση με το θύμα του, είναι ένα άλλο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτίμησε ότι: «Υπολογίζεται ότι, κάθε χρόνο, περί το 15% των Ευρωπαίων ή 75 εκατομμύρια άνθρωποι πέφτουν θύματα εγκληματικών πράξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι ταξιδεύουν, ζουν ή σπουδάζουν στο εξωτερικό σε άλλη χώρα της ΕΕ και μπορούν να καταστούν δυνητικά θύματα εγκληματικών πράξεων»⁷⁶ Έχοντας επίγνωση αυτού του σημαντικού ζητήματος, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε την οδηγία της ΕΕ για τα θύματα⁷⁷, η οποία καθορίζει τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και τις υποχρεώσεις που έχουν οι διάφοροι φορείς της ποινικής δικαιοσύνης και άλλοι όσον αφορά το σεβασμό και την προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Η οδηγία έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο στα διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ, αποσαφηνίζοντας τις ευθύνες των διαφόρων ενδιαφερομένων, όσον αφορά την ενημέρωση και την παροχή υπηρεσιών, συγκεκριμένα σε σχέση με την παροχή της αποκαταστατικής δικαιοσύνης και παρόμοιων παρεμβάσεων μεταξύ θυμάτων και δραστών.

Επιδιώκοντας να βοηθήσουν τους δράστες να ξεπληρώσουν το χρέος τους στην κοινωνία και να αποκαταστήσουν τη ζημιά που προκάλεσαν μέσω των παραβατικών τους πράξεων, οι παρεμβάσεις αποκαταστατικής δικαιοσύνης παρέχουν μια σειρά ευκαιριών για να το επιτύχουν.

Αυτό που έγινε γνωστό ως «αποκαταστατική δικαιοσύνη» εξελίχθηκε στην πρακτική του τομέα της κοινωνικής αρωγής και του ευρύτερου τομέα ποινικής δικαιοσύνης τα τελευταία χρόνια. Όπως τόνισε ο van Garssen⁷⁸:

Η έννοια της «αποκαταστατικής δικαιοσύνης» με προέλευση τις ΗΠΑ και τον Καναδά από τη δεκαετία του 1970 και μετά ... προωθήθηκε με αξιοσημείωτη ευκολία μέσω του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δυτικής Ευρώπης ώστε να καταστεί πραγματικά μια προσέγγιση πολιτικής ποινικών

76. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δικαιώματα θυμάτων*, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/victims-rights_en

77. Οδηγία 2012/29/ΕΕ

78. Garssen L. (van) (2016) 'Has Probation Any Impact in Terms of Reparation to Victims and Communities? Complicating a Simple Question', McNeill, F., Durnescu, I. και Butter, R. (συντ.), *Probation: 12 Essential Questions*, Macmillan, London, σελ. 85-105.

υποθέσεων που είναι γνωστή παντού και απολαμβάνει του σεβασμού σε κύκλους τόσο του ΟΗΕ όσο και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Αναγνωρίζοντας την πρόοδο της αποκαταστατικής δικαιοσύνης ως σημαντικό μέρος των υπηρεσιών του τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, που επηρεάζει τα θύματα και τους δράστες καθώς και την ευρύτερη κοινότητα και βασιζόμενη στο έργο που έχει επιτελεστεί έως τώρα στον τομέα αυτό⁷⁹, το Συμβούλιο της Ευρώπης θέλησε να δημιουργήσει σύγχρονα πρότυπα για αυτό το έργο, βασιζόμενο στις μέχρι σήμερα εξελίξεις και στη βέλτιστη διεθνή πρακτική.

Η Σύσταση CM/Rec (2018)8 σχετικά με την αποκαταστατική δικαιοσύνη σε ποινικές υποθέσεις⁸⁰ αποσαφηνίζει ένα συχνά περίπλοκο ζήτημα. Καθορίζει πολύτιμες αρχές σε συνοπτική μορφή, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού της αποκαταστατικής δικαιοσύνης και του καθορισμού παραμέτρων για τη χρήση της στο πλαίσιο της διαδικασίας ποινικής δικαιοσύνης. Παρέχει⁸¹ τον ακόλουθο σαφή ορισμό σε κάτι που μπορεί κάποιες φορές να είναι ασαφές:

Η «αποκαταστατική δικαιοσύνη» αναφέρεται σε κάθε διαδικασία που επιτρέπει σε εκείνους που έχουν υποστεί βλάβη από εγκληματικές πράξεις και σε εκείνους που ευθύνονται για τη βλάβη αυτή, εφόσον συναινούν ελεύθερα, να συμμετέχουν ενεργά στην επίλυση των ζητημάτων που προκύπτουν από την παραβατική πράξη, με τη βοήθεια ενός εκπαιδευμένου και αμερόληπτου τρίτου (στο εξής «διαμεσολαβητής»).

Η αποκαταστατική δικαιοσύνη λαμβάνει συχνά τη μορφή διαλόγου (άμεσου ή έμμεσου) μεταξύ του θύματος και του δράστη και μπορεί επίσης να περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, και άλλα πρόσωπα που θίγονται άμεσα ή έμμεσα από μια εγκληματική πράξη. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει υποστηρικτές θυμάτων και δραστών, σχετικούς επαγγελματίες και μέλη ή εκπροσώπους των θιγόμενων κοινοτήτων.

Επιπλέον, η αποκαταστατική δικαιοσύνη μπορεί να εφαρμοστεί, κατόπιν αιτήματος οποιουδήποτε από τα μέρη ή του δικαστηρίου για παράδειγμα, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ποινικής δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της εκτίμησης πριν από την επιβολή κυρώσεων, ή στο πλαίσιο μιας ποινής. Μπορεί να έχει διάφορες μορφές, μεταξύ των οποίων η διαμεσολάβηση μεταξύ θύματος-δράστη, αποκαταστατικές/οικογενειακές συναντήσεις ή κύκλοι καταδίκης ή αποκατάστασης της ειρήνης, μεταξύ άλλων⁸².

79. Σύσταση CM/Rec(99)19 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τη διαμεσολάβηση σε ποινικές υποθέσεις.

80. Σύσταση (2018) 8

81. Αυτόθι., Κανόνας 3 και 4.

82. Σύσταση (2018)8, Κανόνας 5-6.

Η αποκαταστατική δικαιοσύνη αποτελεί πλέον ένα καθιερωμένο στοιχείο της πρακτικής της επιμέλειας κοινωνικής αρωγής και των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων ευρύτερα.

Σύμφωνα με τις διεθνείς τάσεις, οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή (2010), οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων (2017) και συγκεκριμένα η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών (2018)⁸³, τονίζουν τη θέση του θύματος στην ποινική διαδικασία και στην πρακτική επιμέλειας κοινωνικής αρωγής⁸³:

- ▶ στις περιπτώσεις που οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής παρέχουν υπηρεσίες σε θύματα εγκληματικών πράξεων, πρέπει να τους συνδράμουν στην αντιμετώπιση των συνεπειών του διαπραχθέντος εγκλήματος, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την ποικιλομορφία των αναγκών τους·
- ▶ κατά περίπτωση, οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής συνεργάζονται με τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων ώστε να διασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών των θυμάτων·
- ▶ στις περιπτώσεις που οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής έρχονται σε επαφή με τα θύματα ή/και ζητούν τις απόψεις τους, τα τελευταία πρέπει να ενημερώνονται σαφώς ότι οι αποφάσεις σχετικά με την επιβολή κυρώσεων στους δράστες λαμβάνονται με βάση διάφορους παράγοντες και όχι μόνο με βάση τη ζημία που υπέστη ένα συγκεκριμένο θύμα·
- ▶ ακόμη και στις περιπτώσεις που οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής δεν εργάζονται άμεσα με τα θύματα, οι παρεμβάσεις πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα και τις ανάγκες των θυμάτων και να αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση των δραστών σε σχέση με τη ζημία που υπέστησαν τα θύματα και στην ανάληψη ευθύνης των δραστών για τις εν λόγω βλάβες·
- ▶ στις περιπτώσεις που οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής συμμετέχουν σε διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των δραστών, των θυμάτων και της κοινότητας πρέπει να καθορίζονται σαφώς και να αναγνωρίζονται. Πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη εκπαίδευση στο προσωπικό των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Όποια συγκεκριμένη παρέμβαση και αν χρησιμοποιείται, ο κύριος στόχος είναι να αποκατασταθεί το κακό που έγινε.⁸⁴

83. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 93-97.

84. Σύσταση (2018)8, Κανόνας 13

Η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών (2018)⁸⁵ τονίζει επίσης άλλες αρχές τις αποκαταστατικής δικαιοσύνης που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνική αρωγή, όπου εφαρμόζονται: εθελοντικός χαρακτήρας, διαβουλευτικός, έντιμος διάλογος, ανάλογο ενδιαφέρον για τις ανάγκες και τα συμφέροντα όσων εμπλέκονται, δίκαιος χαρακτήρας των διαδικασιών, συμφωνία βασισμένη στη συλλογική συναίνεση, εστίαση στην αναμόρφωση, επανένταξη και επίτευξη αμοιβαίας κατανόησης κ.λπ. Επιπλέον, η Σύσταση συστήνει ότι όταν οι δράστες καταδικάζονται σε επίβλεψη και βοήθεια από τις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, η αποκαταστατική δικαιοσύνη μπορεί να εφαρμοστεί πριν ή ταυτόχρονα με την επίβλεψη και τη βοήθεια, προκειμένου να εξεταστούν οι συμφωνίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης κατά τον καθορισμό των σχεδίων επίβλεψης και βοήθειας⁸⁵.

Δείκτης πολιτικής

Είναι σημαντικό οι εν λόγω κανονισμοί να εξετάζονται παράλληλα με τους κανονισμούς ή τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ (Handbook of Restorative Justice Program, 2006), του Συμβουλίου της Ευρώπης (Rec(99)19 σχετικά με τη διαμεσολάβηση σε ποινικές υποθέσεις) και της ΕΕ (οδηγία 2012/29/ΕΕ για τα θύματα). Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αποκαταστατική Δικαιοσύνη (European Forum for Restorative Justice) ή η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (Confederation of European Probation) μπορούν επίσης να τροφοδοτήσουν την επιμέλεια κοινωνικής αρωγής σε σχέση με την ευαισθητοποίηση για τα θύματα.

Παράδειγμα

Υπάρχουν χώρες στην Ευρώπη όπου η υπηρεσία επιμελητών κοινωνικής αρωγής δραστηριοποιείται σε μεγάλο βαθμό για την παροχή άμεσων υπηρεσιών στα θύματα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η Δημοκρατία της Τσεχίας, όπου το όνομα της υπηρεσίας είναι Υπηρεσία Κοινωνικής Αρωγής και Διαμεσολάβησης και στην οποία οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής παρέχουν υπηρεσίες διαμεσολάβησης μεταξύ θυμάτων και δραστών, εκτός από τις παραδοσιακές υπηρεσίες επίβλεψης των δραστών⁸⁶.

85. Σύσταση (2018)8, Κανόνας 4 και 58.

86. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Υπηρεσία Κοινωνικής Αρωγής και Διαμεσολάβησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, <https://www.pmscr.cz/en/about-pms/>

Πολλές οργανώσεις και δίκτυα σε ολόκληρη την Ευρώπη ασχολούνται με την αποκαταστατική δικαιοσύνη και τη χρήση της στο δικαστικό σύστημα, καθώς και ειδικότερα στο πλαίσιο κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Ένα ιδιαίτερα πολύτιμο δίκτυο, για τους επαγγελματίες και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, είναι το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αποκαταστατική Δικαιοσύνη.⁸⁷

87. European Forum for Restorative Justice <http://www.euforumrj.org>

13. Ηλεκτρονική επιτήρηση

Η ηλεκτρονική επιτήρηση ή «σήμανση», όπως περιγράφεται κάποιες φορές, υφίσταται από τη δεκαετία του 1990. Η ηλεκτρονική επιτήρηση χρησιμοποιήθηκε ως εναλλακτική λύση αντί της προσωρινής κράτησης για ανήλικους δράστες, ωστόσο σήμερα εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ποινικής δικαιοσύνης, από το προδικαστικό έως την εκτέλεση της ποινής και, για παράδειγμα, στο πλαίσιο της επίβλεψης των κρατουμένων μετά την απόλυση. Επιπλέον, μπορεί να χρησιμοποιείται για τους δράστες, αλλά και για τα θύματα (βλ. θύματα του προγράμματος ενδοοικογενειακής βίας στην Καταλονία) ή για τους αιτούντες άσυλο (βλ. Αγγλία, για παράδειγμα).

Η πρώτη γενιά ηλεκτρονικής επιτήρησης βασίστηκε στις ραδιοσυχνότητες - μια τεχνολογία που παρακολουθεί την παρουσία του ατόμου σε μια μοναδική τοποθεσία. Η δεύτερη γενιά ηλεκτρονικής επιτήρησης κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στην Ευρώπη και βασίζεται στο Παγκόσμιο Σύστημα Εντοπισμού Θέσης που παρακολουθεί την κινητικότητα⁸⁸.

Η ηλεκτρονική επιτήρηση είναι ένα από τα πιο ευέλικτα ποινολογικά μέσα: μπορεί να είναι απλώς ένα εργαλείο, μπορεί να είναι μια υποχρέωση, μπορεί να είναι μια βασική κύρωση, μπορεί να είναι μια διαδικασία που εφαρμόζεται εντός των καταστημάτων κράτησης κ.λπ.

Η ευελιξία και η διεύρυνσή της προσέλκυσαν την προσοχή του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο εστιάζει στην ηλεκτρονική επιτήρηση σε τουλάχιστον δύο από τις συστάσεις του: Επιτροπή Υπουργών Rec (2010)1 και Rec (2014)4. Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή διατυπώνουν δύο από τις σημαντικότερες αρχές ρύθμισης και πρακτικής της ηλεκτρονικής επιτήρησης:⁸⁹

- ▶ όταν χρησιμοποιείται ηλεκτρονική επιτήρηση στο πλαίσιο της επιμέλειας κοινωνικής αρωγής πρέπει να συνδυάζεται με παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην αναμόρφωση και στην υποστήριξη της αποχής

88. Nellis M. (2014), "Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: expansion, regulation and prospects", *Crime, Law and Social Change* αριθ. 62(4), σελ. 489-510· βλ. επίσης Nellis M. (2015). *Πρότυπα και Δεοντολογία στην Ηλεκτρονική Παρακολούθηση*. Συμβούλιο της Ευρώπης, <https://rm.coe.int/handbook-standards-ethics-in-electronic-monitoring-eng/16806ab9b0>

89. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 57 και 58.

- ▶ το επίπεδο τεχνολογικής επιτήρησης δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερο από αυτό που απαιτείται σε μια μεμονωμένη περίπτωση, λαμβανομένης υπόψη της σοβαρότητας του διαπραχθέντος αδικήματος και των κινδύνων που τίθενται για την ασφάλεια της κοινότητας.

Η σύσταση CM/Rec (2014)4 σχετικά με την ηλεκτρονική επιτήρηση παρέχει βασικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο ρύθμισης συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των βασικών αρχών, των δεοντολογικών ζητημάτων, του τρόπου διασφάλισης της προστασίας των δεδομένων, του τρόπου κατάρτισης του προσωπικού και του τρόπου εργασίας με το κοινό καθώς και σε σχέση με την έρευνα και την αξιολόγηση. Επομένως, το κείμενο αυτό περιλαμβάνει περισσότερες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την πρακτική.

Ενώ αντιλαμβανόμαστε τη δυσκολία επιλογής ορισμένων μόνο διατάξεων της Σύστασης αυτής, θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή των αναγνωστών στις ακόλουθες αρχές που μπορούν να βοηθήσουν στην αποφυγή ορισμένων επιπλοκών πολιτικής και πρακτικής:

- ▶ όταν η ηλεκτρονική επιτήρηση χρησιμοποιείται στο προδικαστικό στάδιο, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην γενικεύεται η χρήση της·
- ▶ κατά την επιβολή της ηλεκτρονικής επιτήρησης και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το είδος της, τη διάρκεια και τις λεπτομέρειες εφαρμογής της, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπός της στα δικαιώματα και τα συμφέροντα οικογενειών και τρίτων στο τόπο στον οποίο ο κατηγορούμενος ή ο δράστης βρίσκεται υπό περιορισμό·
- ▶ Η ηλεκτρονική επιτήρηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μεμονωμένο μέτρο για τη διασφάλιση της επίβλεψης και τη μείωση του εγκλήματος κατά τη συγκεκριμένη περίοδο εφαρμογής της. Προκειμένου να επιδιωχθεί η μακροπρόθεσμη αποχή από το έγκλημα, πρέπει να συνδυαστεί με άλλες επαγγελματικές παρεμβάσεις και υποστηρικτικά μέτρα που έχουν ως στόχο την κοινωνική επανένταξη των δραστών·
- ▶ σε περίπτωση που συμμετέχουν οργανισμοί του ιδιωτικού τομέα στην εφαρμογή αποφάσεων σχετικά με την επιβολή της ηλεκτρονικής επιτήρησης, η ευθύνη για την αποτελεσματική μεταχείριση των εμπλεκόμενων σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή δεοντολογικά και επαγγελματικά πρότυπα παραμένει στις δημόσιες αρχές·
- ▶ προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωση, διαφορα μέτρα μπορούν να εφαρμόζονται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Ειδικότερα, μπορεί να επιδιωχθεί η συγκατάθεση και η συνεργασία του κατηγορούμενου ή του δράστη ή να θεσπιστούν αποτρεπτικές κυρώσεις·

- ▶ πρέπει να αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού η ηλεκτρονική επιτήρηση ενός δράστη σε έναν τόπο κατοικίας από τον οποίο δεν έχει δικαίωμα να απομακρυνθεί κατά τη διάρκεια της επιτήρησης, προκειμένου να αποφεύγονται οι αρνητικές επιπτώσεις της απομόνωσης, σε περίπτωση που το άτομο μένει μόνο, αλλά και για την προστασία των δικαιωμάτων τρίτων που μπορεί να διαμένουν στο ίδιο μέρος·
- ▶ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί εξοπλισμός ηλεκτρονικής επιτήρησης για την πρόκληση εκούσιας σωματικής ή διανοητικής βλάβης ή πόνο σε έναν κατηγορούμενο ή δράστη·
- ▶ το προσωπικό πρέπει να εκπαιδεύεται ώστε να επικοινωνεί με ευαισθησία με τους κατηγορούμενους και τους δράστες, να τους ενημερώνει σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας με τρόπο και γλώσσα που μπορούν να κατανοήσουν, σχετικά με τις επιπτώσεις της στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και σχετικά με τις συνέπειες της κατάχρησής της.

Η συμμόρφωση με αυτές τις αρχές θα εξασφαλίσει μια αποτελεσματική, ανθρώπινη και δεοντολογική χρήση της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε όλη την Ευρώπη και θα αποτρέψει επικίνδυνες εξελίξεις, όπως η χρήση συσκευών ηλεκτροσόκ, οι οποίες μπορούν να ενεργοποιηθούν εξ αποστάσεως όταν ένας αλγόριθμος εντοπίσει κάποια ύποπτη δραστηριότητα. Σε ορισμένους ακαδημαϊκούς από την Αυστραλία αποδίδεται⁹⁰ ότι εισήγαγαν εκ νέου στη συζήτηση μια υπερβολικά τιμωρητική μορφή ηλεκτρονικής παρακολούθησης που την αποκαλούν «τεχνολογικό εγκλεισμό». Αυτή η τεχνολογία θα μπορούσε να αφορά τη σχεδόν συνεχή οπτικοακουστική και απτική⁹¹ παρακολούθηση από απόσταση με τη χρήση συσκευής ηλεκτροσόκ στο βραχιόλι αστραγάλου, το οποίο μπορεί να ενεργοποιηθεί από έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή εάν ο αλγόριθμος ανιχνεύσει κάποια ύποπτη ή παράνομη δραστηριότητα. Το ενδεχόμενο δυσανάλογης χρήσης μιας τέτοιας τεχνολογίας και το προφανές ενδεχόμενο εμπλοκής στοιχείων βασανισμού συνεπάγεται ότι αυτή η πρωτοβουλία είναι τουλάχιστον αμφισβητούμενη εάν όχι απόλυτα καταδικαστέα.

Η δεοντολογική χρήση της τεχνολογίας και των αλγορίθμων στα συστήματα δικαιοσύνης μπορεί επίσης να βασιστεί στον πρώτο Χάρτη Δεοντολογίας για τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης του Συμβουλίου της Ευρώπης στα

90. Nellis M. (2018), “Clean and Dirty Electronic Monitoring”, Justice Trends αριθ. 3, <https://justice-trends.press/shaping-lives-the-use-of-electronic-monitoring/>

91. Η «απτική» τεχνολογία, η οποία είναι γνωστή και ως κιναισθητική επικοινωνία ή αφή τρισδιάστατων αντικειμένων, αποτελεί μια τεχνολογία που μπορεί να δημιουργήσει μια εμπειρία αφής, δύναμης, δονήσεων ή κίνησης για τον χρήστη.

δικαστικά συστήματα και το περιβάλλον τους.⁹² Μία από τις σημαντικότερες αρχές που περιλαμβάνονται σε αυτό το έγγραφο που έχει επίσης συνέπειες στη χρήση της ηλεκτρονικής επιτήρησης είναι η αρχή «υπό τον έλεγχο του χρήστη» που αποκλείει τις προσεγγίσεις κανονιστικού χαρακτήρα και εξασφαλίζει ότι οι χρήστες είναι ενημερωμένοι χρήστες και διατηρούν τον έλεγχο των επιλογών τους.

92. European Commission for the Efficiency of Justice (2018), Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment, <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

14. Συνεργασία με τα καταστήματα κράτησης

Παρόλο που, εξ ορισμού, η διαχείριση των κοινοτικών κυρώσεων, όπως η κοινωνική αρωγή, πραγματοποιείται συνήθως στην κοινότητα, αυτό δεν αποκλείει το γεγονός ότι οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής αποτελούν μέρος του ευρύτερου συστήματος ποινικής δικαιοσύνης και κάθε τμήμα αυτού του συστήματος επηρεάζει τα άλλα. Ομοίως, οι δράστες δεν εμπίπτουν στις ξεχωριστές κατηγορίες εκείνων που (μόνο) αποφυλακίζονται ή (μόνο) υπόκεινται σε κοινοτικές κυρώσεις: σαφώς, υπάρχει σημαντική αλληλεπικάλυψη μεταξύ εκείνων που αποφυλακίζονται και εκείνων που υπόκεινται σε κυρώσεις εντός της κοινότητας. Οι κοινοτικές κυρώσεις είναι συχνά εναλλακτικές («άμεσες» ή άλλες) αντί των ίδιων των στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων, και οι ποινικές κυρώσεις συχνά ενσωματώνουν στοιχεία στερητικά της ελευθερίας με στοιχεία που βασίζονται στην κοινότητα, όπως η επίβλεψη μετά την απόλυση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Ο ορισμός των κοινοτικών κυρώσεων, στους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή,⁹³ περιλαμβάνει τα εξής:

«...τρόπους έκτισης μιας στερητικής της ελευθερίας ποινής εκτός ενός καταστήματος κράτησης» καθώς και «κυρώσεις και μέτρα με τα οποία οι δράστες παραμένουν στην κοινότητα και τα οποία περιλαμβάνουν ορισμένους περιορισμούς στην ελευθερία τους με την επιβολή όρων ή/και υποχρεώσεων» και «κάθε κύρωση που επιβάλλεται από μια δικαστική ή διοικητική αρχή και κάθε μέτρο που λαμβάνεται πριν από μια απόφαση για την επιβολή μιας κύρωσης ή αντί αυτής».

Επιπλέον, ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται υπό κράτηση ανά πάσα στιγμή μπορεί να περιλαμβάνει άτομα που δεν έχουν συμμορφωθεί με την επίβλεψη στην κοινότητα και τίθενται υπό κράτηση λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την εν λόγω μη συμμόρφωση. Εν γένει, οι πληθυσμοί που υπόκεινται

93. Μέρος 1, σχετικά με το σκόπο και το πεδίο εφαρμογής. Αυτή η ενότητα των κανόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή περιλαμβάνει επίσης έναν χρήσιμο ορισμό της έννοιας της «μέριμνας μετά την απόλυση»: σημαίνει τη διαδικασία επανένταξης του δράστη, σε εθελοντική βάση και μετά την οριστική απόλυση του από τον χώρο κράτησης, στην κοινότητα κατά τρόπο εποικοδομητικό, οργανωμένο και επιβλεπόμενο. Στους παρόντες κανόνες, ο όρος διακρίνεται από τον όρο «αποκατάσταση» ο οποίος αναφέρεται στην υποχρεωτική συμμετοχή μετά την απόλυση από τον χώρο κράτησης.

σε «στερητικές της ελευθερίας» και «μη στερητικές της ελευθερίας» κυρώσεις δεν είναι σε καμία περίπτωση ξεχωριστές και διακριτές ομάδες, αλλά είναι πιθανότερο να αλληλοσυνδέονται και να αναμειγνύονται συνεχώς.

Οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες⁹⁴ είναι σαφείς όταν αναφέρουν ότι ενώ η δημόσια ασφάλεια και η τάξη, καθώς και ο τιμωρητικός ρόλος της επιβολής μίας στερητικής της ελευθερίας ποινής είναι σημαντικά στοιχεία, ο μειωμένος κίνδυνος μελλοντικής υποτροπής, και η επανένταξη του κρατούμενου στην κοινωνία μετά την απόλυση, αποτελούν συμπληρωματικούς ρόλους για το σωφρονιστικό σύστημα και πρέπει να είναι μέρος κάθε σωφρονιστικού συστήματος ή καθεστώτος.

Πράγματι, ο Κανόνας 6 (Βασικές Αρχές) αναφέρει τα εξής:

Η συνολική διαχείριση της κράτησης θα γίνεται έτσι ώστε να διευκολύνεται η επανένταξη των ατόμων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους στην ελεύθερη κοινωνία.

Οι κανόνες αυτοί αναγνωρίζουν επίσης τον ρόλο που διαδραματίζουν οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην αναμόρφωση και την επανένταξη των κρατούμενων, για παράδειγμα, υπογραμμίζοντας την αξία των αξιολογήσεων της υπηρεσίας επιμελητών κοινωνικής αρωγής (συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων πριν από την επιβολή κυρώσεων που ενδεχομένως διεξήχθησαν από επιμελητές κοινωνικής αρωγής) κατά την εφαρμογή κατάλληλων και αποτελεσματικών προγραμμάτων για τους κρατούμενους. Οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες επισημαίνουν επίσης τρόπους με τους οποίους μπορεί να διευκολυνθεί η συνεργασία των σωφρονιστικών αρχών με υπηρεσίες, όπως οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ώστε να βελτιωθεί η αποκατάσταση και η επανένταξη των κρατούμενων μετά την απόλυση. Η συνεργασία αυτή περιλαμβάνει την έγκαιρη παροχή βοήθειας σε κρατούμενους, ξεκινάει νωρίς κατά τη στερητική της ελευθερίας ποινή, μεταξύ άλλων για εκείνους στους οποίους έχουν επιβληθεί μακροχρόνιες ποινές, λαμβάνει υπόψη την αξία των προγραμμάτων πρόωρης απόλυσης και πρόωρης απόλυσης υπό όρους, συμπεριλαμβανομένης της επιμέλειας, και επικεντρώνεται μεταξύ άλλων στη σημασία της στήριξης από την οικογένεια και της πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης. Αποτελεί ασφαλώς απαραίτητη προϋπόθεση για τις σωφρονιστικές αρχές να παρέχουν την κατάλληλη πρόσβαση στους κρατούμενους, καθώς και άλλη κατάλληλη βοήθεια, στους επιμελητές κοινωνικής αρωγής και άλλες σχετικές υπηρεσίες, ώστε να εργάζονται κατ'αυτόν τον τρόπο με τα άτομα υπό κράτηση. Αυτό το θεμελιώδες ζήτημα της πρόσβασης στους κρατούμενους εξετάζεται ειδικά στους

94. Σύσταση (2006)2 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες.

Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες⁹⁵ καθώς και στους Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή⁹⁶.

Σε ορισμένες ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες, όπως στην Ιρλανδία και στη Ρουμανία, η Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και ο τομέας των καταστημάτων κράτησης αποτελούν χωριστούς οργανισμούς, αν και μπορεί να είναι υπηρεσίες ή τμήματα του ίδιου Υπουργείου Δικαιοσύνης για παράδειγμα. Σε άλλες, όπως στην Αγγλία και την Ουαλία, στη Νορβηγία ή την Κροατία, ο τομέας των καταστημάτων κράτησης και της κοινωνικής αρωγής αποτελούν έναν οργανισμό. Ακόμη και στον τελευταίο, «συνδυασμένο» τύπο δομής, μπορεί να υπάρχουν διαφορές στους τρόπους με τους οποίους γίνεται η διαχείριση των αντίστοιχων «κλάδων» του ενοποιημένου οργανισμού «σωφρονισμού», καθώς και στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών. Οι διαφορές αυτές δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών. Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι υπάρχει μια γενική παραδοχή σύμφωνα με την οποία ανεξαρτήτως της οργανωτικής δομής, οι τομείς της κοινωνικής αρωγής και των καταστημάτων κράτησης πρέπει να συνεργάζονται στον μέγιστο δυνατό βαθμό, προκειμένου να επιτυγχάνονται οι αντίστοιχοι και αμοιβαίοι στόχοι τους.

Υπάρχει ορισμένες φορές διαφωνία σε σχέση με το εάν είναι καλύτερο, για τον συντονισμό και την υλοποίηση της υπηρεσίας, οι υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής και καταστημάτων κράτησης να αποτελούνται από τμήματα μιας μοναδικής υπηρεσίας, ή εάν θα είναι καλύτερο να είναι ξεχωριστά, αλλά στενά συνεργαζόμενα όργανα. Στην πραγματικότητα, στις περισσότερες ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες πιθανότατα οι τομείς κοινωνικής αρωγής και καταστημάτων κράτησης είναι οργανωμένοι και λειτουργούν ξεχωριστά σε κάποιο βαθμό. Ενώ, εκ πρώτης όψης, το ερώτημα μπορεί να φαίνεται ότι περιστρέφεται γύρω από τον «ξεχωριστό» ή τον «συνδυασμένο» χαρακτήρα, μπορεί να υπάρχουν μικρές διαφορές όσον αφορά τον τρόπο διάρθρωσης των συστημάτων και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν στην πράξη. Η ύπαρξη ενός «συνδυασμένου» οργανισμού από διοικητικής άποψης δεν αποτελεί κατ' ανάγκη εγγύηση για την ομαλή συνεργασία, όπως και ο ξεχωριστός χαρακτήρας δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη έλλειψη συντονισμού. Εντούτοις, οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή αναγνωρίζουν την απόλυτη ανάγκη διϋπηρεσιακής συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής και καταστημάτων κράτησης, ανεξάρτητα από το πώς είναι οργανωτικά δομημένοι και αναφέρουν ότι:⁹⁷

95. Σύσταση (2006)2, Κανόνες 103 και 107.

96. Σύσταση (2010), Κανίνας 60.

97. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 39.

Ανεξάρτητα από το αν οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής και η υπηρεσία των καταστημάτων κράτησης αποτελούν μέρη ενός ενιαίου οργανισμού, πρέπει να συνεργάζονται στενά προκειμένου να συμβάλουν στην ομαλή μετάβαση του δράστη από τη ζωή στο κατάστημα κράτησης στη ζωή στην κοινότητα.

Παράδειγμα

Στην Ιρλανδία, οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής και οι υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης είναι χωριστά και διακριτά όργανα, αν και είναι και οι δύο υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Ισότητας. Συνεργάζονται στενά σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένου ενός κοινού στρατηγικού σχεδίου για αυτή τη συνεργασία. Επιπλέον, υπάρχουν περίπου πενήντα υπάλληλοι της υπηρεσίας επιμελητών κοινωνικής αρωγής και που εργάζονται σε ιρλανδικά καταστήματα κράτησης, ενώ υπάρχουν αρκετοί υπάλληλοι των υπηρεσιών καταστημάτων κράτησης που συσχετίζονται με τους συναδέλφους τους της υπηρεσίας κοινωνικής αρωγής στα κεντρικά γραφεία των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την από κοινού διαχείριση διϋπηρεσιακών σχεδίων και άλλων κοινών προγραμμάτων. Αυτή η διϋπηρεσιακή συνεργασία έχει αναγνωριστεί δημοσίως από πολλά βραβεία αριστείας του ιρλανδικού δημόσιου τομέα τα τελευταία χρόνια.

Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή υποδεικνύουν στη συνέχεια την αξία των συμφωνιών μεταξύ των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής και των σωφρονιστικών οργάνων, ταυτόχρονα με την ανάγκη θέσπισης σαφών κανόνων για το επαγγελματικό απόρρητο, την προστασία των δεδομένων και την ανταλλαγή πληροφοριών, που πρέπει να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία, και διευκρινίζουν πού έχουν θεσπιστεί τέτοιες συμπράξεις μεταξύ υπηρεσιών. Υπάρχουν επίσης κανόνες σχετικά με την επίβλεψη των κρατούμενων που έχουν απολυθεί πρόωρα και σε σχέση με τη μέριμνα μετά την απολυση, σε εθελοντική βάση, αφού ολοκληρωθεί η επίβλεψη μετά την απόλυση⁹⁸.

Παράδειγμα

Ένα καλό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής και οι υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης μπορούν να συνεργάζονται στενά είναι η προετοιμασία για την απόλυση και η

98. Αυτόθι., Κανόνες: 40-41 και 61-62.

μέριμνα μετά από αυτή. Το πρόγραμμα «Μείωση του κινδύνου υποτροπής» το οποίο αναπτύχθηκε για παράδειγμα στη Ρουμανία, περιλαμβάνει τόσο το προσωπικό των καταστημάτων κράτησης καταστημάτων κράτησης, όσο και τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής που πραγματοποιούν ομαδικές ή ατομικές συνεδρίες εντός και εκτός των καταστημάτων κράτησης, ανάλογα με το ατομικό σχέδιο που έχει αναπτυχθεί με τον κρατούμενο.

15. Ριζοσπαστικοποίηση και εργασία με βίαιους εξτρεμιστές δράστες

Αν και το θέμα φαίνεται να είναι πρόσφατο, οι ανησυχίες σχετικά με τους βίαιους εξτρεμιστές και τρομοκράτες υφίστανται τουλάχιστον από το 1963, όταν εγκρίθηκε η πρώτη διεθνής σύμβαση από τα Ηνωμένα Έθνη (Σύμβαση περί παραβάσεων και άλλων τινών πράξεων τελουμένων επί αεροσκαφών).⁹⁹ Το Συμβούλιο της Ευρώπης ασχολήθηκε περισσότερο με το θέμα αυτό το 2005, όταν εγκρίθηκε η Σύμβαση για την πρόληψη της τρομοκρατίας.¹⁰⁰ Έως το 2019, τριάντα εννέα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση την είχαν επικυρώσει. Η μεγάλη αξία αυτού του κειμένου συνίσταται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι παρέχει έναν πολύ σαφή ορισμό του «τρομοκρατικού εγκλήματος»: ενθαρρύνει τα κράτη να εφαρμόσουν πολιτικές πρόληψης και συστήνει μέτρα για την προστασία των θυμάτων. Η αντιτρομοκρατική στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης 2018-2022¹⁰¹ δίνει έντονη έμφαση στον ρόλο των γυναικών για την πρόληψη της τρομοκρατίας και στη σημασία της αξιολόγησης των επιμέρους κινδύνων. Το Σχέδιο Δράσης για την οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς 2016-2019¹⁰² συμπληρώνει τα υπόλοιπα κείμενα υπογραμμίζοντας τη σημασία της εκπαίδευσης και της προαγωγής της κοινωνικής δικαιοσύνης και καταπολεμώντας τις διακρίσεις και τη μισαλλοδοξία.

Όλες αυτές οι σημαντικές αρχές και άλλες συστάσεις πολιτικής και πρακτικής περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και τη διαχείριση βίαιων εξτρεμιστών σε καταστήματα κράτησης και σε υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής.¹⁰³ Και τα δύο κείμενα βασίζονται στην παρατήρηση ότι ο υπερπληθυσμός, οι ανεπαρκείς συνθήκες εντός των καταστημάτων κράτησης, οι διακρίσεις λόγω ρατσισμού και η

99. *Ηνωμένα Έθνη (1963), Σύμβαση περί παραβάσεων και άλλων τινών πράξεων τελουμένων επί αεροσκαφών.*

100. *Συμβούλιο της Ευρώπης (2005), Convention on the Prevention of Terrorism, Σύμβαση για την πρόληψη της τρομοκρατίας.*

101. *Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (2018), Council of Europe Counter-Terrorism Strategy (2018-2022).*

102. *Council of Europe (2016), The Action Plan on Building Inclusive Societies, 2016-2019.*

103. *Council of Europe (2016), Council of Europe Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism. Council of Europe (2017) Handbook for Prison and Probation Services regarding radicalization and violent extremism*

ισλαμοφοβία, καθώς και τα δυσανάλογα πειθαρχικά μέτρα μπορεί να αποτελούν παράγοντες που μπορούν να αυξήσουν τη ριζοσπαστικοποίηση μεταξύ των δραστών. Προκειμένου να προληφθεί ο ριζοσπαστισμός και να προωθηθεί η κοινωνική επανένταξη, οι Κατευθυντήριες γραμμές και το Εγχειρίδιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και τη διαχείριση βίαιων εξτρεμιστών σε καταστήματα κράτησης και σε υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής προωθούν ορισμένες πρακτικές συστάσεις που πρέπει να τηρούνται από τις υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και τις κοινωνικές αρωγής:

- ▶ πρέπει να υπάρχει σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλες τις κατηγορίες δραστών, συμπεριλαμβανομένων των βίαιων εξτρεμιστών δραστών·
- ▶ οι πρακτικές αποριζοσπαστικοποίησης και απεμπλοκής πρέπει να βασίζονται στην καλή κατανόηση των διαδικασιών ριζοσπαστικοποίησης και των διαθέσιμων στοιχείων ερευνών σχετικά με αυτές τις παρεμβάσεις·
- ▶ το προσωπικό πρέπει να εκπαιδεύεται και να υποστηρίζεται ώστε να εργάζεται αποτελεσματικά με αυτήν την κατηγορία πελατών·
- ▶ Οι βίαιοι εξτρεμιστές δράστες δεν αποτελούν μονολιθική κατηγορία. Υπάρχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά τα οποία αφορούν διαφορετικούς τύπους βίαιων εξτρεμιστών δραστών (π.χ. τζιχαντιστές, δεξιός και αριστερός εξτρεμισμός, κ.λπ.)·
- ▶ οι παρεμβάσεις με αυτή την ομάδα πρέπει να είναι εξατομικευμένες και πολυτροπικές. Οι παρεμβάσεις πρέπει ενδεχομένως να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, μη κρατικούς φορείς, θρησκευτικούς ηγέτες, πρώην βίαιους εξτρεμιστές δράστες, θύματα κ.λπ.·
- ▶ η αξιολόγηση των κινδύνων και των αναγκών πρέπει να πραγματοποιείται από πολυτομεακές ομάδες. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στους δράστες που είναι επιρρεπείς στη ριζοσπαστικοποίηση. Πρέπει να ζητούνται και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των δραστών. Η αξιολόγηση των κινδύνων και των αναγκών πρέπει να διεξάγεται βάσει τυποποιημένων εργαλείων, ειδικά προσαρμοσμένων για τον εντοπισμό του κινδύνου ριζοσπαστικοποίησης και τον καθορισμό των στόχων των παρεμβάσεων·
- ▶ η διϋπηρεσιακή συνεργασία είναι απαραίτητη για την κάλυψη και των δύο πτυχών: την προστασία του κοινού και την αναμόρφωση των δραστών. Οι υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και κοινωνικής αρωγής δεν πρέπει να εργάζονται μεμονωμένα, αλλά να επικοινωνούν και να δημιουργούν δεσμούς με τις οργανώσεις της κοινότητας και τις αστυνομικές υπηρεσίες ή τις υπηρεσίες ασφαλείας, κατά περίπτωση,

- προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνέχιση των ειδικών προγραμμάτων ή της μέριμνας μετά την απόλυση·
- ▶ οι πρώην κρατούμενοι πρέπει να βοηθούνται να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές δομές υποστήριξης στην κοινότητα από εκείνες που ενδέχεται να συνέβαλαν ή να υποστήριξαν τη ριζοσπαστικοποίησή τους. Οι οικογένειες και τα κοινωνικά δίκτυα πρέπει να συμμετέχουν εάν θεωρηθεί ότι έχουν δυνητικά θετική επίδραση στη διαδικασία αποκατάστασης (resettlement)·
 - ▶ ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται σε ανήλικους και νεαρούς δράστες, γυναίκες και άτομα που έχουν προβεί σε παραβατικές πράξεις για πρώτη φορά·
 - ▶ Η ηλεκτρονική επιτήρηση και άλλα μέτρα ελέγχου μπορούν να συνδυαστούν με άλλες επαγγελματικές παρεμβάσεις με στόχο την κοινωνική επανένταξη των δραστών.

Συνιστάται επίσης περαιτέρω μελέτη σχετικά με αυτό το θέμα.¹⁰⁴

104. UNODC (2016), Handbook on the management of violent extremist prisoners and prevention of radicalization to violence in prisons https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf Radicalisation Awareness Network - Prison and Probation Working Group (2019), *Approaches to countering radicalisation and dealing with violent extremist and terrorist offenders in prisons and probation*, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-p-and-p_en

16. Εργασία μέσω συμπράξεων· πολυκλαδική εργασία· συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η αποτελεσματική εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων γενικότερα, ιδίως η εργασία στον τομέα της κοινωνικής αρωγής, απαιτεί ευαισθητοποίηση και γνώση της σημασίας των διύπηρεσιακών και πολυεπιστημονικών προσεγγίσεων σε σχέση με αυτό το έργο. Το διύπηρεσιακό έργο έχει οριστεί ως εξής:

Σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων οργανισμών που αποσκοπεί στην αύξηση της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και της εξοικονόμησης προσπαθειών των παρεμβάσεων με συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες-στόχους αμοιβαίου ενδιαφέροντος για κάθε υπηρεσία¹⁰⁵.

Αυτή η αναγνώριση της σημασίας και της αξίας της διύπηρεσιακής συνεργασίας για την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αναφέρεται με μεγαλύτερη σαφήνεια στους Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων¹⁰⁶ ως εξής:

Οι εκτελεστικές αρχές θα συνεργάζονται με άλλες υπηρεσίες του δικαστικού συστήματος, με φορείς υποστήριξης και με την ευρύτερη κοινωνία των πολιτών, προκειμένου να εκτελούν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις τους με αποτελεσματικό και δίκαιο τρόπο.

Αυτή η απαίτηση για συνεργασία περιλαμβάνεται και στους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή¹⁰⁷. Ενώ τα σχετικά πρότυπα και οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης δίνουν έμφαση στα ατομικά χαρακτηριστικά των προσώπων που εκτίουν κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα και συνεπώς στην ανάγκη κατάλληλα εξατομικευμένων και προσαρμοσμένων προσεγγίσεων όσον αφορά την επίβλεψη τους,

105. Canton R. and Hancock D. (eds.) (2007), Dictionary of Probation and Offender Management, Willan Publishing, Cullompton, pp.142-144.

106. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 74.

107. Σύσταση (2010)1, ιδίως οι Κανόνες: 31, 35 και 37-38.

αναγνωρίζουν εξίσου¹⁰⁸ ότι η εφαρμογή κυρώσεων ή μέτρων συχνά συνεπάγεται τη συνεργασία με άλλες υπηρεσίες και άτομα, η οποία με τη σειρά της απαιτεί την ανάπτυξη κατάλληλων επαγγελματικών εργασιακών σχέσεων από το προσωπικό της αρμόδιας για την εφαρμογή αρχής και από τους συμμετέχοντες οργανισμούς ή ιδιώτες, καθώς και την «καίρια» σχέση μεταξύ του κατηγορούμενου ή του δράστη και του επιμελητή κοινωνικής αρωγής. Όλα αυτά πρέπει να εστιάζουν στη μείωση της υποτροπής και στην κοινωνική επανένταξη.

Αναγνωρίζοντας τον ρόλο της ευρύτερης κοινότητας και των διάφορων οργανισμών που μπορούν να βοηθήσουν στην επανένταξη των δραστών, είναι σημαντικό οι αρμόδιες για την εφαρμογή αρχές να συνεργάζονται ενεργά με άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς και τοπικές κοινότητες για την κάλυψη των αναγκών των κατηγορουμένων ή των δραστών, την προώθηση της κοινωνικής τους ένταξης και την προαγωγή της ασφάλειας της κοινότητας, καθώς και για την ενεργό ενθάρρυνση των ατόμων και των οργανισμών - δημόσιων και ιδιωτικών - ώστε να συνεργαστούν για την επίτευξη αυτών των στόχων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν για παράδειγμα οι πτυχές της εφαρμογής κοινοτικών κυρώσεων ή μέτρων «ανατίθενται εργολαβικά» σε άλλους φορείς, συνιστάται να υπάρχουν γραπτές συμφωνίες όσον αφορά τον τρόπο διαχείρισης.¹⁰⁹ Οι Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή περιγράφουν¹¹⁰ γιατί οι εν λόγω γραπτές συμφωνίες είναι χρήσιμες, ιδίως όσον αφορά ευαίσθητα θέματα όπως η προστασία των δεδομένων πελατών και η εμπιστευτικότητα.

Αυτό το είδος διϋπηρεσιακής συνεργασίας απαιτείται ιδιαίτερα για συγκεκριμένους τύπους εργασίας, ιδίως εργασία που αφορά ορισμένες κατηγορίες δραστών. Για παράδειγμα, η Σύσταση (2014) 3 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τους επικίνδυνους δράστες¹¹¹ περιέχει μια τέτοια διάταξη. Ομοίως, το Εγχειρίδιο και οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη ριζοσπαστικοποίηση και τον βίαιο εξτρεμισμό υπογραμμίζουν τον ουσιώδη χαρακτήρα μιας τέτοιας συνεργασίας, ξεκινώντας από την ανταλλαγή πληροφοριών και την κοινή αξιολόγηση κινδύνων και τον προγραμματισμό υποθέσεων κ.λπ.

108. Για παράδειγμα, βλ. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 31.

109. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 50-51 και 55.

110. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 40-41.

111. Recommendation (2014) 3 of the Committee of Ministers concerning dangerous offenders, Κανόνες 36 και 50.

Δείκτης πολιτικής

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχει επισημανθεί ότι, ενώ η διύπηρεσιακή συνεργασία μπορεί να θεωρηθεί εποικοδομητική, όταν αποδεικνύεται ότι συμβάλλει στην προγραμματική επιτυχία, η εν λόγω συνεργασία μπορεί να συνεπάγεται σημαντικά οργανωτικά γενικά έξοδα και ότι η λύση για την αντιμετώπιση «της πολυπλοκότητας της αποτελεσματικής διύπηρεσιακής εργασίας περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας κατάλληλης και αφοσιωμένης ηγετικής ομάδας, την επίτευξη της σαφήνειας των στόχων, των σκοπών και των επαγγελματικών ρόλων και τον καθορισμό σχεδίων δράσης και μέτρων αξιολόγησης»¹¹².

Ωστόσο, αν και μπορεί να αποτελέσει ένδειξη που εφιστά προσοχή, μια τέτοια προειδοποίηση δεν είναι λόγος να μην προσπαθήσουμε να εξασφαλίσουμε ότι μια τέτοια συνεργασία επιτυγχάνεται στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Επιπλέον, είναι πιθανό αδιαμφισβήτητο ότι η διύπηρεσιακή συνεργασία αποτελεί βασικό θεμέλιο για την επιτυχή εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, όπως αναφέρεται στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης, και στα πορίσματα διεθνών επιστημονικών ερευνών.

112. Canton R. και Hancock D. (συντ.) (2007), *Dictionary of Probation and Offender Management*, Willan Publishing, Cullompton, σελ.143-144.

17. Η φωνή και η οπτική των δραστών

Το τελευταίο διάστημα δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη «φωνή του δράστη» κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Ένας από τους κύριους λόγους για αυτό είναι η έννοια της «ειδικής γνώσης» του χρήστη των υπηρεσιών. Ενώ οι έμμισθοι επαγγελματίες, για παράδειγμα, πρέπει να έχουν, και έχουν, ιδιαίτερη εμπειρία, μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της επαγγελματικής τους εμπειρίας και του ρόλου τους, αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ότι η πραγματική εμπειρία όσων εκτίουν κοινοτικές και άλλες κυρώσεις, για παράδειγμα, καθώς και οι δυσάρεστες εμπειρίες της παιδικής ηλικίας και άλλες εμπειρίες της ζωής, προσδίδει ένα συγκεκριμένο επίπεδο και τύπο «ειδικής γνώσης» και ενσυναίσθησης. Έχουμε ήδη αναφερθεί ανωτέρω (βλ. ενότητα σχετικά με τη Συμμετοχή της Κοινότητας) στην παρέμβαση που έκαναν και την εμπειρία που μοιράστηκαν δύο άνδρες με άμεση εμπειρία στην λήψη υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής και των καταστημάτων κράτησης στην Ιρλανδία, κατά την διάρκεια της Διάσκεψη Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής στην Ολλανδία το 2017.

Η πραγματική εμπειρία των δραστών ή των πρώην δραστών μπορεί να αναγνωριστεί και να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους:

- ▶ κατά τις άμεσες παρεμβάσεις σε αποδέκτες των υπηρεσιών, η εμπειρία τους μπορεί και πρέπει να αναγνωριστεί·
- ▶ μπορεί να ζητείται η γνώμη των αποδεκτών των υπηρεσιών, στο πλαίσιο «ερευνών εξυπηρέτησης πελατών», αξιολόγησης, έρευνας και σχεδιασμού στρατηγικών σχεδίων και παροχής υπηρεσιών, και
- ▶ οι αποδέκτες των υπηρεσιών μπορούν να απασχολούνται ή να συνάπτουν απευθείας συμβάσεις για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών στις αρμόδιες αρχές.

Πρακτική συμβουλή

Ένα παράδειγμα εργαλείου που μπορεί να συλλάβει την πραγματική εμπειρία των δραστών υπό επίβλεψη είναι το Ευρωβαρόμετρο σχετικά με την εμπειρία στην κοινωνική αρωγή, το οποίο περιλαμβάνει διαφορετικές διαστάσεις της εμπειρίας επίβλεψης πέρα από την ικανοποίηση, όπως: επίβλεψη και νομιμότητα, επίβλεψη και ποιότητα της σχέσης, επίβλεψη και παραβίαση κ.λπ.¹¹³

Οι Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων¹¹⁴ αναφέρουν τα εξής:

Οι εκτελεστικές αρχές θα δίνουν τη δυνατότητα και θα ενθαρρύνουν τους κατηγορούμενους και τους δράστες να τις ενημερώνουν σχετικά με την εμπειρία τους από την εποπτεία, ώστε να βελτιώνονται οι πολιτικές και οι πρακτικές. Όταν οι εν λόγω αρχές συνεργάζονται με θύματα, θα ζητείται και η γνώμη των θυμάτων.

Δείκτης πολιτικής

Ένα άρθρο των Nicola Barr και Gillian Montgomery,¹¹⁵ στην έκδοση του 2016 της Irish Probation Journal, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο σε αυτό το πλαίσιο. Σε αυτό, οι συντάκτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ενώ η ποιότητα της σχέσης μεταξύ χρηστών των υπηρεσιών και των εργαζομένων είναι καθοριστικής σημασίας για την προώθηση της αποχής από παραβατικές πράξεις, δεν γνωρίζουμε πολλά για την πολυπλοκότητα αυτών των αλληλεπιδράσεων και ότι διάφορα φόρουμ χρηστών υπηρεσιών μπορούν να διευκολύνουν αυτόν τον διάλογο, ώστε να επικοινωνήσουν θετικές αλλαγές σε επίπεδο πρακτικής. Οι συντάκτες αυτού του άρθρου διερευνούν επίσης τις πρακτικές ευκαιρίες που έχουν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής να αναπτύξουν αυτό το είδος σχέσης γενικότερα, αλλά και ειδικότερα εντός του δικού τους οργανισμού.

113. Για περισσότερες πληροφορίες: Durnescu I. et al. (2018), "Experiencing offender supervision in Europe: The Eurobarometer-Lessons from the pilot study", *Probation Journal* αριθ. 65(1), σελ. 7-26, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/02644550517748360>

114. Σύσταση (2017)3, Κανόνας 104.*

115. Barr N. και Montgomery G. (2016), "Service User Involvement in Service Planning in the Criminal Justice System: Rhetoric or Reality?", *Irish Probation Journal* Τόμ. 13, σελ. 143-155, [http://www.probation.ie/EN/PB/0/F4F44068A5007CAB8025805E002BD5D_F/\\$File/NicolaBarr_GillianMontgomery_IPJ.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/F4F44068A5007CAB8025805E002BD5D_F/$File/NicolaBarr_GillianMontgomery_IPJ.pdf)

18. Εργασία με εθελοντές

Μεγάλο μέρος της ιστορίας της εργασίας των επιμελητών κοινωνικής αρωγής, καθώς και οι διάφορες εκδηλώσεις της σε όλο τον κόσμο, περιλαμβάνει χρήσιμες πληροφορίες από εθελοντές. Αυτή η συμμετοχή μπορεί να είναι είτε στο εισαγωγικό στάδιο της ανάπτυξης ενός συστήματος, είτε μέσω της συνεχιζόμενης συμμετοχής εκπροσώπων της κοινότητας σε σχέδια και προγράμματα κοινωνικής αρωγής. Αξίζει να υπενθυμιστεί ότι στα κράτη μέλη όπου υπάρχει μακρά ιστορία κοινωνικής αρωγής και κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, η ιστορία τέτοιων προγραμμάτων αφορά συχνά εθελοντικά κινήματα, τα οποία συχνά ξεκίνησαν με πρωτοβουλία ενός ατόμου ή ενός μικρού αριθμού ομοϊδεατών, τους οποίους ενώνει το κοινό ενδιαφέρον και η δέσμευση για την παροχή εναλλακτικών λύσεων αντί των στερητικών της ελευθερίας ποινών. Ο ρόλος και η συμβολή των εθελοντών σε διάφορες πτυχές της εργασίας κοινωνικής αρωγής αναγνωρίζεται και προβλέπεται στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Σύμφωνα με τους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή:¹¹⁶

Εθελοντής νοείται το άτομο που εκτελεί δραστηριότητες κοινωνικής αρωγής χωρίς να πληρώνεται για τις υπηρεσίες που προσφέρει. Αυτό δεν αποκλείει την καταβολή ενός μικρού χρηματικού ποσού σε εθελοντές για την κάλυψη των εξόδων της εργασίας τους.

Η αξία και η θέση των εθελοντών στο έργο της κοινωνικής αρωγής αναγνωρίζεται στις διατάξεις των κανόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή και στους Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Σύμφωνα με τους κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή, η κοινωνική αρωγή πρέπει να παραμείνει αρμοδιότητα των δημόσιων αρχών ακόμη και όταν οι υπηρεσίες παρέχονται από εθελοντές ή από άλλες υπηρεσίες· η διαχείριση των υπηρεσιών πρέπει να αναπτύσσει και να διατηρεί καλές σχέσεις συνεργασίας με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των εθελοντών, οι οποίοι πρέπει να επιλέγονται επαρκώς και καταλλήλως, να υποστηρίζονται και να λαμβάνουν υλικό για την εργασία τους¹¹⁷.

116. Σύσταση (2010) 1.

117. Σύσταση (2010) 1, Κανόνες 9, 31 και 34.

Οι Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων αναπτύσσουν ευρύτερα το σκεπτικό όσον αφορά τη χρήση των εθελοντών στον τομέα της κοινωνικής αρωγής και των κοινοτικών κυρώσεων, προβλέποντας συγκεκριμένα ότι η πρόσληψη εθελοντών μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή της κοινότητας στο έργο της κοινωνικής αρωγής και ότι οι εθελοντές μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά σε αυτό το έργο, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη για τη σωστή επιλογή και κατάρτισή τους. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει επίσης να εξασφαλίζουν την αποσαφήνιση του ρόλου και των ευθυνών των εθελοντών, να παρέχουν επαγγελματική υποστήριξη και να διασφαλίζουν ότι είναι ασφαλισμένοι κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, καθώς και ότι αποζημιώνονται για τυχόν προσωπικά έξοδα που προκύπτουν από την εργασία τους για την αρμόδια αρχή.¹¹⁸

Οι Κανόνες τονίζουν γενικά τη σημασία και την αξία της χρήσης των εθελοντών στο έργο της κοινωνικής αρωγής, σε συνδυασμό με τη γενική αρχή της διασφάλισης ότι οι εν λόγω εθελοντές επιλέγονται και υποστηρίζονται με τρόπο τέτοιο ώστε να εξασφαλίζουν τα υψηλότερα πρότυπα κατά τη συμβολή τους στην παροχή των πιο επαγγελματικών υπηρεσιών. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, οι εθελοντές εργάζονται άμεσα και εκτενώς με τους υπό επίβλεψη δράστες. Στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, όπως περιγράφεται σε άρθρο του Kato¹¹⁹, οι εθελοντές επιμελητές κοινωνικής αρωγής είναι πολλοί περισσότεροι από τους έμμισθους συναδέλφους τους.

Πρακτική συμβουλή

Παρόλο που η συμμετοχή των εθελοντών έχει σημαντική πολιτιστική και επαγγελματική διάσταση, η συνεργασία με εθελοντές ή εκπαιδευτές αποτελεί συνήθη πρακτική σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Παραδείγματα από το Ηνωμένο Βασίλειο ή τη Γαλλία, μπορεί να αποτελέσουν μια καλή έμπνευση για άλλες ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες.

118. Σύσταση (2017)3, Κανόνες: 85 - 89.

119. Kato S, (2018), "Probation in Japan: Engaging the Community", *Irish Probation Journal* Τόμος 15, σελ. 114 - 136, [http://www.probation.ie/EN/PB/0/4B3BF8484A4F1E638025834E004BFD70/\\$File/Kato_Saki_IPJ.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/4B3BF8484A4F1E638025834E004BFD70/$File/Kato_Saki_IPJ.pdf)

19. Καταγραφή υποθέσεων, προστασία δεδομένων και εμπιστευτικότητα

Η καταγραφή των υποθέσεων αποτελεί σημαντικό μέρος του έργου οποιουδήποτε επαγγελματία και το έργο της κοινωνικής αργής δεν αποτελεί εξαίρεση. Η σωστή τήρηση αρχείων συμβάλλει στην αποτελεσματική μελέτη και διαχείριση των περιπτώσεων, διευκολύνει την αναθεώρηση, την αξιολόγηση και την έρευνα των υποθέσεων. Επιπλέον, όπως τονίζουν οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή, εκτός από οτιδήποτε άλλο, «Τα αρχεία καταγραφής αποτελούν σημαντικό μέσο για την εξασφάλιση της λογοδοσίας».¹²⁰

Όλες οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής τηρούν επίσημα, ακριβή και ενημερωμένα αρχεία για το έργο τους. Τα εν λόγω αρχεία περιλαμβάνουν προσωπικά στοιχεία των ενδιαφερομένων σχετικά με την εφαρμογή των κυρώσεων ή των μέτρων, ένα αρχείο των επαφών τους με την υπηρεσία και το έργο που έχει αναληφθεί σε σχέση με αυτούς. Προβλέπεται επίσης σε αυτά η εκτίμηση, ο προγραμματισμός, η παρέμβαση και η αξιολόγηση.

Οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή τονίζουν επίσης τις αρχές της εμπιστευτικότητας και της προστασίας των δεδομένων, καθώς και της λογοδοσίας,¹²¹ για τα οποία πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη στο εθνικό δίκαιο, σε σχέση με την ανάγκη τήρησης επαγγελματικών αρχείων. Όσον αφορά την αρχή της λογοδοσίας, τα αρχεία πρέπει να ελέγχονται τακτικά από τους διαχειριστές και πρέπει να είναι διαθέσιμα για επιθεώρηση από τους αρμόδιους φορείς.

Επιπλέον, «οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να λογοδοτούν στο δικαστικό σώμα και σε άλλες αρμόδιες αρχές για το έργο που επιτελείται, την πρόοδο των δραστών και την έκταση της συμμόρφωσής τους,» όταν και όπως απαιτείται. Η πρόσβαση των χρηστών υπηρεσιών στα αρχεία των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι επίσης σημαντική, ώστε οι δράστες να έχουν πρόσβαση στα αρχεία που τηρούνται για αυτούς, στο μέτρο που αυτό προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο και δεν παραβιάζει το

120. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 88 και 90.

121. Αυτόθι., Κανόνες 89-90

δικαίωμα στην ιδιωτικότητα των άλλων. Οι δράστες πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν το περιεχόμενο αυτών των αρχείων.»¹²²

Ενώ οι περισσότερες, αν όχι όλες, οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής απαιτούν από το προσωπικό τους να τηρεί γραπτά αρχεία και σημειώσεις σχετικά με το έργο του, πολλοί πλέον χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα για τη διευκόλυνση αυτής της καταγραφής, σε συστήματα παρακολούθησης και διαχείρισης υποθέσεων. Άλλες χώρες, όπως η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Λετονία, επιτρέπουν στους επιμελητές κοινωνικής αρωγής να χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά τους συστήματα διαχείρισης περιπτώσεων για να αλληλεπιδρούν και να επικοινωνούν άμεσα - σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό - με υπαλλήλους άλλων υπηρεσιών, ιδίως (αλλά όχι απαραίτητα αποκλειστικά) στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, αλλά και με υπαλλήλους άλλων φορέων όπως είναι οι υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας, οι δήμοι και οι φορείς παροχής στέγασης, μεταξύ άλλων. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, αναπτύχθηκαν ή αναπτύσσονται κινητές εφαρμογές, οι οποίες επιτρέπουν στους χρήστες υπηρεσιών να διασυνδέονται και να επικοινωνούν απευθείας με την υπηρεσία επιμελητών κοινωνικής αρωγής.

Παράδειγμα

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στη Βόρεια Ιρλανδία, το εν λόγω σύστημα επιτρέπει στους χρήστες των υπηρεσιών να χρησιμοποιούν την κινητή «εφαρμογή» ως βοηθητικό «εργαλείο» αυτοανάπτυξης για να βοηθήσει τους ίδιους και τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής στην τρέχουσα διαχείριση των δραστηριοτήτων επίβλεψής τους.¹²³

Για πολλές υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, αυτοί οι τύποι συστημάτων διαχείρισης υποθέσεων αποτελούν μελλοντική υπόθεση. Ωστόσο, υπάρχουν πολλά καθιερωμένα πρότυπα τήρησης αρχείων τα οποία εφαρμόζονται, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, στις περισσότερες, αν όχι σε όλες τις δικαιοδοσίες. Δεδομένου ότι η καταγραφή υποθέσεων αποτελεί ένα κείμενο στοιχείο της επαγγελματικής πρακτικής, ως μέρος της κατάλληλης διαχείρισης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των προτύπων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για την κατανομή και διαχείριση οργανωτικών πόρων για παράδειγμα, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής σε όλο τον κόσμο. Η εν λόγω καταγραφή είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων, καθώς και για τη δυνατότητα συστηματικής αξιολόγησης και έρευνας σε οποιαδήποτε δικαιοδοσία.

122. Αυτόθι., Κανόνες 91-92

123. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή Changing Lives, Sugar Rush Creative, <https://sugarrush-creative.com/projects/pbni>

20. Επιθεώρηση και παρακολούθηση

Η πρόβλεψη κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής αρωγής και της απόλυσης υπό όρους, ενώ βασίζεται στη νομοθεσία, επωφελείται επίσης της κατάλληλης επιθεώρησης και παρακολούθησης, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τηρούνται τα σχετικά πρότυπα πρακτικής και διακυβέρνησης, ότι οι πολίτες λαμβάνουν κατάλληλες και επαρκείς υπηρεσίες, και ότι τα θετικά αποτελέσματα μεγιστοποιούνται. Μια τέτοια εποπτεία αρχίζει συχνά με εσωτερικά συστήματα και δομές για την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της εφαρμογής των σχετικών παρεμβάσεων και προγραμμάτων. Η επιθεώρηση και η παρακολούθηση μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν διεθνή επιθεώρηση και εποπτεία, είτε μη δεσμευτική, όπως αυτή που διεξάγεται από διάφορους ερευνητές, ακαδημαϊκούς και ομάδες επιρροής είτε όπως αυτή που διεξάγεται στον τομέα των καταστημάτων κράτησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT). Ο τελευταίος τύπος διεθνούς εποπτείας και παρακολούθησης δεν προβλέπεται ακόμη στον τομέα των υπηρεσιών επιμελητιών κοινωνικής αρωγής.

Οι Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων προβλέπουν ότι:¹²⁴

Το εθνικό δίκαιο θα προβλέπει την τακτική επιθεώρηση και την ανεξάρτητη παρακολούθηση του έργου των εκτελεστικών αρχών. Η επιθεώρηση και η παρακολούθηση θα πραγματοποιούνται από εξειδικευμένα και έμπειρα άτομα·

και ότι:

Οι εκτελεστικές αρχές θα είναι ανοικτές σε ελέγχους και θα υποβάλλουν τακτικά στις αρμόδιες αρχές γενικές εκθέσεις και εκθέσεις ανατροφo-δότησης σχετικά με το έργο τους. Οι εκτελεστικές αρχές θα υπόκεινται επίσης σε επιθεώρηση ή/και παρακολούθηση και θα συνεργάζονται πλήρως στο πλαίσιο των εν λόγω ελέγχων. Τα πορίσματα των κρατικών επιθεωρήσεων και της παρακολούθησης από ανεξάρτητους φορείς θα δημοσιοποιούνται.

Επιπροσθέτως στην επιθεώρηση, η οποία έχει την τάση να ξεετάζει, να αξιολογεί και να υποβάλλει αναφορές σχετικά με τις υπηρεσίες και θεματικά ζητήματα, πρέπει επίσης να υπάρχει πρόβλεψη οι μεμονωμένοι χρήστες

124. Σύσταση (2017), Κανόνες 13 και 92.

υπηρεσιών, οι εκπρόσωποί τους, ή άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς, να υποβάλλουν καταγγελίες σε αρμόδιους φορείς, όταν οι αποφάσεις ή οι διαδικασίες για παράδειγμα θεωρούνται ή είναι άδικες. Οι αρχές που πρέπει να στηρίζουν αυτούς τους μηχανισμούς καταγγελιών παρατίθενται στους Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων.¹²⁵

Κάποιες αλλά οπωσδήποτε όχι όλες οι ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες έχουν θεσπίσει όργανα για την παρακολούθηση, την επιθεώρηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, παρόλο που υπάρχει αυτή η παρακολούθηση και επιθεώρηση όσον αφορά τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα και κυρώσεις, και ακόμη και για τις αστυνομικές υπηρεσίες, δεν ισχύει το ίδιο για εκείνες που διαχειρίζονται μη στερητικές της ελευθερίας κυρώσεις.

Δείκτης πολιτικής

Οι πελάτες στην Ολλανδία μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες στην Εθνική Επιτροπή Καταγγελιών όσον αφορά το πώς τους αντιμετωπίζει η τοπική Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Η εν λόγω επιτροπή έχει τρία μέλη, τα οποία είναι πλήρως ανεξάρτητα από την Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Ο πρόεδρος του εν λόγω οργάνου είναι πάντα ένας δικαστής και όλα τα μέλη διορίζονται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης.¹²⁶

125. Αυτόθι., Κανόνες 93 - 97

126. Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στον δικτυακό τόπο της Συνομοσπονδίας Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (CEP)/Κοινωνική Αρωγή στην Ευρώπη/Κάτω Χώρες, https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/2008Netherlands_The.pdf

21. Έρευνα και αξιολόγηση

Η έρευνα και η αξιολόγηση είναι σημαντικές για πολλούς λόγους. Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι δηλώσεις πολιτικής και πρακτικής τους διατίθενται σε άλλες υπηρεσίες, σε χρήστες υπηρεσιών και στο κοινό, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, για την προαγωγή της εμπιστοσύνης και τη βελτίωση των προτύπων και πρακτικών στον τομέα της κοινωνικής αρωγής.¹²⁷ Πρέπει επίσης να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της έρευνας σχετικά με την αποτελεσματικότητα των κοινοτικών κυρώσεων, και να διασφαλίζουν ότι χρησιμοποιούν πρακτικές οι οποίες είναι επαρκώς τεκμηριωμένες. Οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή¹²⁸ ορίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές παρέχουν τους απαραίτητους πόρους για τη διεξαγωγή αυστηρών ερευνών και αξιολογήσεων και ότι:

Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να ενισχύουν την αποτελεσματικότητα του έργου της κοινωνικής αρωγής μέσω της ενθάρρυνσης της έρευνας, η οποία πρέπει να αξιοποιείται για την καθοδήγηση των πολιτικών και των πρακτικώων της κοινωνικής αρωγής.

Ως προς το θέμα αυτό, η σημαντική έννοια της αξιολόγησης ορίζεται ως εξής: «...μια διεξοδική ανασκόπηση του βαθμού στον οποίο έχουν επιτευχθεί οι καθορισμένοι στόχοι» και «λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με το τι πρέπει να γίνει στη συνέχεια.»¹²⁹ Οι αρμόδιες αρχές πρέπει επίσης να χρησιμοποιούν παρεμβάσεις με δράστες, που αποσκοπούν στην αναμόρφωση και στην αποχή από το έγκλημα και είναι εποικοδομητικές, με τη χρήση ποικίλων μεθόδων που βασίζονται σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις και άριτες γνώσεις που απορρέουν από σχετική έρευνα. Επιπλέον, τα ΜΜΕ και το κοινό πρέπει να ενημερώνονται τακτικά σχετικά με τα πορίσματα των ερευνών και οι σημαντικές αλλαγές στη νομοθεσία και τις πολιτικές σε αυτόν τον τομέα πρέπει να βασίζονται σε έγκυρα ευρήματα έρευνας και αξιολόγησης.¹³⁰

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η ορθή πρακτική όσον αφορά την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων, όπως η κοινωνική αρωγή, πρέπει να βασίζεται σε αξιόπιστη βάση στοιχείων όσον αφορά το τι είναι αποτελεσματικό για τη μείωση της υποτροπής. Οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική

127. Σύσταση (2010)1, Κανόνας 108.

128. Αυτόθι., Κανόνας 104

129. Σύσταση (2010)1, Προσάρτημα II

130. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 76-77 και 105-107.

αρωγή αναφέρουν σαφώς ότι η πολιτική και η πρακτική σε αυτόν τον τομέα πρέπει να βασίζεται στο μέτρο του δυνατού σε τεκμηριωμένα στοιχεία.¹³¹ Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, υπάρχει ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την επίτευξη αποτελεσμάτων, και όχι μόνο για την υποτροπή, αν και αυτό είναι σημαντικό. Έχει επίσης σημασία και αξία η χρήση υπαρχόντων διοικητικών δεδομένων για σκοπούς έρευνας και αξιολόγησης, εκτός από την ανάγκη εφαρμογής ξεχωριστών ή αυτόνομων ερευνητικών έργων.

Δείκτης πολιτικής

Μπορεί να είναι χρήσιμος ο ορισμός κάποιου ατόμου στον οργανισμό που θα έχει την ευθύνη για την ανάπτυξη των δεδομένων και της έρευνας. Είναι επίσης χρήσιμη η ανάπτυξη καλών ερευνητικών σχέσεων με πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα στα οποία εργάζονται ερευνητές.

Υπάρχει μια σειρά διεθνών δημοσιεύσεων αναθεωρημένων από ομοτίμους (peer review), καθώς και παρόμοιες δημοσιεύσεις που αφορούν την κοινωνική αρωγή και συναφή θέματα. Όσον αφορά τα περιοδικά που αφορούν συγκεκριμένα την κοινωνική αρωγή, δύο από τα πιο σημαντικά είναι το (βρετανικό) Probation Journal και το ευρωπαϊκό European Journal of Probation. Πρόκειται για δύο εκδόσεις που απαιτούν εγγραφή για άμεση πρόσβαση. Εναλλακτικά, μπορεί κάποιος να έχει πρόσβαση σε αυτά μέσω των κατάλληλων ακαδημαϊκών και άλλων βιβλιοθηκών. Το Irish Probation Journal είναι μια δωρεάν, ανοικτής πρόσβασης ετήσια έκδοση (από το 2004), η οποία είναι αφιερωμένη σε θέματα σχετικά με την κοινωνική αρωγή στην Ιρλανδία και στην πρακτική που χρησιμοποιείται ευρύτερα. Δημοσιεύεται κάθε φθινόπωρο από κοινού με την Ιρλανδική Υπηρεσία Κοινωνικής Αρωγής και το Συμβούλιο Κοινωνικής Αρωγής της Βόρειας Ιρλανδίας, και όλα τα θέματα και τα άρθρα είναι διαθέσιμα στους δικτυακούς τόπους των δύο υπηρεσιών.¹³²

131. Αυτόθι., Κανόνας 104

132. Ιρλανδική Υπηρεσία Κοινωνικής Αρωγής, <http://www.probation.ie/> Συμβούλιο Κοινωνικής Αρωγής της Βόρειας Ιρλανδίας, <https://www.pbni.org.uk/>

22. Σχέση με τα ΜΜΕ

Μια συχνή ανησυχία ή παράπονο που εκφράζεται, ιδίως από όσους εργάζονται στον τομέα της κοινωνικής αρωγής και της διαχείρισης κοινοτικών κυρώσεων, είναι η αντίληψη ότι η ευρύτερη κοινωνία δεν μπορεί να κατανοήσει, πόσο μάλλον να εκτιμήσει, τι είναι οι κοινοτικές κυρώσεις, τι πραγματικά κάνουν όσοι τις διαχειρίζονται, και τη δημόσια αξία που οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχουν στους δράστες, στα θύματα και στην ευρύτερη κοινωνία. Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους όσοι εργάζονται στη διοίκηση και στην εφαρμογή των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων μπορούν και καταφέρνουν τελικά να κάνουν το έργο τους καλύτερα γνωστό και κατανοητό. Αυτό συνήθως συνεπάγεται την επαφή με τα διάφορα μέσα επικοινωνίας. Η αυξημένη χρήση διάφορων μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει διευρύνει το φάσμα και την αμεσότητα της πρόσβασης σε φορείς παροχής υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου του ευρύτερου κοινού.

Ο λόγος για τον οποίο είναι σημαντικό να υπάρχει θετική επαφή με τα ΜΜΕ είναι τουλάχιστον διττός:

- ▶ σε ένα πλαίσιο όπου το κοινό θα μπορούσε σε άλλη περίπτωση να γνωρίζει ελάχιστα για τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, μπορεί να είναι χρήσιμη η αύξηση της γενικής ευαισθητοποίησης και κοινωνικής στήριξης.
- ▶ επιπλέον, θα είναι συχνά απαραίτητο η διοίκηση των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής να απαντά δημοσίως στην αρνητική δημοσιότητα, για παράδειγμα έπειτα από μια υπόθεση μείζονος σημασίας που μπορεί να μην έχει εξελιχθεί καλά. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να είναι χρήσιμο για την υπηρεσία να έχει αναπτύξει μια σταθερή σχέση και συνεννόηση με τα ΜΜΕ.

Ορισμένες δικαιοδοσίες ενδέχεται να διαθέτουν εποπτικούς μηχανισμούς Τύπου και ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένου ενός εκπροσώπου Τύπου, καθώς και διαδικασίες καταγγελιών. Επιπλέον, όταν η δημοσιογραφική κάλυψη θεωρείται άδικη ή παράνομη, μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα προσφυγής σε δικαστήρια για όσους έχουν αντιμετωπιστεί με άδικο τρόπο από τα ΜΜΕ. Ωστόσο, πρέπει να πούμε ότι δεν αρκεί να περιμένουμε αρνητικά σχόλια και στη συνέχεια να υποβάλλουμε καταγγελίες. Είναι καλύτερο να υιοθετούμε μια προσέγγιση βασισμένη στην πρωτοβουλία και να επιδιώκουμε να προωθήσουμε το έργο και την αξία των κοινοτικών κυρώσεων με θετικό τρόπο. Ορισμένες υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής διαθέτουν ειδικούς πόρους ΜΜΕ και επικοινωνιών. Άλλες μπορεί να μην έχουν την πολυτέλεια

τέτοιων ειδικών πόρων. Σε κάθε περίπτωση, είναι χρήσιμο για τους οργανισμούς να εξετάζουν και να προγραμματίζουν και να σχεδιάζουν τον τρόπο δράσης τους όσον αφορά αυτό το θέμα.

Το θέμα της επικοινωνίας και των σχέσεων με τα ΜΜΕ εξετάζεται σε πολλές πράξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης. Για παράδειγμα, οι κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την κοινωνική αρωγή προβλέπουν ότι οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής πρέπει να παρέχουν τακτικά στα ΜΜΕ και στο κοινό πληροφορίες σχετικά με το έργο τους, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου και της αξίας των υπηρεσιών που εφαρμόζουν κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα. Να δημοσιεύουν τακτικές εκθέσεις σχετικά με τις εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα, καθώς και να καθιστούν τις δηλώσεις πολιτικής και πρακτικής των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής διαθέσιμες σε άλλες υπηρεσίες, σε χρήστες υπηρεσιών και στο κοινό, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο για την προαγωγή της εμπιστοσύνης και τη βελτίωση των προτύπων και πρακτικών στον τομέα της επιτήρησης. Οι Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων περιλαμβάνουν παρόμοιες διατάξεις, αναφέροντας σαφώς ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι νομοθέτες, οι δικαστικές αρχές και το ευρύ κοινό πρέπει να λαμβάνουν τακτικά πληροφορίες σχετικά με τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από τον περιορισμό της επιβολής στερητικών της ελευθερίας ποινών, και σχετικά με τα πλεονεκτήματα των κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων και ότι πρέπει να εφαρμόζεται μια δεδηλωμένη πολιτική δημοσίων σχέσεων. Οι Κανόνες περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων διευκρινίζουν επίσης ότι το κοινό και οι δικαστικές και άλλες αρχές λήψης αποφάσεων πρέπει να λαμβάνουν τακτικές πληροφορίες σχετικά με το πώς εφαρμόζονται οι κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, ώστε να κατανοούν και να εκτιμούν την αξία τους, ως αξιόπιστες και αποτελεσματικές λύσεις για την αντιμετώπιση της εγκληματικής συμπεριφοράς.¹³³

Μπορεί να είναι δύσκολο για το προσωπικό που έχει εκπαιδευτεί να παρέχει παρεμβάσεις και υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής για παράδειγμα, να αναμένεται να διασυνδέεται αποτελεσματικά και με εμπιστοσύνη με τα μέσα επικοινωνίας. Ωστόσο, ενώ οι εμπειρογνώμονες του τομέα επικοινωνίας μπορεί να πρέπει να προσληφθούν από υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, είτε ως μόνιμοι υπάλληλοι είτε ως συμβασιούχοι, είναι εξαιρετικά πιθανό συγκεκριμένο προσωπικό να πρέπει να λάβει βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της λήψης της κατάλληλης εκπαίδευσης και υποστήριξης για την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Αυτό συμβαίνει γιατί συχνά το καλύτερο πρόσωπο να εξηγήσει πώς έχει μια κατάσταση ή πώς λειτουργούν τα πράγματα, είναι αυτό που είναι άμεσα εμπλεκόμενο σε κάτι. Επιπλέον, ενώ

133. Σύσταση (2010)1, Κανόνες 106-108. Σύσταση (2017)3, Κανόνες 101-103.

είναι απαραίτητο να είμαστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουμε τα μέσα επικοινωνίας όταν κάτι δεν εξελίσσεται καλά, είναι ίσως εξίσου σημαντικό να αντλούμε συνεχώς θετικό υλικό από τον οργανισμό και τις δραστηριότητές του, προκειμένου να επωφεληθούμε από τις ευκαιρίες να διηγηθούμε τις θετικές αυτές ιστορίες στο κοινό και στους ενδιαφερόμενους του τομέα των επιμελητών κοινωνικής αρωγής, δημιουργώντας έτσι ένα «κοινωνικό κεφάλαιο» όσον αφορά την κατανόηση και την εκτίμηση του κοινού για το τι προσφέρουν οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής.

Δείκτης πολιτικής

Θα ήταν χρήσιμο οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής να αναπτύξουν πολιτικές δημοσίων σχέσεων και επικοινωνιών που θα υιοθετήσουν μια στάση πρωτοβουλίας έναντι της ενημέρωσης του κοινού και της διαμόρφωσης της θετικής στάσης του κοινού όσον αφορά την οργάνωση και στην αναμόρφωση των δραστών. Είναι πάντα πιο εύκολη η υπεράσπιση του οργανισμού σε περίπτωση «κακών ιστοριών» όταν το κοινό είναι ήδη ενημερωμένο σχετικά με το τι είναι οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής και γιατί και πώς διεξάγουν τις δραστηριότητές τους,

23.Ευρωπαϊκή διάσταση

Το συνολικό σκεπτικό για τις παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές, και μάλιστα για το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης στον τομέα της ποινολογικής συνεργασίας, είναι να διασφαλιστούν τα κατάλληλα κοινά πρότυπα και η συνεκτικότητα της έγκρισης και της εφαρμογής τους σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτό γίνεται με βάση το γεγονός ότι, ενώ μπορούν να αναπτυχθούν διάφορες καλές πολιτικές και πρακτικές σε επίπεδο μεμονωμένων οργανισμών και κρατών μελών, στην πραγματικότητα μόνο με κοινή συνεννόηση όσον αφορά το τί λειτουργεί καλύτερα, μπορούν τα πρότυπα να καθιερωθούν σε όλη την Ευρώπη. Εξυπακούεται ότι οι μεμονωμένοι οργανισμοί και τα κράτη μέλη μπορούν να διδαχθούν από τις θετικές εξελίξεις στον τομέα μας, και να συμβάλλουν σε αυτές. Ως εκ τούτου είναι επίσης σκόπιμο τα μεμονωμένα κράτη μέλη να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία των εν λόγω προτύπων και στην εφαρμογή τους. Τα οφέλη από μια τέτοια διακρατική συνεργασία αναγνωρίζονται επανειλημμένα στις σχετικές πράξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και με ρητό τρόπο, για παράδειγμα στο προοίμιο των Κανόνων περί κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων:

Η Επιτροπή Υπουργών, σύμφωνα με το άρθρο 15.β του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της θέσπισης κοινών αρχών όσον αφορά τις ολοκληρωμένες ποινικές πολιτικές μεταξύ των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, με στόχο την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα αυτόν,

Επισημαίνοντας τη σημαντική ανάπτυξη που σημειώθηκε στα κράτη μέλη όσον αφορά τη χρήση κυρώσεων και μέτρων που εκτίονται στην κοινότητα· Θεωρώντας ότι οι εν λόγω κυρώσεις και τα μέτρα αποτελούν σημαντικούς τρόπους καταπολέμησης του εγκλήματος, περιορισμού της βλάβης που αυτό προκαλεί, προαγωγής της δικαιοσύνης και ότι αποφεύγουν τις αρνητικές επιπτώσεις της προσωρινής κράτησης και των στερητικών της ελευθερίας ποινών· Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που αποδίδεται στην ανάπτυξη διεθνών κανόνων για τη δημιουργία, επιβολή και εφαρμογή αυτών των κυρώσεων και μέτρων...

Εκτός από το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε μια σειρά αποφάσεων-πλαϊσίου για τη στήριξη και την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, μεταξύ άλλων όσον

αφορά τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα. Τρεις τέτοιες αποφάσεις-πλαίσιο είναι οι εξής:¹³⁴

- ▶ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και αποφάσεων αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή απόλυσης υπό όρους με σκοπό την εποπτεία των μέτρων αναστολής και των εναλλακτικών κυρώσεων
- ▶ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και
- ▶ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση.

Αυτές οι αποφάσεις-πλαίσιο, οι οποίες συμφωνήθηκαν από την ΕΕ και μεταφέρθηκαν στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών, αναβαθμίζουν τη συνεργασία σε θέματα ποινικής δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης ποινικών κυρώσεων και κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, σε ένα νέο επίπεδο δομής όσον αφορά την πρακτική της.

Εκτός από τις πιο επίσημες διακρατικές δομές και όργανα, όπως η ΕΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, υπάρχουν επίσης καθιερωμένα δίκτυα σε διάφορες πτυχές των ποινικών κυρώσεων και της διαχείρισής τους, που είτε βασίζονται στην κοινότητα είτε είναι στερητικές της ελευθερίας. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (CEP)¹³⁵ είναι ένα δίκτυο φορέων το οποίο, σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στον ιστότοπό του, «αποσκοπεί στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των δραστών μέσω κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων όπως η κοινωνικής αρωγής, η κοινωφελής εργασία, η διαμεσολάβηση και ο συμβιβασμός. Η CEP έχει δεσμευτεί να ενισχύσει το προφίλ της κοινωνικής αρωγής και να βελτιώσει τον επαγγελματισμό σε αυτόν τον τομέα, σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.» Ως εκ τούτου, η CEP προάγει την πανευρωπαϊκή συνεργασία και ενθαρρύνει την ανταλλαγή ιδεών σχετικά με την κοινωνικής αρωγής, συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων.

134. Σύνδεσμοι προς τις αποφάσεις-πλαίσιο περιλαμβάνονται στις Παραπομπές.

135. Η CEP ιδρύθηκε το 1981 ως η «Conférence permanente Européenne de la Probation». Από τον Οκτώβριο του 2013, το CEP είναι το ακρωνύμιο για την Confederation of European Probation (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής). Δικτυακός τόπος CEP: <https://www.cep-probation.org>

Οι φορείς κοινωνικής αρωγής σε ολόκληρη την Ευρώπη συνεργάζονται επίσης σε διμερή ή πολυμερή βάση, μέσω μιας σειράς αναπτυξιακών σχεδίων που υποστηρίζονται και χρηματοδοτούνται μέσω του Συμβουλίου της Ευρώπης, της ΕΕ και άλλων, όπως οι επιχορηγήσεις της Νορβηγίας.

Δείκτης πολιτικής

Μια τόσο εντατική ευρωπαϊκή συνεργασία συνεπάγεται επίσης μια ενεργή ανταλλαγή εργαλείων, προγραμμάτων, καλών πρακτικών κ.λπ. Ενώ αυτός ο τύπος ανταλλαγής οδηγεί στις περισσότερες περιπτώσεις στην πρόοδο, πρέπει να επιδειχθεί προσοχή όσον αφορά τις πρακτικές μεταφορές της ποινικής πολιτικής. Η αντιγραφή πολιτικών ή πρακτικών από άλλη δικαιοδοσία, χωρίς καμία προσαρμογή ή επικύρωση (σε περιπτώσεις εργαλείων αναλογιστικής αξιολόγησης κινδύνου για παράδειγμα) ή χωρίς επαρκή συνεκτίμηση των επαγγελματικών και συναφών πολιτιστικών θεμάτων, μπορεί να δημιουργήσει ηθικά διλήμματα και σύγχυση μεταξύ των επαγγελματιών. Η εξομίωση - η εξέταση των αρχών μιας παρέμβασης και η προσαρμογή τους στο τοπικό πλαίσιο - μπορεί να είναι μια καλύτερη στρατηγική για την αποτελεσματική μεταφορά της ποινικής πολιτικής.

24. Παραπομπές

- ▶ Andrews D. και Bonta, J. (1998), *The Psychology of Criminal Conduct*, 2η έκδ., Anderson, Cincinnati.
- ▶ Barr N. και Montgomery G. (2016), "Service User Involvement in Service Planning in the Criminal Justice System: Rhetoric or Reality?", *Irish Probation Journal* Τόμ. 13, σελ. 143-155. Πηγή: [http://www.probation.ie/EN/PB/0/F4F44068A5007CAB8025805E002BD5DF/\\$File/NicolaBarr_GillianMontgomery_IPJ.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/F4F44068A5007CAB8025805E002BD5DF/$File/NicolaBarr_GillianMontgomery_IPJ.pdf)
- ▶ Beck A.T. et al. (1979) *Cognitive Therapy of Depression*. Guilford Press, New York.
- ▶ Bordin E.S. (1994), "Theory and research on the therapeutic working alliance: New Directions" Στο Horvath A.O. και Greenberg L. S. (έκδ.), *The working alliance: Theory, research and practice*, New York, NY: Wiley, σελ. 13-17.
- ▶ Canton R. and Hancock D. (συντ.) (2007), *Dictionary of Probation and Offender Management*, Cullompton, Willan Publishing, σελ.142-144.
- ▶ Canton R. και Dominey J. (2018). *Probation*. 2η έκδ., Abingdon, Routledge, σελ. 238.
- ▶ Confederation of European Probation, Probation in Europe Updates, Πηγή: <https://www.cep-probation.org/knowledgebases/probation-in-europe-updates/>
- ▶ Confederation of European probation (2008), Probation in Europe/ The Netherlands. Πηγή: https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/2008Netherlands_The.pdf
- ▶ Conference of Directors of Prison and Probation Services (2017), Staff selection, training and development in the 21st century Πηγή: <https://www.coe.int/en/web/prison/conferences/lillestrom-2017-22conference-directors-prison-probation-services>
- ▶ Council for Penological Co-operation. Πηγή: <https://www.coe.int/en/web/prison/council-for-penological-co-operation> Council for Penological Co-operation, Terms of reference (2018-2019) and working methods of the PC-CP. Πηγή: <https://rm.coe.int/terms-of-reference-council-for-penological-co-operation-pc-cp-2018-201/16807619d0>
- ▶ Council of Europe (2005), Convention on the Prevention of Terrorism. Πηγή: <https://rm.coe.int/168008371c>

- ▶ Council of Europe (2016), *Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism*. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=09000016805c1a69
- ▶ Council of Europe (2016), *The Action Plan on Building Inclusive Societies 2016-2019*. <https://rm.coe.int/16805c1a1f>
- ▶ Council of Europe (2017), *Handbook for Prison and Probation Services regarding Radicalisation and Violent Extremism*. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016806f4fbf
- ▶ Council of Europe (2019), *Compendium of Conventions, Recommendations and Resolutions relating to prisons and Community Sanctions and Measures*. <https://rm.coe.int/compendium-e-2019/16809372d2>
- ▶ Council of Europe, European Convention on Human Rights. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf
- ▶ Council of Europe (2019), *Guidelines Regarding Recruitment, Selection, Education, Training and Professional Development of Prison and Probation Staff*. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809661fd
- ▶ Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (2018), *Council of Europe Counter-Terrorism Strategy (2018-2022)*. <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/cdct>
- ▶ Department of Justice and Equality of Ireland (2014) Strategic Review of Penal Policy: Final Report, Πηγή: <http://www.justice.ie/en/JELR/Strategic%20Review%20of%20Penal%20Policy.pdf/Files/Strategic%20Review%20of%20Penal%20Policy.pdf>
- ▶ Doran P. (2017), "Enhanced Combination Orders", *Irish Probation Journal* Τόμος 14. Πηγή: [http://www.probation.ie/EN/PB/0/DC32E CC40C691 B7F802581D30044E563/\\$File/PaulDoran_IPJ.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/DC32E CC40C691 B7F802581D30044E563/$File/PaulDoran_IPJ.pdf)
- ▶ Durnescu I. et al. (2018), "Experiencing offender supervision in Europe: The Eurobarometer Lessons from the pilot study", *Probation Journal* αριθ. 65(1), σελ. 7-26. Πηγή: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0264550517748360>
- ▶ Dowden C. και Andrews D. A. (2004), "The importance of staff practice in delivering effective correctional treatment: A meta-analytic review of core correctional practice", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* αριθ. 48, σελ. 203-214.
- ▶ European Commission, Victims' Rights. Πηγή: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/victims-rights_en

- ▶ European Commission for the Efficiency of Justice (2018), Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment. Πηγή: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>
- ▶ *Ευρωπαϊκή Ένωση (2008)*, Απόφαση-Πλαίσιο 2008/947/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και αποφάσεων αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή απόλυσης υπό όρους με σκοπό την εποπτεία των μέτρων αναστολής και των εναλλακτικών κυρώσεων. Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32008F0947>
- ▶ *Ευρωπαϊκή Ένωση (2008)*, Απόφαση-Πλαίσιο 2008/909/ΔΕ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32008F0909>
- ▶ *Ευρωπαϊκή Ένωση (2009)*, Απόφαση-πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση. Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009F0829>
- ▶ Ευρωπαϊκή Ένωση (2012), Οδηγία 2012/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 29, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας. Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>
- ▶ Garsse L. (van) (2016), "Has Probation Any Impact in Terms of Reparation to Victims and Communities? Complicating a Simple Question», McNeill, F., Durnescu, I. και Butter, R. (συντ.), *Probation: 12 Essential Questions*, Macmillan, London, σελ. 85-105.
- ▶ Giordano P., Cernovich S. και Rudolph J. (2002) «Gender, crime and desistance: Toward a theory of cognitive transformation», *American Journal of Sociology* αριθ. 107, σελ. 990-1064.
- ▶ Herzog-Evans, M. (2013), "What's in a name. Penological and institutional connotations of probation officers' labeling in Europe," *EuroVista*, 2(3), σελ. 121-133.

- ▶ Holmes, T. (1900), *Pictures and Problems from London Police Courts*, Thomas Nelson and Sons, London, σελ. 40.
- ▶ Irish Statute Book (1907), *Probation of Offenders Act*, Ενότητα 5. Πηγή: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1907/act/17/enacted/en/print>
- ▶ Kato S, (2018), "Probation in Japan: Engaging the Community", *Irish Probation Journal* Τόμος 15, σελ. 114 - 136. Πηγή: [http://www.pro-bation.ie/EN/PB/0/4B3BF8484A4F1E638025834E004BFD70/\\$File/Kato_Saki_IPJ.pdf](http://www.pro-bation.ie/EN/PB/0/4B3BF8484A4F1E638025834E004BFD70/$File/Kato_Saki_IPJ.pdf)
- ▶ Maruna S. (2001): *Making Good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*, American Psychological Association, Washington, D.C, σελ.7.
- ▶ McCulloch, T. (2010), "Exploring community service, understanding compliance", McNeill, F., Raynor, P. και Trotter, C. (συντ.), *Offender Supervision: New directions in theory, research and practice*, Cullompton, Willan, σελ. 384.
- ▶ McGuire J. (2000), *Cognitive-behavioral approaches. An introduction to theory and research*. Manchester, HM Inspectorate of Probation.
- ▶ McNally G. και Brennan A. (2015), "Community Return: A Unique Opportunity", *Irish Probation Journal* Τόμος 12. Πηγή: [http://www.pro-bation.ie/EN/PB/0/92A3B976DF13B9E28025802E00493470/\\$File/IPJ2015pages140to159.pdf](http://www.pro-bation.ie/EN/PB/0/92A3B976DF13B9E28025802E00493470/$File/IPJ2015pages140to159.pdf)
- ▶ McNeill F. et al. (2012), "Reexamining evidence-based practice in community corrections: beyond 'a confined view' of what works", *Justice Research and Policy* αριθ. 14 (1), σελ. 35-60.
- ▶ Miller W.R. και Rollnick S. (1991), *Motivational Interviewing*. New York: Guilford Press.
- ▶ Nellis M. (2007), "Humanising Justice: the English Probation Service up to 1972", Gelsthorpe, L. και Morgan, R. (συντ.), *Handbook of Probation*, Cullompton, Willan, σελ.48.
- ▶ Nellis M. (2014), "Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: expansion, regulation and prospects", *Crime, Law and Social Change* αριθ. 62(4), σελ. 489-510.
- ▶ Nellis M. (2014). *Standards and Ethics in Electronic Monitoring. Council of Europe*, <https://rm.coe.int/handbook-standards-ethics-in-electronic-monitoring-eng/16806ab9b0>
- ▶ Nellis M. (2018), "Clean and Dirty Electronic Monitoring", *Justice Trends* αριθ. 3. Πηγή: <https://justice-trends.press/shaping-lives-the-use-of-electronic-monitoring/>
- ▶ Newman M. (1997), "Evolution of the theory of health as expanded consciousness", *Nursing Science Quarterly* αριθ. 10(1), σελ. 22-25.

- ▶ Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και Διαμεσολάβησης της Τσεχικής Δημοκρατίας. Πηγή: <https://www.pmscr.cz/en/>
- ▶ Probation Observatory, Training and Network. Πηγή: www.probationobservatory.eu
- ▶ *Proschaska J. και Di Clemente C. (1984), The Transtheoretical Approach: Crossing Traditional Boundaries of Therapy, Homewood, Dow Jones Irwin.*
- ▶ Radicalisation Awareness Network – Prison and Probation Working Group (2019), Approaches to countering radicalisation and dealing with violent extremist and terrorist offenders in prisons and probation.. Πηγή: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-p-and-p_en
- ▶ Σύσταση CM/Rec(99)19 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τη διαμεσολάβηση σε ποινικές υποθέσεις https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168062e02b
- ▶ Σύσταση (2006)2 της Επιτροπής Υπουργών με τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d8d25
- ▶ Σύσταση (2008)11 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες για τους ανήλικους δράστες που υπόκεινται σε κυρώσεις ή μέτρα. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d2716
- ▶ Σύσταση (2010)1 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cfbc7
- ▶ Σύσταση (2014)3 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους επικίνδυνους δράστες. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c649d
- ▶ Σύσταση (2014)4 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την ηλεκτρονική παρακολούθηση. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c64a7
- ▶ Σύσταση (2017)3 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες για τις κυρώσεις και τα μέτρα εντός της κοινότητας. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680700a5a
- ▶ Σύσταση (2018)8 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την αποκαταστατική δικαιοσύνη σε ποινικές υποθέσεις. Πηγή: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808e35f3

- ▶ Rex S. (1999), "Desistance from offending: experiences of probation", *Howard Journal of Criminal Justice* αριθ. 38(4), σελ. 366-383.
- ▶ Robinson G. (2013), «What Counts? Community Sanctions and the Construction of Compliance». Ugwudike P. and Raynor P. (συντ.), *What Works In Offender Compliance International Perspectives and Evidence-Based Practice*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ▶ Ross R. R., Fabiano E. A. και Ewles C. D. (1988), "Reasoning and rehabilitation" *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* αριθ. 20, σελ. 165-173.
- ▶ Sampson R.J. και Laub J.H. (1993), *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*, Harvard University Press, Harvard.
- ▶ Scottish Government, Scottish Advisory Panel on Offender Rehabilitation (2018). Πηγή: <https://www2.gov.scot/Topics/Justice/policies/reducing-reoffending/SAPOR>.
- ▶ Skeem J. L. και Manchak S. (2008), "Back to the future: From Klockars' model of effective supervision to evidence-based practice in probation", *Journal of Offender Rehabilitation* αριθ. 47, σελ. 220-24.
- ▶ Sorsby A., Shapland J. και Robinson G. (2017), "Using compliance with probation supervision as an interim outcome measure in evaluating a probation initiative", *Criminology and Criminal Justice* αριθ. 17 (1). σελ. 40-61.
- ▶ Spivak A.I. and Damphousse K.R (2006), "Who return to prison? A survival Analysis of Recidivism Among Adult Offenders Released in Oklahoma, 1985-2004", *Justice Research and Policy* αριθ. 8(2), σελ. 57-88.
- ▶ Sugar Rush Creative, Changing Lives app. Πηγή: <https://sugarrush-creative.com/projects/pbni>
- ▶ Trought, T. W. (1927), *Probation in Europe*, Basil Blackwell, Oxford.
- ▶ Trotter C. (2006), *Working with Involuntary Clients: A guide to practice*, Sydney, Allen & Unwin.
- ▶ Trotter C. (2009), «Pro-social Modelling», *European Journal of Probation* αριθ. 1(2), σελ. 142-152.
- ▶ Ηνωμένα Έθνη (1963), Σύμβαση περί παραβάσεων και άλλων τινών πράξεων τελουμένων επί αεροσκαφών. Πηγή: <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv1-english.pdf> ,
- ▶ UNODC (2016), Handbook on the Management of Violent Extremist Prisoners and the Prevention of Radicalisation to Violence in Prisons. Πηγή: https://www.unodc.org/pdf/criminaljustice/Handbook_on_VEPs.pdf

Προσάρτημα 1: Πηγές για περαιτέρω ανάγνωση

- ▶ Διάσκεψη των Διευθυντών καταστημάτων κράτησης και Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (2016), *Συμμετοχή της κοινότητας στο έργο σε καταστήματα κράτησης και σε υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής*, Zaandam, Κάτω Χώρες. Πηγή: <https://www.coe.int/en/web/prison/conferences/-zaandam-2016-21-conference-directors-prison-probation-services>
- ▶ Lamont C. και Geiran V (2017), "Making the Difference That Makes a Difference: Leading Probation on the Island of Ireland" *Irish Probation Journal* 14(1), σελ. 21-37, Πηγή: [http://www.justice.ie/EN/PB/0/6E80A40B6DF9B0CC802581D300460346/\\$File/IP17%20full%20Version.pdf](http://www.justice.ie/EN/PB/0/6E80A40B6DF9B0CC802581D300460346/$File/IP17%20full%20Version.pdf)
- ▶ Durnescu I. et al. (2018): "Experiencing offender supervision in Europe: The Eurobarometer Lessons from the pilot study", *Probation Journal* αριθ. 65(1), σελ. 7-26.
- ▶ Robinson G. και McNeill F. (2008), "Exploring the dynamics of compliance with community penalties" *Theoretical Criminology* αριθ. 12(4), σελ. 431-449.
- ▶ Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Επανορθωτική Δικαιοσύνη Πηγή: <http://www.euforumj.org>
- ▶ Sorsby A., Shapland J. και Robinson G. (2017). "Using compliance with probation supervision as an interim outcome measure in evaluating a probation initiative" *Criminology and Criminal Justice* αριθ. 17(1), σελ. 40-61.
- ▶ Ugwudike P. and Raynor P. (συντ.) (2013), *What Works in Offender Compliance: International Perspectives and Evidence Based Practice*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ▶ University of Cambridge (2016), *Learning Together*. Πηγή: <https://learningtogethercambridge.wordpress.com/>

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές προορίζονται για υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και για τη διοίκηση και το προσωπικό των υπηρεσιών που εφαρμόζουν κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα, και συγκεκριμένα εκείνους που είναι υπεύθυνοι για την παροχή υπηρεσιών που είναι γενικά γνωστές ή περιγράφονται ως υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Έχουν στόχο να προωθήσουν την ανάπτυξη και εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων σε όλη την Ευρώπη και να αποτελέσει χρήσιμη πηγή για τη θέσπιση σχετικών πολιτικών και πρακτικών. Ως σημείο εκκίνησης και θεμέλιο, έχουν τα σχετικά πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές προέκυψαν από μια πολυμερή συνάντηση για την εφαρμογή κοινοτικών κυρώσεων και μέτρων, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο τον Νοέμβριο του 2018, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης στον σωφρονιστικό τομέα, οι οποίες εφαρμόστηκαν από τη Μονάδα Συνεργασίας Ποινικού Δικαίου. Το κείμενο είναι επίσης διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.coe.int/en/web/criminal-law-coop>

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο κορυφαίος οργανισμός του τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ηπείρου. Αποτελείται από 47 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων όλων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μια συνθήκη που αποσκοπεί στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE